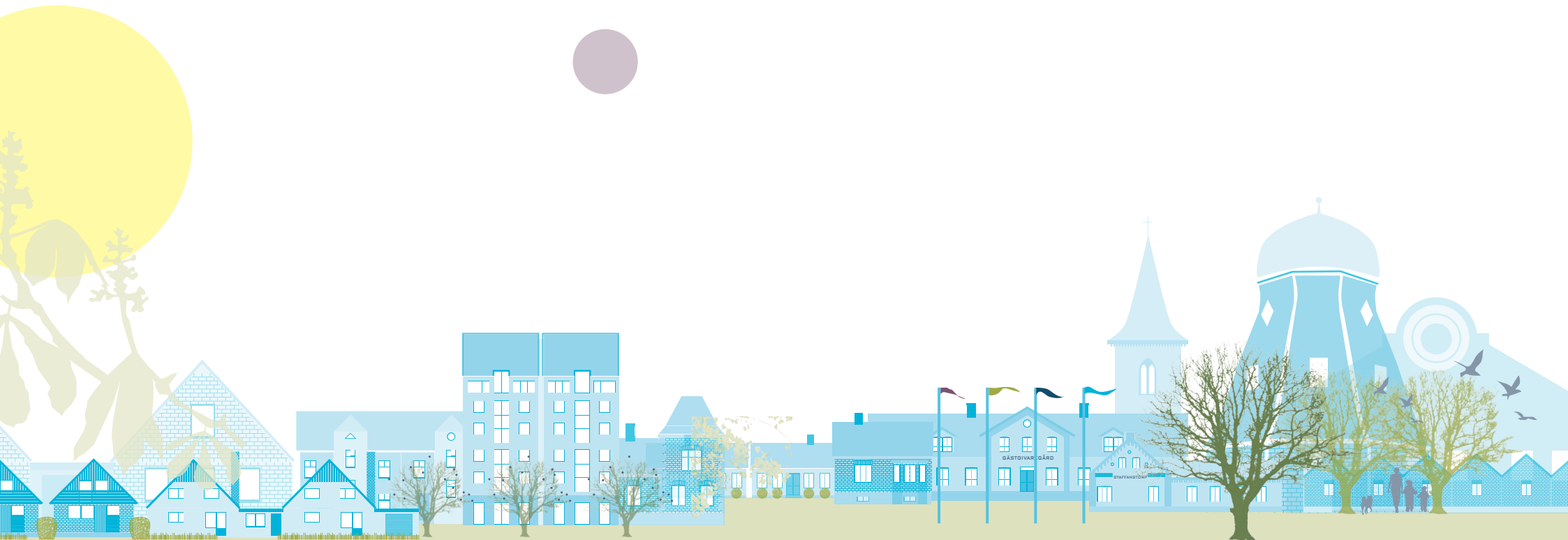

KULTURMILJÖPROGRAM STAFFANSTORP

Projektorganisation

Staffanstorps kommun:

Sofia Tjernström, Projektledare, Planarkitekt,
Stadsbyggnadskontoret

Thomas Lexén, Stadsarkitekt, Stadsbyggnadskontoret

Jonas Bergenudd och Lena Larsson, Bygglovshandläggare,
Stadsbyggnadskontoret

Konsulter:

Emma Pihl, Planeringsarkitekt, Nyréns Arkitektkontor

Marcus Åhgren, Byggnadsantikvarie, Nyréns Arkitektkontor

Anna Krus, Byggnadsantikvarie, Nyréns Arkitektkontor

Arbetet grundar sig på ett underlagsmaterial tidigare framtaget
av Mellanrum AB, Bygg-A Ernfors & Jacobson Arkitekter
samt Ozma

Bilder

Illustrationer, kartor och foton är framtagna av Nyréns
Arkitektkontor och Staffanstorps kommun.

Bilaga

På jakt efter Staffanstorps själ, Medborgardialog med Urblove
som verktyg, 2012-07-31

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

4	Förord
5	Inledning
6	Geografiskt sammanhang
8	Historisk utveckling
15	Bebyggelsekaraktärer
	16 Äldre nyckelbyggnader
	24 Gårdar
	30 Villor och småhus
	70 Radhus och kedjehus
	84 Flerbostadshus
	98 Verksamheter
	108 Institutioner
	112 Offentliga miljöer
122	
126	Slutsatser-viktiga kvaliteter i Staffanstorp
133	Ordlista
135	Lista utvalda objekt

FÖRORD

Vad är det som gör Staffanstorp till just Staffanstorp?

Hur beskriver man ortens själ?

Vilka byggnader, miljöer och händelser har format det Staffanstorp vi ser idag?

I *Kulturmiljöprogram Staffanstorp* söker vi svaren på dessa frågor.

Varför ska man analysera något som kanske är ganska uppenbart för alla som bor och vistas i Staffanstorp? Det finns ju rakt framför ögonen för var och en att se! Så är det förvisso, men även för ett samhälle är det värdefullt att lyfta blicken och få perspektiv på sin utveckling. Att stanna upp och summera läget för att kunna tydliggöra vilka kvaliteter man har, vart man är på väg och vart man egentligen vill.

I *Framtidens kommun – perspektiv 2038*, som är kommunens visionsdokument och översiktsplan, byggs framtidens målbilder upp av fem identitetsbärare; hembygd, livsoas, tidskvalitet, stadsliv och inspiration.

Med hembygd vill vi förstärka känslan av att höra till och känna sig hemma, både i Staffanstorps kommun som helhet men även i människors närmaste omgivning. Många delar, som den närmaste boendemiljön, centrum, skolan, lekplatsen, grönområdet eller föreningen, bidrar tillsammans till att skapa tätorten eller byn. Här finns den känsla som ska behållas och utvecklas även när orten växer!

För att engagerat kunna fortsätta mot framtiden försöker vi här beskriva och värdera det till synes uppenbara. Att formulera vad som är viktigt att ha med sig när den byggda miljön fortsätter att utvecklas. För dagens och framtida invånare.

INLEDNING

Målet för *Kulturmiljöprogram Staffanstorp* är att få människor att känna sig hemma, att höra till och vara väl förankrade i sin hembygd och i sin kommuns historia. *Kulturmiljöprogram Staffanstorp* ska ge en större förståelse för vilka kvaliteter i den byggda miljön som bidrar till hemkänslan och öka kunskapen, förståelsen och stoltheten över historiska och kulturella värden.

Kulturmiljöprogrammet behandlar specifika och generella kulturhistoriska och sociokulturella värden i Staffanstorps tätortsbebyggelse. Syftet är att uppmuntra invånare och fastighetsägare att se, förvalta och glädjas åt dessa värden. De historiska värdena i Staffanstorps tätort, vare sig de utgörs av småhus från 1800-talet, eller 1960- och 70-talens stora samhällsutbyggnad, är en viktig identitetsskapande resurs för det nutida och framtida Staffanstorp och dess invånare.

Kulturmiljöprogrammet har framförallt två funktioner:

- Som inspiration och information till invånare och fastighetsägare inför förändringar av det egna huset.
- Som vägledning i bygglovs- och planärenden för att underlätta att välgrundade beslut fattas utifrån de regler som finns i Plan- och bygglagen.

Kulturmiljöprogram Staffanstorp täcker in flera aspekter. Byggnadsantikvarier har karaktäriserat och värderat den byggda miljön, vilket resulterat i ett kulturmiljöprogram indelat efter de olika bebyggelsekaraktärer Staffanstorp består av. Medborgarnas uppfattning om Staffanstorp har undersökts genom dialog och workshoparbete och även det har utgjort underlag till hur Staffanstorps själ och kvaliteter beskrivs.

Kulturmiljöprogram Staffanstorp är också en

del i arbetet med att värna om och tillgodose de kulturhistoriska värden som beskrivs i miljömålet God bebyggd miljö, enligt vilket det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap ska bevaras, används och utvecklas.

Plan- och bygglagen

Syftet är att dokumentet ska fungera som en vägledning i den fysiska planeringen och vid bygglovsprövning - processer som innebär bedömningar och avvägningar mellan allmänna och enskilda intressen.

Plan- och bygglagen är den lag som reglerar den fysiska planeringen och bygglovshanteringen i kommunen. Lagen behandlar byggnader som är värdefulla ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt. Detta görs i huvudsak genom 13§, förvanskingsförbudet, och 17§, varsamhetskravet, i lagens 8 kapitel. Även 14§ i samma kapitel, som hanterar särskilda krav vid underhåll, har betydelse för bevarandet av sådana byggnader. Plan- och bygglagen omfattar även hänsyn till värden på allmänna platser, tomter och anläggningar, samt för stads- och landskapsbilden i stort.

Det urval av byggnader och bebyggelsemiljöer som har gjorts för respektive bebyggelsekaraktär i *Kulturmiljöprogram Staffanstorp* delas in i sockerbitar och sockerkorn utifrån plan- och bygglagens förvanskingsparagraf och varsamhetskrav.

Sockerbitar är särskilt värdefulla byggnader som är välbevarade och/eller miljömässigt mycket viktiga för Staffanstorp. För dessa byggnader bör förvanskingsparagrafen tillämpas. Förvanskingsförbudet blir juridiskt bindande först när en byggnad omfattas av skyddsbestämmelser i detaljplan. Det är därför viktigt att de sockerbitar som pekas ut i dokumentet på sikt får ett sådant skydd tillsammans med rivningsförbud.

Sockerkorn är byggnader som i grunden kan ha samma kvaliteter som sockerbitar, men som har genomgått större förändringar under de år som gått sedan de uppfördes. Byggnaderna har därför ofta stora vilande kulturhistoriska värden som kan återskapas. För dessa byggnader bör varsamhetskravet tillämpas. Varsamhetskravet gäller för all bebyggelse. För sockerkorn behövs en varsamhetsbestämmelse i detaljplan för att denna paragraf ska kunna bli juridiskt bindande. Även här är det alltså viktigt att bestämmelser förs in i detaljplan.

Fokus för sockerbitar är främst de bevarade ursprungliga delarna och detaljerna. Fokus för sockerkornen är främst den bevarade ursprungliga karaktären och kvarvarande originaldetaljer. Uppdelningen är dock i viss mån en förenkling. När skyddet i detaljplan väl utformas behövs ofta en kombination av bestämmelser som dels hanterar förvanskingsförbud, dels hanterar varsamhetskrav.

Utöver de råd och riktlinjer som kopplar till de ovan nämnda två nivåerna så finns även generella råd och riktlinjer i dokumentet. Dessa gäller i huvudsak för välbevarade byggnader och bebyggelsemiljöer, eller för viktiga byggnader som har förvanskats men där det finns en ambition och möjlighet att återställa stora värden. Det är upp till kommunen, fastighetsägare och kommuninvånare att uppmärksamma dessa byggnader och bebyggelsemiljöer. *Kulturmiljöprogram Staffanstorp* utgör ett ramverk och fungerar som stöd för en sådan dialog, tillsammans med plan- och bygglagens varsamhetskrav och särskilda krav vid underhåll.

GEOGRAFISKT SAMMANHANG

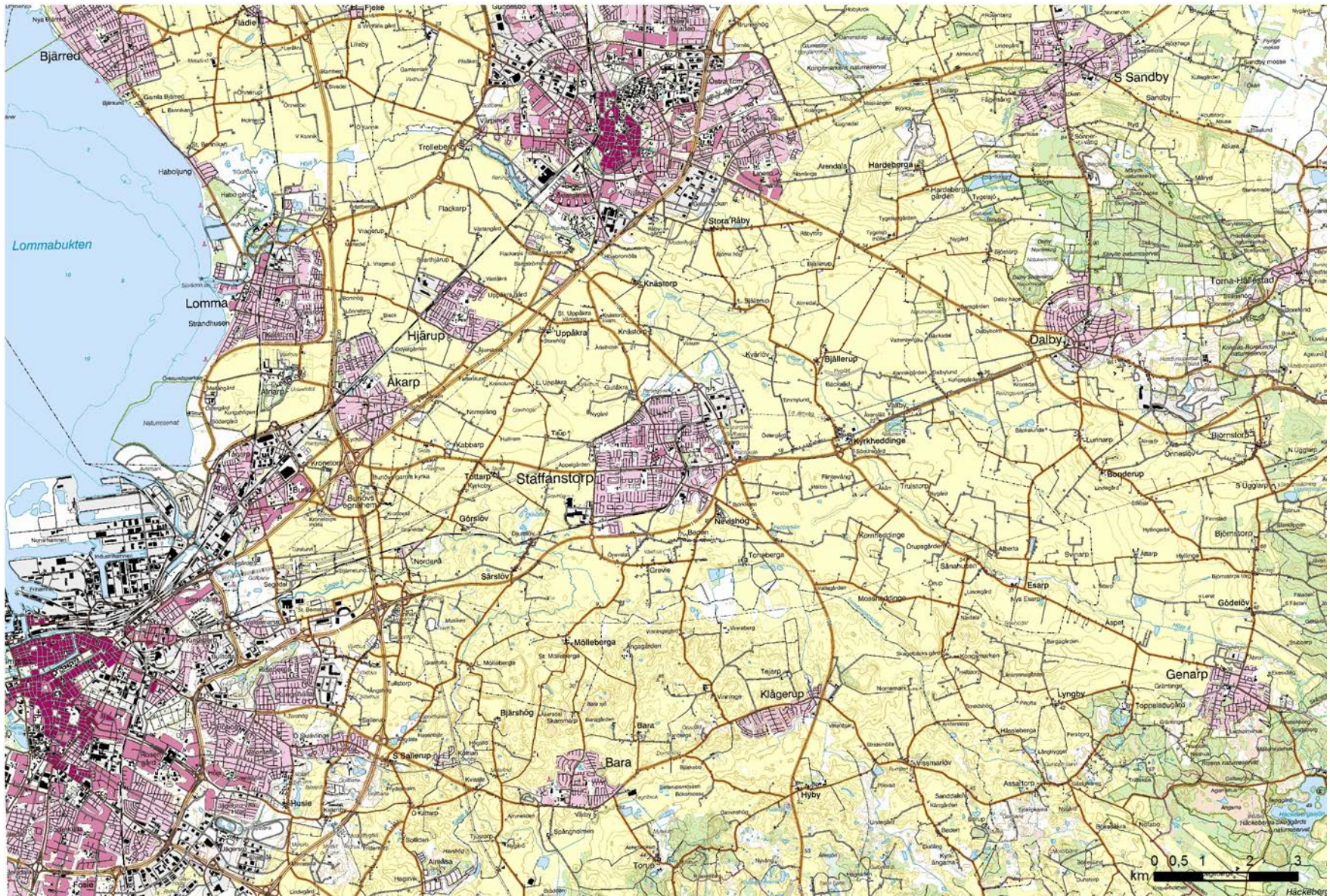
Staffanstorps tätort är belägen i östra kanten av sydvästra Skånes tätbefolkade storstadsregion. Riksväg 11 mellan Malmö och Simrishamn passerar i ortens södra utkant och länsväg 108 genom industriområdet i öster. Avståndet från Staffanstorps tätortsrand till Malmös närmaste förorter är ca 6 km. Motsvarande avstånd mellan Staffanstorp och Lund är ca 3 km, och från Staffanstorp till havet ca 8 km.

Staffanstorp ligger mitt ute i Lundaslättens mycket bördiga åkerlandskap. Slätten närmast tätorten är bitvis nästan helt flack. Lite sydväst om orten vidtar ett backlandskap som också till största delen är uppodlat. Romeleåsens sluttningar är synliga från tätortens kant österut och bildar en avlägsen visuell gräns för det annars mycket överskådliga slättlandskapet. Några kilometer österut rinner Höje å och lika långt i sydväst rinner Sege å. Runt Staffanstorp finns ett antal våtmarker. I norr ligger Gullåkra mosse/Vesums mosse, i sydväst Kolböra mosse och i söder vidgar sig Torrebergabäcken till ett våtmarksområde kallat Torreberga mosse.

Det öppna landskapet är en del av en flertusenårig kulturhistorisk tradition. Dagens rationella åkerbruk ger ett mycket öppet och homogent landskap med liten visuell variation och få naturvärden. Åkermarkerna är ofta relativt otillgängliga för rekreation. Ådalarna och särskilt mossarna är en viktig tillgång med stora ekologiska och rekreativa värden.

Staffanstorps tätort domineras av bostadsbebyggelse, men hyser även ett par verksamhetsområden samt ett handelsområde i ortens östra utkant. Orten består till största delen av villaområden från 1960- och 70-tal. Här finns även ett mindre antal flerbostadshusområden

och en stadsmässig centrumbebyggelse med viss service. Många av ortens invånare pendlar till de större intilliggande städerna, men även ett antal lokala arbetsplatser finns. Grönska inom tätorten finns i form av några parker och sammanhängande stråk av grönområden.

HISTORISK UTVECKLING

Ortens historiska utveckling

Översikt

Staffanstorps historia är förhållandevis kort och orten kännetecknas av en mycket snabb utveckling och tillväxt. Flyg- och ortofoton nedan från de senaste 60 åren visar tydligt denna snabba tillväxt.

Förhistorisk tid och medeltid

Trots att tätortens historia är kort har bygden en betydligt längre historia. Området för det nutida Staffanstorp har sedan mycket länge varit bebott. Lundaslättens jordar består av en stenfattig kalkrik moränlera, vilken betraktas som en av landets bästa åkerjordar, och har därför bildat underlag för en rik bygd.

Landskapet i och kring dagens Staffanstorp har sedan en mycket lång tid varit brukat. Utvecklingen mot ett öppet landskap med våtmarker började, genom människans användning, redan under sten- och bronsåldern (ca 4000-400 f.Kr.). De första tecknen på bybildningar i trakten, med mer eller mindre permanenta bosättningar, är från ca 2200 f.Kr. I dagens kulturlandskap utgörs några av de mest karaktäristiska fornlämningarna av storhögar och gravrösen från ca 1500 f.Kr. Bronsåldershögar är i stort begränsade till den bördiga Lundaslätten och på grund av placeringen i en central odlingsbygd finns endast en liten del bevarade.

Under järnåldern effektiviserades och intensifierades jordbruket genom konsten att smida järn till bättre redskap samt införandet av gödselbruk. Detta ledde till att flera enskilda gårdsheter anlades i trakten. Större hövdingadömen utvecklades sedan under den senare delen av järnåldern och Uppåkra blev för en lång tid

Skånes viktigaste centralort. Fynd har hittats i Uppåkra från tiden mellan 100 e.Kr. och 900 e.Kr.

Järnålderns sista del, Vikingatiden (800-1050 e.Kr.), kännetecknas av stark befolkningstillväxt, ekonomisk utveckling och materiellt uppsving. Under denna tid var Uppåkra ett politiskt och religiöst maktcentrum med en stadsliknande karaktär. Hantverket i orten var högt utvecklat och omfattande handelsutbyte skedde med Europa.

Skånes ursprungliga omfattning tros ha varit begränsad till slättlandet i väster och söder. Vid Vikingatidens början, ca 800 e.Kr., blev Skåne en del av det Danska riket. Omkring år 990 grundades sedan Lund och

lokaliseras sannolikt med styrning av bl.a. närheten till Uppåkra och kungens behov av att manifesteras i anslutning till det skånska hövdingadömet centralort. Under den senare delen av 900-talet mister Uppåkra sin roll, vilket tros ha samband med Lunds framväxt som centrum för östra delen av det danska riket.

De flesta byar på den skånska slätten tror man har varit fast etablerade sedan övergången mellan vikingatid och tidig medeltid. Byarnas namn kan dock i flera fall ha burits av äldre övergivna gårdar eller byar i omgivningen. Under medeltiden räknades Stanstorp, belägen mellan de två kyrkbyarna Brågård och Nevishög, som by. I historiska källor förekommer Staffanstorp som bynamn i Nevishög första gången

Flygfoto över tätorten med närområde från ca 1947

Flygfoto över tätorten med närområde från 1963

1304. Stefanus var under medeltiden ett vanligt namn och flera medeltida helgon bar det namnet. Bynamnet Staffanstorps uppträdde relativt snart i sammandragen form, som Stanstorp.

1500- till 1700-tal

År 1658 blev Skåne åter igen svenskt. Vid denna tid präglas landskapet av stora samlade flergårdsbyar omgivna av bebyggelsefria odlingsmarker. Vanligen bestod byarna av ca 10 gårdar samlade kring en bykärna, men några hade över 30 gårdar. Odlingsmarkerna bestod mestadels av åker samt ängsmark och mossar i de sank partierna.

1800-tal

Under 1800-talet skedde en genomgripande omvandling

Flygfoto över tätorten med närområde från 1973

Flygfoto över tätorten med närområde från 1984

Kru (föregångare till Staffanstorps Gästis som finns omnämnd redan på 1700-talet) en central plats. Den skånska rekognosceringskartan är framställd under tiden för genomdrivandet av enskiftet i Skåne och ger en bild av topografi, bebyggelse och vägar i Skåne vid en tidpunkt, när byarna höll på att sprängas och gårdarna spreds ut över landskapet. I Staffanstorpsområdet visar kartan att det redan skett en utflyttning av gårdar i flera byar.

Under 1800-talets lopp gjorde befolkningstrycket att bygden förtätades något genom hemmansklyvningar som resulterade i fler gårdar. Folkökningen fick även effekten att landsbygdens jordlösa befolkningskategorier ökade i antal, vilket gjorde att gamla bytomter på nytt

Ortofotofoto över tätorten med närområde från 2010

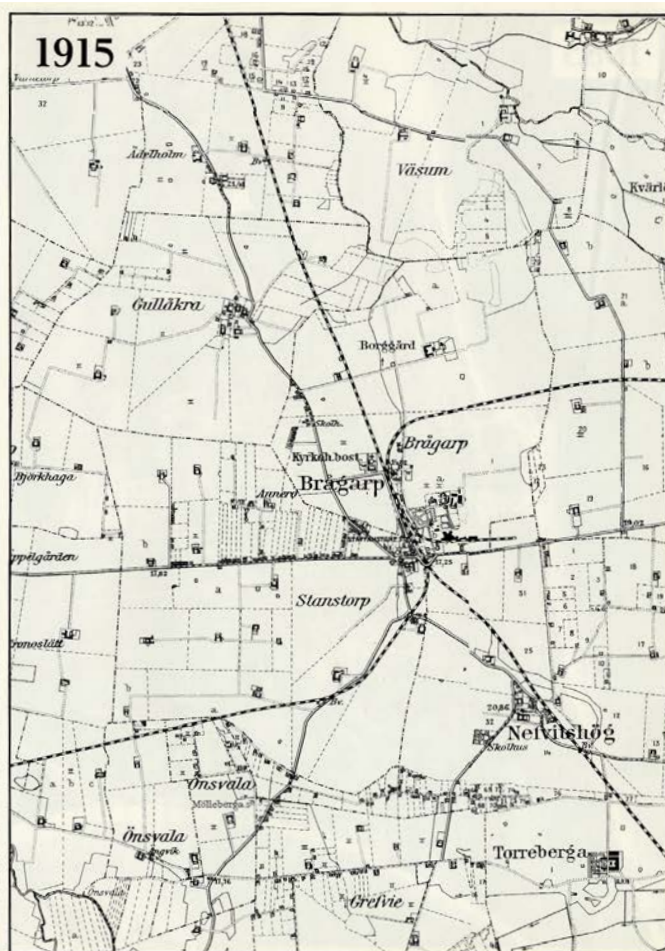
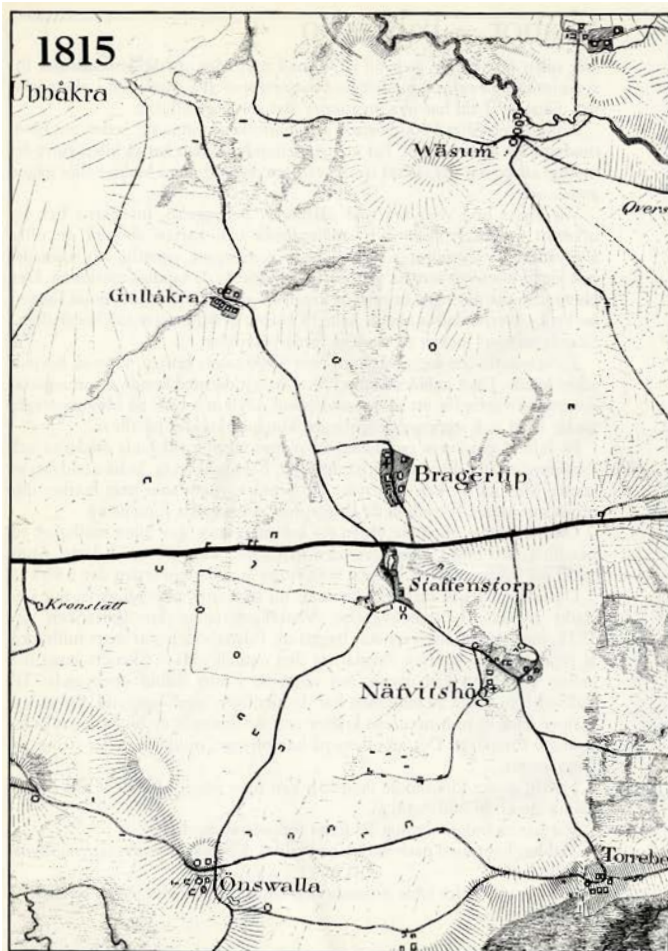
bebyggdes med gathus för arbetare och hantverkare. Nya samlingar av småbruk och hus uppstod på detta sätt på flera ställen.

Den 1 november 1872 togs ett för Staffanstorps utveckling avgörande beslut när kungen beviljade det sökta tillståndet för järnvägssträckningen mellan Lund och Trelleborg med Staffanstorp som ett av delmålen. Järnvägen färdigställdes snabbt och stod färdig 1875. Tack vare detta skedde vid denna tid en förstärkning av tyngdpunkten vid korsningen mellan järnvägen och de två vägarna från Malmö och Lund.

Att Staffanstorp fick en järnvägsstation bidrog till att intressenter vågade investera i orten. Det tydligaste exemplet på detta är sockerbruket som stod färdigt 1885 och redan från start hade byggts med anslutande spår för effektiv borttransport av framställda produkter.

Till de stora förändringar av bebyggelse och befolkning som skedde under 1800-talet kom en samtidig omvandling av odlingslandskapet. Den främsta källan till omvandlingen var en utvidgning av åkerarealen genom utdikning av våtmarker samt torrläggning av sjöar och vattendrag. Några viktiga steg hade därigenom

redan vid seklets slut tagits mot den fullåkersbygd som senare kom att utvecklas på framförallt Lundaslätten.

Utsnitt över Staffanstorps tätort med närområde ur Skånsk Rekognoseringskarta 1812-1820 respektive Generalstabskarta från 1915

1900-talets första hälft

I början av 1900-talet skedde ingen större bostadsutveckling trots stationsutbyggnaden. Dock gjordes en del satsningar för att skapa fritidssysselsättningar för både ungdomar och vuxna och bland annat byggdes Staffanstorps Folkets Hus år 1904.

Under 1900-talets första decennier utvidgades Staffanstorp kraftigt. Bilismen verkar, efter Sockerbrukets tillkomst, ha haft större betydelse än järnvägen. Under 1920-talet utfördes alla råsockertransporter mellan Staffanstorp och raffinaderiet i Arlöv med lastbilar.

I slutet av 1930-talet fanns 12 handlare och 58 hantverkare eller småindustriella företagare i tätorten Staffanstorp. Detta kom att förändras efter andra världskrigets slut. På grund av bättre kommunikationer till Malmö och Lund blev lokala specialbutiker mindre lönsamma.

En önskan fanns om att få fart på bostadsbyggandet och ett initiativ togs av tio kommuninvånare som 1945 bildade bostadsrättsföreningen Stania. Föreningen köpte in 17000 kvm mark där de byggde tre flerfamiljshus, och överlät den kvarvarande marken till dåvarande Nevishögs kommun.

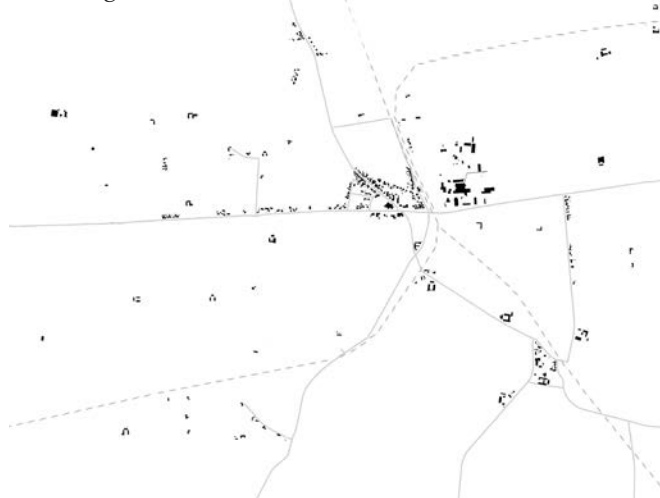

Illustration av tätorten strax innan 1950

1950-tal

Det skulle dröja tills efter den stora kommunsammanslagningen, år 1952, för bostadsbyggandet att verkligen samordnas. 1952 planerades storkommunens första villakvarter och man uppförde fjorton nya byggnader på den mark som övertagits efter Stania.

1953 fick Staffanstorps tätort tillgång till kommunalt vatten och avlopp och i samband med detta satte planerna för ny bebyggelse söder om Malmövägen igång. Som en vidare satsning på bostadsbyggandet samt för att förvalta de redan uppförda bostäderna tillsattes 1954 för första gången en särskild bostadsnämnd. Möjligen som ett resultat av dessa satsningar, stod längs Lindvägen år 1957 den första gruppbebyggelsen i kommunen färdig. Dessa hus ritades av Ingeborg Hammarskjöld-Reiz som i samband med kommunsammanslagningen blev stadsarkitekt i Staffanstorp där hon verkade fram till 1990-talet. Hon ritade både bostäder och offentliga byggnader och har haft stor betydelse för Staffanstorps utveckling.

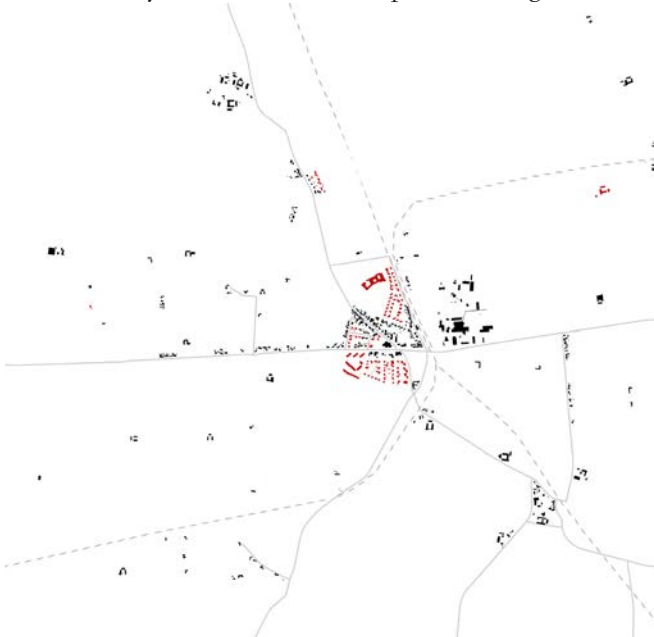

Illustration av tätorten vid slutet av 1950-talet

1960-tal

1962 hade Staffanstorp fördubblat sitt invånarantal sedan kommunsammanslagningen 1952.

Mellan 1952 och 1968 förvandlades Staffanstorp från ett samhälle på ca 900 personer där befolkningen hämtade sitt vatten från egna brunnar och själva tog hand om sitt avfall, till ett välutrustat samhälle med vatten, avlopp, sophämtning och reningsverk, en modern skola, barnstugor, bad, idrottsplats och andra allmänna anläggningar. Samhällets befolkning ökade under dessa år till ca 5000 invånare. 1969 stod flera offentliga byggnader färdiga. Stanstorpsskolan, Staffanstorps torg och idrottshall samt det första affärshuset i kommunens nya centrum.

Under perioden minskade järnvägstrafikens betydelse. Det sista tåget mellan Lund och Trelleborg via Staffanstorp gick år 1960. Denna utveckling fortsatte snabbt och år 1970 lades persontrafiken även ner på sträckan Malmö-Staffanstorp-Tomelilla.

Illustration av tätorten vid slutet av 1960-talet

1970-tal

1970 hölls den välbesökta bomässan ”Bo i villa 1970” som hade ca 100 000 besökare. På denna visades 43 nybyggda hus och den stora uppmärksamheten gjorde att kommunen fick mycket publicitet, vilket kan antas ha gynnat den vidare bostadsbebyggelsen under 70-talet. Under 1972 och 1973 färdigställdes 410 respektive 443 lägenheter per år.

Under 1973 beslöts att Staffanstorp skulle utgå ur de föreslagna kommunblocken Lund och Malmö. Istället kom Staffanstorp att förbli en självständig kommun.

Vid 1970-talets slut hade kommunen i stort sett exploaterat all odlingsjord som tillhört Stanstorps by och var belägen norr och väster om järnvägslinjen Malmö-Staffanstorp. Stanstorps gamla jordbruksby var därmed helt urbaniserad.

Illustration av tätorten vid slutet av 1970-talet

1980-tal

Under 1980-talet byggdes klart färre bostäder än under 1960- och 70-talet. Trots detta ökade invånarantalet stadigt och områdena Sockertoppen, Kyrkbyn, Bråhögsplassen och Kyrkbacken färdigställdes. Under perioden påbörjades Stanstad-projektet under ledning av stadsarkitekt Eva Sjölin. Projektet föranleddes av ett behov av att samla och knyta samman det centrum som då upplevdes utspritt och utan egentlig kärna. Man anordnade i januari 1989 en idéävling för centrumområdet. Ur förslagen från de fem inbjudna arkitektkontoren valde juryn förslaget ”Fyra Ess för Stanstad” från Landskronagruppen till vinnare. De fyra esserna stod för struktur, sammanhang, stadsmässighet och skånskhet.

Illustration av tätorten vid slutet av 1980-talet

1990-tal

1991 påbörjades byggnationen av den första etappen av Stanstad-projektet, Stanstad 1. Redan i september samma år invigdes Storgatan. Detta följdes av ytterligare en arkitektävling under vintern 1991-1992 för den andra etappen, Stanstad 2. Uppgiften gällde utformningen av centrumförnyelsen västerut och inkluderade om- och tillbyggnaden av biblioteket samt utbyggnad av äldreboende. Även denna tävling vanns av Landskronagruppen med sitt förslag ”Vestra Stanstad”. Förslaget bearbetades under 1993 för att börja byggas under 1994. Stanstad-projektet riktade stor uppmärksamhet åt Staffanstorp och 1997 stod vad man kallat ”ett traditionellt småstadscentrum med gator, torg och kvarter enligt skånsk-dansk byggnadstradition” klart.

Blickarna fortsatte att riktas mot Staffanstorp när bomässan Bo 97 hölls under sommaren 1997. Här visades nya villaidéer för ca 124 000 besökande.

Under 1990-talet byggdes även områdena Nevisborg och Knutsborg.

Illustration av tätorten vid slutet av 1990-talet

2000-tal och framåt

Det största utbyggnadsområdet i Staffanstorp under 2000-talet har varit Hagalid. Under senare år har både förtätningsprojekt och utbyggnad på nya områden skett i Staffanstorp. Inne i tätorten har man förtätat med nya bostäder bl a på stora parkeringsområden i Åkershusområdet från 1970-talet. För närvarande byggs det bostäder, såväl friliggande villor, radhus och flerbostadshus i Vikhem i södra kanten av Staffanstorp. Sockerbruksområdet planeras för blandstadsbebyggelse i centrumära läge.

Under de senaste åren har även ett försköningsarbete av Staffanstorps parker och torg pågått. Arbetet har haft som avsikt att skapa vackrare boendemiljöer, förenkla skötseln samt att göra utemiljöerna tillgängliga.

Illustration av tätorten idag

Sammanfattning av kartanalyser

Kartanalyserna visar att Staffanstorp är en ung tätort som vuxit snabbt. Många andra orter har vuxit upp kring ett ursprungligt centrum, ett nav. Staffanstorp har växt fram och ihop av olika delar – Brågarps och Nevishögs byar, Gästgivaregården samt så småningom Sockerbruket och järnvägsstationen. Det tydligaste navet är korsningspunkten mellan vägarna Lund till Trelleborg och Malmö till Simrishamn. En punkt där det dock aldrig bildats något uttalat ortscentrum. Längs Lundavägen (som med tiden delvis suddats ut) och Malmövägen hittar man de få äldre bebyggelseinslagen i Staffanstorp. När Staffanstorps centrum i sen tid växer fram lokaliseras det ett gott stycke norr om denna korsningspunkt på en plats utan några egentliga historiska traditioner.

När man funderar över vad som är unikt och bevarandevärt i Staffanstorp kan man å ena sidan konstatera att endast en mycket liten andel av den byggda miljön har en äldre historia. Det är därför särskilt angeläget att ta vara på dessa. Det kan också vara så att äldre företeelser som i andra orter inte är så anmärkningsvärda i Staffanstorp kan tillskrivas ett relativt stort värde.

Å andra sidan framträder i kartanalyserna från senare delen av 1900-talet en ortsutveckling dominerad av mycket stora villaområden. Troligen kommer Staffanstorps snabba tillväxt en dag att betraktas som något tämligen intressant ur ett historiskt perspektiv, kanske t.o.m. som något bevarandevärt!

BEBYGGELSEKARAKTÄRER

Staffanstorps tätort delas på en övergripande nivå in i 7 bebyggelsekaraktärer. Dessa har liknande karaktärsdrag och funktion på ett generellt plan, men relativt stora variationer kan förekomma inom respektive bebyggelsekaraktär. Bebyggelsekaraktärerna har i efterföljande avsnitt, där det är relevant, delats in i kategorier utifrån tidsepok och mer detaljerade karaktärsdrag. Utöver dessa bebyggelsekaraktärer beskrivs även offentliga miljöer.

Kartan visar att Staffanstorps bebyggelse på många håll är uppdelad i tydliga områden. Bland annat fbyggelsekaraktärer finns det en tydlig funktionell uppdelning mellan kategorier som bostäder, institutioner, industri och handel/verksamheter. Särskilt tydligt är det hur man finner stora områden med renodlade villaområden.

ÄLDRE NYCKELBYGGNADER

Beskrivning

Historia

Denna kategori utgörs av olika typer av byggnader vars gemensamma drag är att de historiskt sett haft en samhällig eller på annat sätt offentlig/publik funktion samt är av stor betydelse för ortens historia. Flera av byggnaderna var byggda och hade allmännyttig funktion redan innan Staffanstorps tätort fanns. Under en lång tid har de stått för betydelsefulla funktioner i samhället och fungerat som sociala mötesplatser. Flera av byggnaderna i denna kategori har även idag en viktig funktion i orten. Övriga fungerar som bostadshus.

Läge/struktur

Byggnaderna ligger i närheten av de äldre vägarna och järnvägen. Många av byggnaderna utgjorde en viktig del av stationssamhället som växte fram i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet.

Bebyggelse

Byggnaderna härstammar från olika tidsepoker och är alla individuellt utformade och har därför en varierande karaktär. Huvuddelen av byggnaderna är dock uppförda under några decennier kring sekelskiftet 1900 och har utformningsmässigt mycket gemensamt med villor uppförda kring sekelskiftet (se Villor från förra sekelskiftet fram till 1920, sid xx).

Värden

Byggnaderna bidrar till att ortens historia kan utläsas i dagens miljöer och har haft stor betydelse för ortens utveckling. De har haft en viktig funktion för människor genom tiderna och många av byggnaderna är sammankopplade med minnen och historier samt visar spår av det levda livet på orten. Byggnader med centrala och allmänna funktioner är också av stor betydelse för ett samhälles historieskrivning och självbild. Flera av byggnaderna uppvisar även en vacker äldre arkitektur. Många av byggnaderna i denna kategori har såväl kulturhistoriska värden, affektionsvärden och bruksvärden som arkitektoniska och estetiska värden.

Det är positivt om byggnaderna och miljöerna kan bibehålla sin funktion. Är det inte möjligt är det viktigt att byggnadens karaktär bevaras på ett sådant sätt att ursprungsfunktionen går att avläsa. Se vidare under rutan "Tänk på!".

Sockerbitar och sockerkorn

De byggnader som presenteras som sockerbitar är utpekade på grundval av att de är särskilt väl bevarade och representativa för sin tid och har arkitektoniska och miljömässiga upplevelsevärden. Byggnaderna kan också ha betydelse för Staffanstorps historia. För dessa är förvanskningförbudet i plan- och bygglagen tillämpligt och byggnaderna bör skyddas i detaljplan.

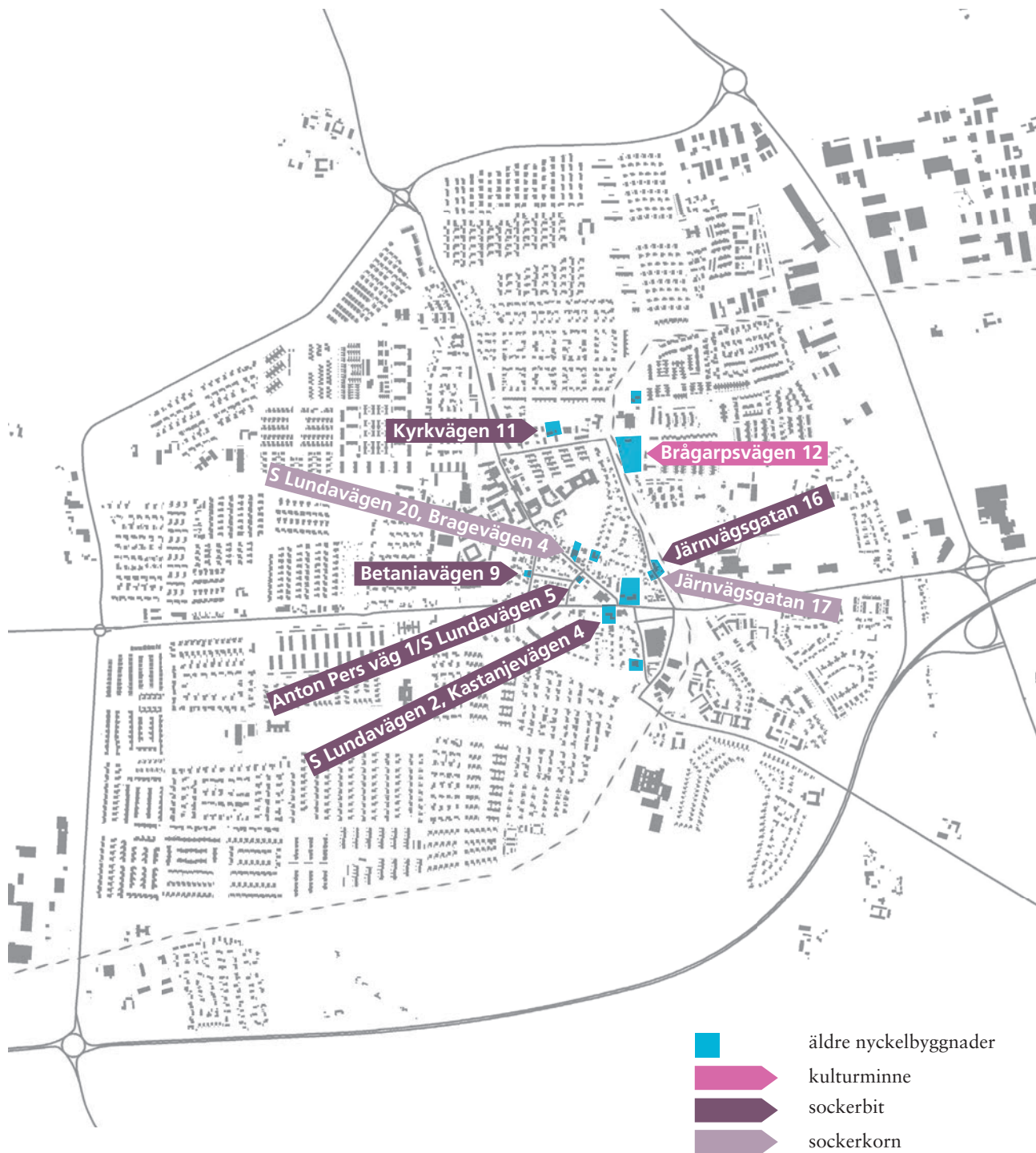
De byggnader som presenteras som sockerkorn kan i grunden ha samma kvaliteter som sockerbitar, men har genomgått större förändringar under de år som gått sedan de uppfördes. Byggnaderna har därför ofta stora vilande kulturhistoriska värden som kan återskapas. För dessa byggnader väger plan- och bygglagens krav om varsamhet tungt.

Kulturminne

Brågarps kyrka är ett kyrkligt kulturminne enligt kulturmiljölagen och har därmed ett starkt kulturhistoriskt skydd. Därför har den inte pekats ut som sockerbit och presenteras på egen sida. Kulturmiljölagen gäller för alla Svenska kyrkans byggnader som har uppförts innan 1940. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för kyrkliga kulturminnen.

Tänk på !

Byggnadernas tidstypiska arkitektur är värdefull.

Var särskilt varsam med fasader och takfall mot gatan. Eventuella tillkommande takkupor, terrasser och tillbyggnader utförs helst mot baksida och ges ett utförande som underordnas och anpassas till befintlig byggnad. Ursprungsbyggnadens proportioner är vägledande. Takkupor görs så nätta som möjligt. Ett par mindre takkupor är ofta mindre visuellt påtagliga än en stor.

Om du bygger om, byter ut delar, lägger nytt tak eller målar om har du möjlighet att återgå till ett tidstypiskt uttryck. Bibehåll omålade tegelfasader, oinklädda skorstenar samt originalfönster. Var medveten om stilperiod och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Nya fönster görs av trä och anpassas till de befintliga i indelning och dimensioner. Har fönstren spröjsning så använd äkta spröjs. Använd gärna kulturglas i ytterdel av båge. Eftersträva skarpa vinklar på stuprör. Var återhållsam med plåtbeslag, som utförs nätta. Respektera och framhäv gärna karaktärsdrag, delar och detaljer som berättar om byggnadens ursprungliga funktion.

Låt komplementbyggnader vara underordnade huvudbyggnaden och placera dem så de inte dominerar gatubilden. Balans mellan byggnad, gata och trädgård eftersträvas.

Bevara tidstypiska karaktärer på trädgårdar såsom gräsytor, grusgångar, fruktträd och enkel omgärdning. Återställ gärna karaktären om den har gått förlorad.

För sockerbitar gäller dessutom:

Byggnaderna är särskilt värdefulla. Det finns ett stort värde i att bevara ursprungliga byggnadsdelar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad. Byggnaderna bör skyddas i detaljplan.

För sockerkorn gäller dessutom:

Vid förändringar finns det ett stort värde att bibehålla tidstypisk karaktär (ex material och proportionering) på ursprungliga delar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad och kan skyddas i detaljplan.

Byggnad som omfattas av kulturmiljölagen

Brågarps kyrka, Brågarpsvägen 12, Brågarp 35:1

1100-tal, 1854

Kyrkan byggdes på 1100-talet och ersatte då en äldre stavkyrka i trä. Långhuset, koret och den rundade absiden åt öster är bevarade från denna tid. I slutet av medeltiden välvdes kyrkan invändigt med spetsbågade kryssvalv. Socknen var liten och således även kyrkan. År 1854 byggdes en tornbyggnad som adderades till långhuset och förlängde detta. Tornbyggnaden är utformad i nygotisk stil med spetsbågade fönster och port, utvändiga stråvpelare och fris vid takfoten med medeltidsinspirerat trappande motiv. Den valmade tornhuvan är täckt med skiffer och har små karaktärsfulla kupor. Entrédörren omges av ett spetsbådig omfattning i gult tegel. Resten av kyrkan är fortfarande romansk till sin karaktär men fönstren har förstörats och getts spetsbågiga nygotiska valv. Det rundbågiga fönstret i absiden har därefter rekonstruerats och försetts med glasmålning av konstnären Martin Emond (1895-1965).

Kyrkan omges en muromgärdad äldre kyrkogård med täta rader med gravar. Gravplatserna är i krattat grus och omgärdade av infattningshäckar. Några äldre stora lövträd finns i denna del. Söder om den äldre kyrkogården finns

en yngre begravningsplats. Gravstenarna är här placerade i gräsmatta i raka rader med formklippta vintergröna växter mellan varje sten. Här finns oxelträd och körsbärsträd. Söder om den yngre kyrkogården finns en minneslund från 2000-talet som omgärdas med en häck. Minneslundens utgörs av rund gräsyta som omges med en gång satt med gatsten. De många körsbärsträden ger lunden en särskild karaktär.

Invändigt i kyrkan finns en bevarad medeltida madonnabild i trä och ett dopfont från 1100-talet. Kyrkbänkarna är från en renovering vid mitten av 1970-talet. Under 2014 genomfördes en utvärdig och invändig renovering av kyrkan då värmesystemet byttes ut. Orgelläktaren från 1960-talet monterades då ner och ersattes med en mindre orgel.

Kyrkan har stora kulturhistoriska värden. Byggnaden och kyrkogården omfattas av kulturmiljölagen (KML) och får inte ändras utan tillstånd från länsstyrelsen. Kyrkan och kyrkogården ägs av Svenska kyrkan och är en del av S:t Staffans församling.

Tillbyggnad till f.d. Sparbanken, Anton Pers väg 1/Södra Lundavägen 5, Stanstorp 1:197, arkitekt Hans Westman

1953

Hans Westman var främst aktiv i Skåne där han bl a ritat Kalmar nation, Linnéstaden i Lund, Folkets hus i Malmö och stadshuset i Simrishamn. Stadshuset i Simrishamn uppfördes samtidigt som sparbankstillbyggnaden i Staffanstorp och de två byggnaderna delar i hög grad en gemensam arkitektur. Mest signifikant för denna är fasadernas skiftesverksmotiv i Ifö-mosaik och det valmade taket täckt med enkupigt gult taktegel. Andra gemensamma drag är de stående vitmålade enluftsfönstren, det indragna fasadpartiet med pelare och den låga sockeln i mörk klinker. I anslutning till byggnaden finns ursprungliga murar klädda med kullersten, vilket även det är ett motiv som Westman använde sig av i Simrishamn. Sparbankstillbyggnaden har höga arkitekturhistoriska värden och är i grunden en senfunktionalistisk byggnad som klätts i en traditionell skånsk dräkt utformad med stor arkitektonisk omsorg. Byggnadens exteriör är i hög grad bevarad och omfattar, förutom ovan nämnda delar, även entréparti, takavvattning och en skorsten mellan tillbyggnaden och ursprungshuset. Även karaktären på takets plåtdetaljer är ursprunglig.

F.d. järnvägsstationen, Järnvägsatan 16, Stanstorp 1:109

1875

Järnvägsstationen har stora kulturhistoriska värden för Staffanstorp som en avgörande faktor för ortens tillkomst. Stationen byggdes som en del av järnvägslinjen Lund-Staffanstorp-Trelleborg. Då bestod byggnaden endast av den lägre delen i en våning mot norr. Byggnaden gavs en enkel eklektisk stildräkt med romanska och gotiska inslag. Fasaderna murades i gult tegel och utformades med vertikala lisener och spetsig bågfris utmed takfoten. Fönster och dörröppningar fick stickbågiga valv och överstycken. 1892 invigdes en ny linje mellan Malmö och Simrishamn. I samband med det byggdes stationen till mot söder med en byggnadsvolym i två våningar. Arkitekten plockade upp stildrag från ursprungsbyggnaden när han formgav den nya högre byggnadsvolymen. De höga gavlarna dekorerades med blinderingar med korsmotiv och en fris med stående vridna tegelskift mot spåret. På 1940-talet revs en utskjutande entré på sydfasaden och ersattes med ett långsgående skärmtak för väntande resenärer. Skärmtaket har nyligen rivits och en tillbyggnad för servering har anslutits mot samma fasad. Den nya tillbyggnaden har fasader i cortenstål och en upphöjd terrass har anlagts framför.

En murad utskjutande entré tillkom vid den lägre delens västfasad vid mitten av 1900-talet. Flera av byggnadens fönster är äldre. Dessa har inåtgående fönsterbågar och en droppnäsa nertill på varje båge. Andra fönster och samtliga dörrar har dock bytts ut i sen tid och har en avvikande utformning. Det enkupiga takteget ger ett tidstroget uttryck. Plåtbeslagningen är dock något tilltagen och takavvattning har ett modernt utförande med rundade vinklar. Skorstenarna är bevarade oinklädda.

Vid byggnadens norra fasad finns en bevarad liten park/trädgård med gräsmatta, häckar och löv- och barrträd.

Betaniakyrkan, Betaniavägen 9, Stanstorp 1:88

Ca 1900-1910

Betaniakyrkan är en mycket karaktärsfull frikyrkobyggnad i tegel med drag från 1800-talets schweizerstil. Kyrkosalen ligger i en egen volym med gavelfasaden vänd mot gatan. Entré och biutrymmen ligger i vinkel med denna. Kyrkosalen har stora rundbågiga fönster av gjutjärnsbågar med dekorativ spröjsning. Även gavelröset har fönster i gjutjärn. Gjutjärnsfönstren, liksom tegelfasadernas blinderingar och friser samt de profilerade taktassarna, vindskivorna och gavelornamentet i trä, har stor betydelse för byggnadens karaktär. Den vinkelbyggda volymen har enklare exteriör. Fönstren här är utbytta till ospröjsade enluftsfönster. På 1970-talet byggdes den lilla verandan framför entrén om och förstörades. Mot baksidan och gatan finns takkupor. Dessa, liksom taktäckningen i eternit, tillkom troligen i mitten av 1900-talet. Vid en entré på baksidan finns en profilerad förstukvist. Det är oklart när denna tillkom men den har en mer dekorativ motsvarighet i en förstukvist till villan på Järnvägsgatan 15. Möjligen härstammar förstukvisten från byggnadens uppförande. Takvatningen har ett modernt utförande med rundade vinklar. Skorstenarna är bevarade oinklädda. Trädgården har en tidstypisk karaktär och omges av en klippt häck.

Gästgivaregården, Södra Lundavägen 2, Stanstorp 1:875

1880

I över 300 år har det funnits en krogrörelse i den viktiga korsningen Malmövägen/Lundavägen. År 1880, i samband med att järnvägen kom, uppfördes gästgivaregården på nuvarande plats. Skjutshållningen bedrevs fram till år 1917. Byggnaden har tillbyggt mot trädgården vid ett par tillfällen: dels finns en äldre tillbyggnad av matsalen från 1900-talets första hälft, dels en tillbyggnad av köket som uppfördes för några år sedan. Gästgivaregården har stor kulturhistorisk betydelse i Staffanstorp som en samlingsplats under snart ett och ett halvt sekel och som en viktig karaktärsbyggnad. Byggnaden bevarar fortfarande sin 1880-talsarkitektur i hög grad, framförallt mot Malmövägen. Fasaderna är slätputsade med putsade hörnpilastrar, takgesimser och fönsteromfattningar. Byggnadens entré markeras med en framspringande mittrisalit som har putsats i ett kvadermönster. Risaliten har även en takfot i trä med synliga profilerade taktassar och profilerade vindskivor som andas 1800-talets schweizerstil. Tegelskorstenarna är profilerade. Äldre fönster finns bevarade i tillbyggnaden från början av 1900-talet och i en centrerad takkupa mot trädgården. De plåtinklädda takkuporna mot entrésida har tillkommit på 1920- eller

30-talet. Dörrar, övriga fönster och tegeltaket är utbytta i sen tid, men har till utformningen anpassats efter den ursprungliga arkitekturen.

Till gästgivaregården hör en mindre park/trädgård med stora gräsytor och stora träd. Här finns även en liten scen. Framsidan och delar av trädgårdssidan har nyligen stensatts.

F.d. församlingshemmet, Kastanjevägen 4, Stanstorp 2:1

1923, tillbyggnad från 1968

Det f.d. församlingshemmet uppfördes 1923 och var i bruk fram till 1980, då S:t Staffansgården stod färdig invid Brågarps kyrka. Byggnaden är utformad i en karaktärsfull tegelarkitektur med klassicerande stildrag. Tegelskiften (munkförband) är symmetriskt förskjutna. Byggnadens exteriör är bevarad i stor utsträckning. Entrén markeras med ett framskjutande fasadparti (mittrisalit) med en antydd gavelfronton. Entredörren sitter indragen i en välvd dörröppning som har anfinger och slutsten i granit. Byggnadens hörn har diskret markerade pilastrar och väggarna avslutas uppåt i en enkel gesims. I gavelfasaderna sitter tegelblinderingar i form av kors. Taket är något svängt vilket skänker en viss elegans åt byggnaden. På entrésidan sitter ursprungliga takkupor med lunettfönster. Taktäckningen av tegel och takavvattningen i koppar anpassar sig väl till arkitekturen. Entréporten i ek och fönstren är ursprungliga, med undantag av det lilla runda fönstret ovanför entrén som har bytts ut i senare tid. En ny dörr har tillkommit i västra fasaden, liksom två ventilationshuvor på taket. En omsorgsfullt anpassad tillbyggnad gjordes på 1960-talet med ett stort fönsterparti i ädelträ. Ursprungligen fanns en trädgård på framsidan med ett enkelt spjälstaket mot vägen.

F.d. prästgården, Kyrkvägen 11, Brågarp 6:693

1928, kompletterad med flygelbyggnader 1992

Fram till 1826 låg prästgården norr om Brågarps kyrka där församlingshuset i dag ligger. Efter en brand flyttades prästbostället till ett läge väster om kyrkan och ett nytt prästboställe byggdes här 1924. Fyra år senare uppfördes en prästvilla invid bostället, numera benämnd som f.d. Prästgården. Byggnaden har en enkel klassicerande arkitektur med centrerat framspringande mittparti (mittrisalit) som avslutas uppåt med ett gavelmotiv (fronton) innehållande ett lunettfönster. Samma motiv finns mot byggnadens baksida. Takgesimsen och frontonen har stilistiskt putsade profiler. Entrén omges av en likaledes enkelt klassicerande portal. Taket är brant och täckt med enkupigt tegel. Takavvattningen i koppar har en traditionell utformning med skarpa vinklar. Skorstenarna är bevarade oinklädda. Entréporten i ek är ursprunglig liksom takkuporna och fönstren (med undantag av två i entréfasadens mittrisalit). Mot östra fasaden finns en tillbyggnad i en våning med takterrass. Utförandet är enkelt och i en väl anpassad arkitektur. Villan omgavs ursprungligen av en park som till stora delar har bebyggts. 1992 tillkom två flygelbyggnader vid Kyrkvägen. Gårdsrummet som då tillskapades har en cirkulär angoringsväg som framhäver anläggningens representativa uttryck.

F.d. polishuset, Bragevägen 4, Stanstorp 1:248

Ca 1920-30

Byggnaden, som tidigare var Staffanstorps polisstation, har karaktären av en större villa. Den administrativa funktionen är främst avläsbar i den senare tillkomna tillbyggnaden mot söder. Byggnadens tegelfasader är symmetriska och lätt klassicerande med en kraftig gesims och antydd hörnpilastrar. Entrén markeras med en livförskjutning i teglet och två små stående fönster med ursprungliga bågar med krysspröjs. Fönsteröppningarna har raka valv. Uppe i gavelspetsarna sitter lunettfönster. Byggnadens två- och treluftsfönster är nyligen utbytta liksom det enkupiga takteglet och entrédörren. Mot norr och öster har fönster- och dörrhål murats igen. På taket sitter en dekorativ centrerad ursprunglig takkupa och två små ursprungliga takkupor med lunettfönster, s.k. holmejor. Alla lunettfönster har ursprungliga fönsterbågar. Takavvattningssystem har ett modernt utförande med böjda knän och utkastare. Tillbyggnaden mot söder är från 1990-talet med ett för tiden något udda arkitektur som andas modernism. Utpekandet som sockerkorn gäller endast ursprungsbyggnaden och ej tillbyggnaden.

F.d. café, hotell, telegrafstation och kommunhus,
Järnvägsgatan 17, Stanstorp 1:86

Ca 1900-1910

Byggnaden har under lång tid inrymt olika publika och administrativa funktioner och har samhällshistoriska värden. Fasaderna är murade i tegel med välvda fönster (stickbågar). Under fönstren sitter tegelkonsoler. Utmed takfoten finns en gesims i tegel med tandsnittsmotiv. Taket är ett valmat mansardtak. Takkuporna och smidesbalkongen ovan entrén har tillkommit efter byggnadens färdigställande. Balkongen har dock en jugendutformning som passar byggnadens arkitektur. Byggnaden uppfördes som café och rum för resande. Caféverksamheten fortsatte under 1930-talet parallellt med att en telegrafstation installerades på ovanvåningen. I början av 1950-talet flyttade kommunens ledning in i byggnaden, kanske var det då som entrétrappan gjordes om. Kommunen blev kvar till 1968. Mot baksidan finns en troligen ursprunglig glasveranda utformad i jugendstil. Verandan har en hög sockel i tegel och är i övrigt byggd i trä (teglet har nyligen putsats över). Verandan användes för servering och sedan som sammanträdsrum. Entrédörr och fönster är nya. Dörren satt tidigare något indragen från fasadens ytterliv. Taktäckning och takavvattning har ett modernt utförande. På baksidan av huset finns en trädgård med traditionell karaktär och ett mindre uthus.

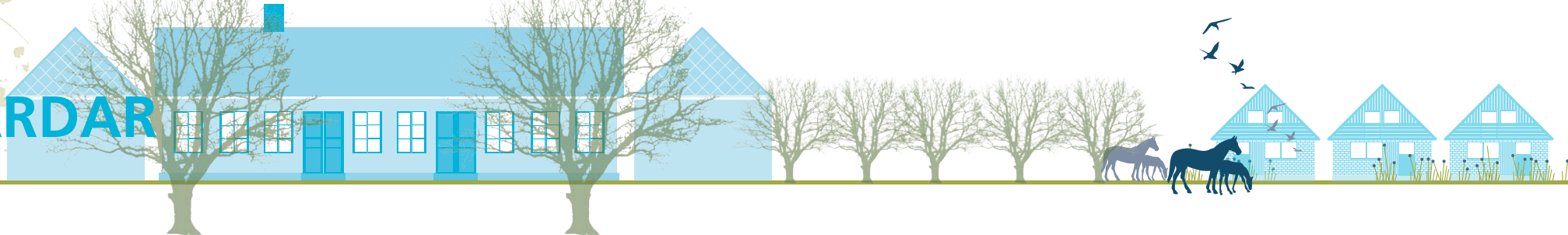
Folkets hus, Södra Lundavägen 20, Stanstorp 1:72

1904, tillbyggnad 1981

Folkets hus uppfördes vid Lundavägen år 1904 i en enkel tegelarkitektur. Sedan dess har mycket hänt med byggnaden. Byggnaden bevarar dock sin ursprungliga funktion och har varit samlingslokal för föreningar, festlokal och biograflokal i över ett sekel. För Staffanstorp har byggnaden stora samhälls- och socialhistoriska värden liksom ett kontinuitetsvärde. Att bevara byggnadens funktion är därför viktigare än att bevara/återställa dess arkitektur. Byggnadens volym och fasadernas murytor är dock fortfarande viktiga för byggnadens historiska läsbarhet.

Byggnadens fönster och dörrar har bytts ut och två fönsteröppningar har murats igen. Hela norra fasaden är förbyggd med en tillbyggnad från 1981. Taktäckningen av eternit tillkom troligen vid mitten av 1900-talet. Takavvattningssystemet har ett modernt utförande. Utemiljön är i sin helhet stensatt, med ett bänkomgärdat vårdträd som planterats under senare år.

Beskrivning

Historia

Denna kategori utgörs av gårdsbebyggelse som tidigare varit omgiven av åkrar, men som genom tätortens tillväxt blivit integrerad i orten. Med sin lokalisering berättar de om samhällets äldre historia och om den landsbygd som fanns innan tätorten byggdes ut och visar tydligt på landskapets äldre strukturer. Samtliga gårdar är i sina väsentliga delar från 1800-talet, men kan i några fall ha byggnadsdelar som är ännu äldre och som återanvänts efter gårdsflytt i samband med skifte.

Läge

Eftersom gårdarna tidigare varit utspridda i åkerlandskapet ligger de utspridda i olika delar av orten. Totalt handlar det om 16 st gårdar vilka främst ligger vid äldre vägsträckningar som idag ofta är borttagna eller delvis ändrade.

Struktur

Gårdarnas struktur härstammar från det gamla odlingslandskapet och de är därför oftast tydligt urskiljbara från sin nya omgivning. Majoriteten är inte integrerade i den nya bebyggelsen utan ligger likt små öar omgärdade av bostadsbebyggelse. Vissa av dem upplevs fortfarande som något friliggande, omgivna

av offentliga grönytor, medan andra helt omges av ny bebyggelse. Gårdarnas storlek, både gällande byggnader och tomt, varierar från gård till gård. Flertalet av gårdarna har någon form av gårdsplan, som ofta är grusbelagd, mellan mangårdsbyggnad och ekonomibygnader. Övriga miljöer kring byggnaderna består vanligtvis av gräsytor och större träd. Fåtalet gårdar har utemiljöer med högre detaljering.

Bebyggelse

Gårdarna består av en mangårdsbyggnad på 1-2,5 våningar samt ofta en eller flera ekonomibygnader. Vanligt förekommande är de trelängade gårdarna med mangårdsbyggnad och två flyglar bestående av ekonomibygnader. Vissa gårdar är dock fyrhängade och andra består endast av en byggnad, ibland med ett mycket litet uthus. I några fall finns endast mangårdsbyggnaden kvar, medan ekonomibygnaderna försvunnit. Majoriteten av gårdarna används till privatbostad, men några med offentlig verksamhet finns. I flera fall har gårdsbyggnaderna förändrats under årens lopp. Beroende på hur väl gårdarna tagits omhand är gårdskaraktären olika tydlig. Vissa gårdar är påtagligt välbevarade, medan andra förändrats mer drastiskt. Endast ett fåtal byggnader har dock ändrats så mycket att de helt tappat sin äldre karaktär. Skick på byggnader

och miljöer varierar mycket mellan gårdarna. Många ekonomibygnader är i behov av upprustning.

Värden

De äldre gårdarna är en av de komponenter i Staffanstorps tätort som gör landskapets tidigare historia mest synlig. De har ett viktigt dokumentvärde och dessutom ett upplevelsevärde där man kan utläsa historien om en tätort som under några få decennier byggts ut över jordbrukslandskapets fält och friliggande gårdar. Vissa gårdar är välbevarade och visar även exempel på vacker äldre arkitektur. Äldre människor kan komma ihåg vissa av gårdarna för att de arbetat på dem, känt de som bott där eller kommer ihåg historier om dem. Gårdarna har därför såväl kulturhistoriska och estetiska värden som affektionsvärden.

Då gårdarna och gårdsmiljöerna är viktiga för förståelsen av ortens historiska framväxt bör man vara restriktiv vad gäller rivningar och varsam vid ombyggnader och renoveringar. Vid nyexploatering i omgivningen bör krav ställas på hänsyn till gårdsstrukturen och ny bebyggelse bör inte tillkomma på obebyggda ytor runt gårdarna. Det är viktigt att byggnadernas karaktär bevaras.

Se vidare under rutan ”Tänk på!”.

Socketbitar och sockerkorn

De byggnader/områden som presenteras som sockerkorn är utpekade på grundval av att de är särskilt väl bevarade och representativa för sin tid och har arkitektoniska och miljömässiga upplevelsevärden. Byggnaderna kan också ha betydelse för Staffanstorps historia. För dessa är förvanskningförbudet i plan- och bygglagen tillämpligt och byggnader bör skyddas i detaljplan. De byggnader som presenteras som sockerkorn kan i grunden ha samma kvaliteter som socketbitar, men har genomgått större förändringar under de år som gått sedan de uppfördes. Byggnaderna har därför ofta stora vilande kulturhistoriska värden som kan återskapas. För dessa byggnader väger plan- och bygglagens krav om varsamhet tungt.

Tidstypiska karaktärsdrag

taktäckning i tegel eller eternit

öppen takfot med litet utstick alternativt profilerad takfotsgesims

sidohängda fönster med stående rektangulär form, tre rutor i varje båge

låg sockel eller tegelfasad ner till mark

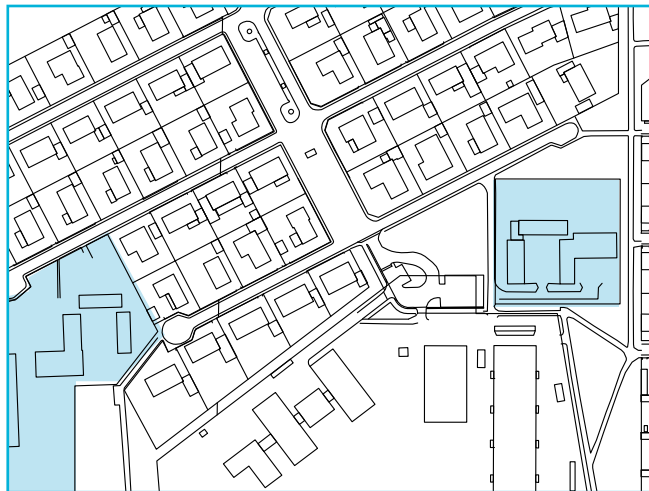

sadeltak med 40 graders lutning, ibland brantare, inga takkupor, frontespis finns på de mer herrgårdsliknande gårdarna

gavelrösten klädda med panel eller eternit

fasad i tegel eller ljus puts

två ingångar, pardörrar med fyllningar

Exempel på struktur typisk för gårdar, gård vid Travvägen och Annero gård

Gårdsbebyggelsen är oftast tydligt urskiljbar från omgivningen genom att de ligger med ett litet avstånd från omgivande bebyggelse. Vissa gårdar omges även av grönytor. 3-längade gårdar med mangårdsbyggnad och två ekonomibygnader är vanligast. Ofta finns en grusbelagd gårdsplan. Tomterna är relativt stora med gräsytor och träd.

Tänk på!

Byggnadernas 1800-talskaraktär är värdefull liksom gårdsbilden.

Bevara gårdarnas friliggande karaktär. Låt gårdsplanerna och de närmaste ytorna kring bebyggelsen vara obebyggda.

Bevara den tidstypiska och enklare karaktären på trädgårdar såsom grusbelagda gårdsplaner, gräsytor, större träd och enkel omgärdning. Bevara och underhåll äldre alléer.

Eventuella tillkommande tillbyggnader och terrasser ges ett utförande som underordnas och anpassas till befintlig byggnad och placeras så att de inte påverkar gårdsbild eller fasader mot omgivande gator. Ursprungsbyggnadens proportioner är vägledande. Bevara takfallens enkla, obrutna karaktär. Undvik takkupor. Bygg då hellre nätta takfönster eller holmejor.

Om du bygger om, byter ut delar, lägger nytt tak eller målar om har du möjlighet att återgå till ett tidstypiskt uttryck. Var då medveten om vilken stilperiod som präglar byggnaden och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Bibehåll omålade tegelfasader, oinklädda skorstenar samt originalfönster. Eftersträva skarpa vinklar på stuprör. Var återhållsam med plåtbeslag, som utförs nätta. Eventuella nya fönster görs av trä och anpassas till de befintliga i indelning och dimensioner. Har fönstren spröjsning så använd äkta spröjs. Använd gärna kulturglas i ytterdel av båg.

För sockerbitar gäller dessutom:

Byggnaderna är särskilt värdefulla. Det finns ett stort värde i att bevara ursprungliga byggnadsdelar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad. Byggnaderna bör skyddas i detaljplan.

För sockerkorn gäller dessutom:

Vid förändringar finns det ett stort värde att bibehålla tidstypisk karaktär (ex material och proportionering) på ursprungliga delar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad och kan skyddas i detaljplan.

Åstradsgården, Brågarpsvägen 15, Brågarp 6:159

Byggnader från 1800-talet

Åstradsgården var en av sex gårdar i Brågarps by. Vid enskiftet 1813 flyttades fyra av gårdarna ut till egna skiften. Kvar i den f.d. byn blev Åstradsgården och f.d. prästgården. Åstradsgården har funnits på denna plats åtminstone sedan mitten av 1400-talet. Huvudbyggnaden uppfördes på 1800-talet. Förutom de många dörrarna och skorstensstockarna fick byggnaden sitt nuvarande utseende på 1890-talet. Sockerbruket köpte gården 1904, rev ekonomibygnaderna och lät bygga om huvudbyggnaden till personalbostäder. Sedan 1983 fungerar Åstradsgården som hembygdsgård. På 2000-talet renoverades byggnaderna och då tillkom dagens yttertrappor och tegelblinderingarna i gavlarna togs fram.

Byggnaden är uppförd i tegel och putsad med spritputs. Sockeln är slätputsad och målad svart. Dörrar och fönster har slätputsade omfattningar. Vid takfoten sitter en enkel gesims. Fönstren är från ca 1920-30 och målade i en mörkröd kulör. Bågarna är kopplade och spröjsade med tre glasrutor. Dörrarna har ett modernare uttryck och är troligen ett sentida tillägg. Mot baksidan finns en äldre frontespis med två fönster. Takavvattningen har ett modernt utförande med rundade hörn. Skorstenarna är oinklädda.

Hagalids gård, Bökmannavägen 1, Stanstorp 6:6

Byggnader från 1800-talet

Hagalids gård är kringbyggd på fyra sidor med mangårdsbyggnader och ekonomibygnader uppförda i gult tegel. Mangårdsbyggnaden är utformad i en fin tegelarkitektur med utskjutande, stickbågiga omfattningar kring övre delen av fönstren. I gavelröstenas spets sitter ett litet runt fönster med rundad tegelomfattning. Vid takfoten sitter en tegelgesims som antyder kapital till pilastrar på kortsidorna. Sockeln är putsad med ofärgad cementputs. Fönster och dörr mot trädgården är nya. Fönstren har två lufter och spröjs i den övre delen av bågen. Entrédörrarna mot gårdsplanen är laserade och insatta vid mitten av 1900-talet. Taket är täckt med nylagt enkupigt lertegel och vindskivor och vattbrädor är i trä. Takavvattningen har ett modernt utförande med rundade vinklar. Gårdens ekonomibygnader har gavelrösten i rödmålad stående lockpanel. Fönstren är äldre, möjligen ursprungliga, och har stickbågiga och rundbågiga valv. De större ekonomibygnaderna har tak täckta med nyligen lagd trapetskorrugerad plåt. Två mindre uthusbyggnader med en öppning mellan sluter gården mot söder. Dessa tak är täckta med papp på trekantslister. Mot norr finns en häckomgärdad trädgård och en bevarad äldre allé. Gårdsplanen är belagd med singel.

Nevisborgs gård, Klågarpsvägen 66/Granitvägen 1, Nevishög 7:5

Byggnader från 1800-talet

Nevisborg är en större f.d. gård som nu omges av bebyggelse från 2000-talet. Gården är kringbyggd med tre sammanhängande ekonomibygnader och en friliggande mangårdsbyggnad. Mangårdsbyggnaden är uppförd i gult tegel med hörnpilastrar. Sockeln är slätputsad med cementputs. En list på sockeln, pilastrarnas krön och takgesimsen är putsade och avfärgade vita. En horisontell putsad och profilerad list löper strax nedanför gesimsen. Dörrarna har putsade och profilerade foder avfärgade vita. Gavelröstena har en rund blindering. En av dörrarna mot gården är sentida, den andra från första hälften av 1900-talet. Tillägg och förändringar har gjorts under 1900-talet. Fönstren har en luft och är ospröjsade. Mot gården finns en långsträckt takkupa klädd med vitmålad eternit och med nya fönster. Mot söder finns en balkong. Taket är täckt med eternit. Ekonomibygnaderna är uppförda i tegel som i efterhand vitmålas. Byggnaderna har hörnlisener och takgesims med tandsnittprofil. De stickbågiga fönstren har bevarade äldre gjutjärnsfönster, viktiga för byggnadernas karaktär. Portar och dörrar är enkla med stående panel och har utvändiga smidda gångjärn. Taket är täckt med sinusprofilad eternit. Takavvattningen har ett modernt utförande. Gårdsplanen är i grus med kullersten närmast boningshuset.

Anneros gård, Ponnyvägen 2, Stanstorp 1:536

Byggnader från 1800- och 1900-talen

Anneros gård omges av bostadsområden och skolor från 1900-talets andra hälft. Gården är kringbyggd på tre sidor. I norr ligger den långsträckt huvudbyggnaden och i öster och väster två ekonomibygnader. Fasaderna är putsade och avfärgade vita. Huvudbyggnaden har en enkel gesims vid takfoten. Fönster och dörrar är från en ombyggnad vid mitten av 1900-talet. Fönstren är ospröjsade och har mittpost, sidoställda poster eller saknar helt post. Gavelrösten och tak är klädda med eternitplattor. Eterniten på huvudbyggnaden och på ekonomibygnadernas gavelrösten har målats i en röd kulör. Huvudbyggnadens takfot är plåtskodd med fotränna. Ekonomibygnaderna har hängrännor. I den västra ekonomibygnaden finns två större portar med smidda gångjärn. Till den östra ekonomibygnaden ansluter en senare tillkommen och något större ekonomibygnad med fasader i rödfärgad lockpanel. Längs ekonomibygnadernas södergavlar samt i den grusade gårdsplanens gräns finns spaljerade fruktträd. Från söder leder en pilevall fram till gården. Pilevallen skyddas i pågående detaljplanearbete för intilliggande bostäder.

Äpplegården, Rättsvägen 1, Stanstorp 1:177

Byggnader från 1800- och 1900-talen

Gården ligger i en mindre park som omges av skolor, villor och flerbostadshus uppförda under andra hälften av 1900-talet. Tre sammanbyggda ekonomilängor sluter gården i söder. I norr ligger den friliggande mangårdsbyggnaden. Mangårdsbyggnadens tegelarkitektur är ursprunglig och närmast identisk med hus från sekelskiftet 1900 vid Hotellvägen och Betaniavägen. Sockeln är cementputsad. Fasaderna är murade i kryssförband med stickbågiga valv ovan fönster och entrédörr. Valvens anfangar och slutsten är putsade liksom de imiterade hörnkedjorna. Fasaderna avslutas uppåt med en takgesims i tegel med tandsnittprofil. Fönstren är från mitten av 1900-talet men har en äldre, möjligen ursprunglig indelning. Nya fönster och fönsterdörrar sitter i ena gavelfasaden. Entrédörren och den gjutna trappan är från andra hälften av 1900-talet. I södra fasaden sitter ett blindfönster. Takavvattningen har ett modernt utförande med rundade vinklar. Taket är täckt med sinuseternit från 1900-talet och har takfönster och ventilationshuvar. Skorstenen i tegel är oinklädd. Ekonomibygnaderna har fasader som dels är putsade, dels oputsade i tegel och som dels har locklistpanel. Fönstren är från första hälften av 1900-talet. Taket är täckta med eternit och plåt. Gårdsplanen är helt asfalterad.

Gård vid Travvägen, Travvägen 1, Stanstorp 8:27

Byggnader från 1800- och 1900-talen

Gården, som idag används som ridskola, omgärdas av bebyggelse från andra hälften av 1900-talet mot norr och öster och ansluter till ett parkstråk och bollplaner mot väster och söder. Den är kringbyggd på tre sidor med enkla vitputsade längor. Mangårdsbyggnaden har en låg sockel putsad med cementbruk och målad svart. Fönstren är från mitten av 1900-talet och har mittpost eller sidoställda poster. Fönsterbågarna är ospröjsade. En takkupa, möjligen samtida med fönstren, finns mot gården. Dörrarna kan ha tillkommit senare under 1900-talet. Taket är täckt med tvåkupigt lertegel och har vindskivor och vattbrädor i trä.

Ekonomibygnaderna har gavelrösten i rödmålade stående lockpanel. Ekonomibygnaderna har portar, fönster och dörrar tillkomna under 1900-talet och tak klädda med eternit. En yngre större ekonomibygnad med omålade tegelfasader och rödmålade träpaneler ansluter till den västra längan.

På gården finns tre stora vårdträd. Av tidigare trädgård återstår framförallt ett antal större träd.

VILLOR OCH SMÅHUS

Beskrivning

Den vanligaste typen av bostadsbebyggelse i Staffanstorp utgörs av enskilda enfamiljshus eller områden med fristående enfamiljshus av olika typ och storlek. Kategorin villor och småhus delas upp i olika underkategorier (se karta nästa sida).

Till villor och småhus förs alla fristående enfamiljshus, och häri inryms alltifrån enkla småhus från 1800-talet till styckebyggda arkitektritade villor och massproducerade, gruppbyggda villaområden. Villa- och småhusområdena i Staffanstorp är den typ av bostadsbebyggelse som utgör den till ytan allra största andelen av de i Staffanstorp förekommande bebyggelse typerna.

Huvudkategorin villor och småhus rymmer byggnader och områden från 1800-talet fram till och med nutida bebyggelse. Däremellan beskrivs sekelskiftet fram till 1920, 1920- och 30-talen, 1950-talet och det tidiga 1960-talet, 1960- och 1970-talen samt 1980-talet och framåt. Indelningen i underkategorierna bygger på stildrag och byggnadssätt vilka formats av respektive tids ideal. Det tidiga 1960-talet kännetecknas av en kvardröjande 1950-talsstil, liksom 1930-talet kännetecknas av en kvardröjande 1920-talsklassicism. Indelningen är också kopplad till samhällets utbyggnadsetapper. Exempelvis uppfördes mycket få byggnader under 1940-talet.

Den äldre bebyggelsen

Vikt har lagts vid Järnvägsgatan, Valhallavägen och till viss del även Södra Lundavägen när det gäller den äldsta bebyggelsen i Staffanstorp. Dessa gator utgör

sammanhållna miljöer där många byggnader bidrar till den särpräglade – och för Järnvägsgatan och Södra Lundavägen ålderdomliga – karaktären. Därför har också enstaka bostadshus som förändrats i hög grad, men som trots detta fortfarande är en viktig del av gatans miljö, utpekats som sockerkorn. De lummiga trädgårdarna med äldre små uthuslängor är också en viktig del av upplevelsen av dessa gator.

Modernismens villaområden

Merparten av Staffanstorps villor uppfördes i blandade eller gruppbyggda områden under 1960- och 70-talen. Villorna är ofta strukturerade i långsträckta kvarter längs gatorna och består av friliggande villor eller småhus med egen trädgård på alla sidor. Eftersom många områden tillkom under 1960- och 1970-talet, när trafikseparering var det rådande idealet, är gatustrukturen vanligtvis bestående av säckgator, även om ett fåtal områden med genomgående gator går att finna.

Dessa områden kan trots sin stora utbredning i orten inte betecknas som storskaliga i sin karaktär. En varierande husplacering, antingen inom eller mellan områdena, bidrar till att ge olika struktur till både villornas trädgårdar och gaturummen.

Sockerbitar och sockerkorn

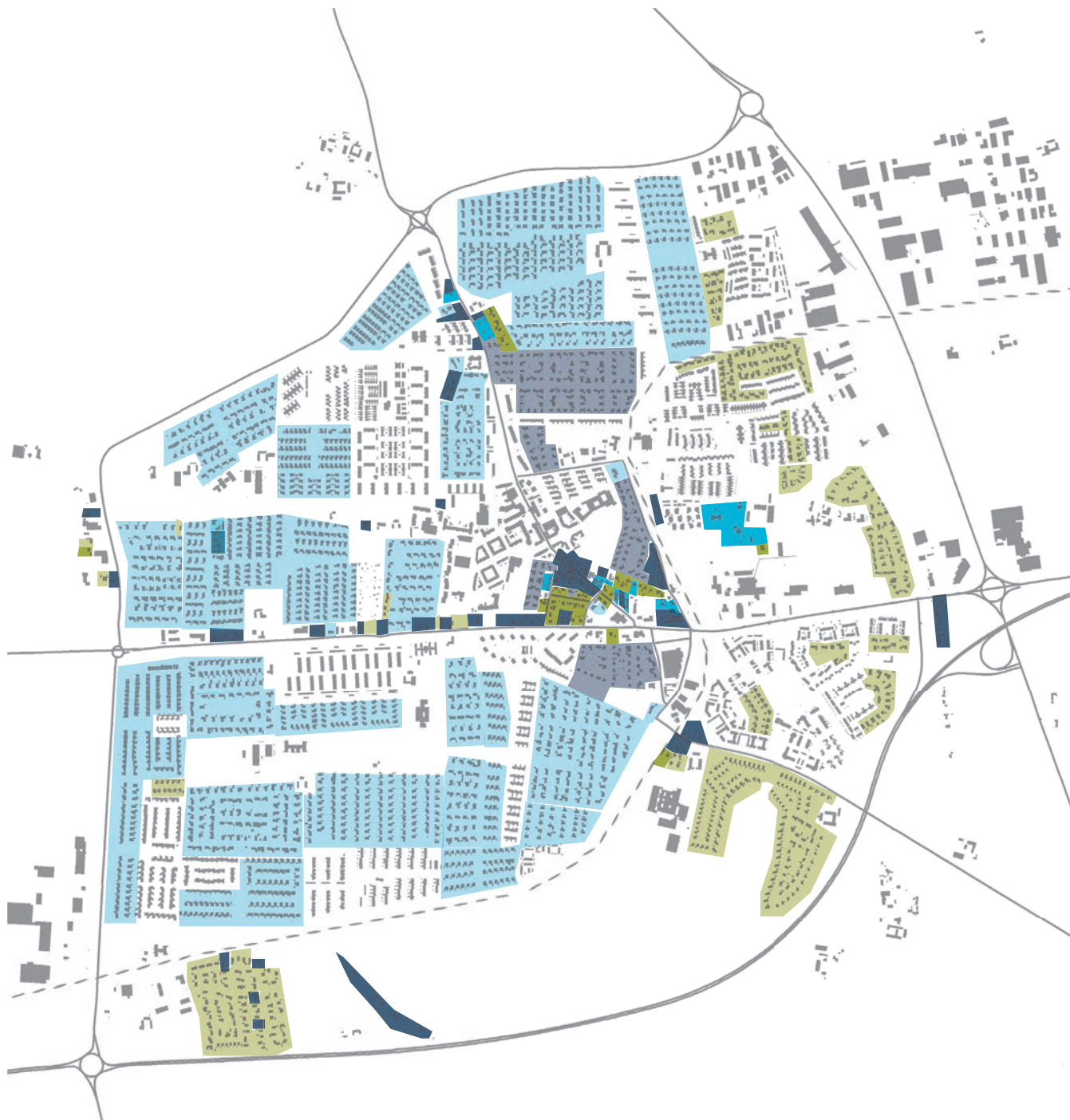
De byggnader/områden som presenteras som sockerkorn är utpekade på grundval av att de är särskilt väl bevarade och representativa för sin tid och har arkitektoniska och miljömässiga upplevelsevärden. Byggnaderna kan också ha betydelse för Staffanstorps

historia. För dessa är förvanskningförbudet i plan- och bygglagen tillämpligt och byggnader bör skyddas i detaljplan. De byggnader som presenteras som sockerkorn kan i grunden ha samma kvaliteter som sockerbitar, men har genomgått större förändringar under de år som gått sedan de uppfördes. Byggnaderna har därför ofta stora vilande kulturhistoriska värden som kan återskapas. För dessa byggnader väger plan- och bygglagens krav om varsamhet tungt.

Exempel på välbevarade villor

En mycket stor del av Staffanstorps villabebyggelse är uppförd under 1950-, 60- och 70-talen. De flesta av dessa villor är så kallade katalog- eller typhus, som förekommer i fler än ett exemplar. Vid ett urval måste därför högre krav ställas på arkitektoniskt värde, grad av ursprungsskick, sällsynthet, roll i stadsbilden och kulturhistoriskt värde. Det mycket stora antalet villor – ett enda gruppbyggt område kan ha uppåt 200 typhus – har resulterat i att få villor har utpekats som sockerbitar eller sockerkorn från denna tidsperiod. Dessa villaområden kan ändå ha betydelse för Staffanstorps historia och stadsbild. Kategorierna som behandlar 1950-, 60- och 70-talen kompletteras därför med exempel på välbevarade villor i gruppbyggda och blandade villaområden. Dessa är inte särskilt utpekade, utan lyfts fram som representanter för samma eller liknande typ av villor. Uppgift om fastighetsbeteckning och gatuadress redovisas därför inte.

I det följande finns en närmare beskrivning av de olika kategorier av villa- och småhusområden som finns i Staffanstorp, samt utvalda byggnader i respektive kategori.

Kategorier inom villor och småhus

- Äldre bostadshus från 1800-talet**
 Enklare småhus ursprungligen uppförda under 1800-talet och oftast lokaliserade i rad längs någon av Staffanstorps äldre vägar, s.k. gathus.
- Villor från förra sekelskiftet fram till 1920**
 Individuellt utformade, större och ofta praktfulla villor från 1900-talets två första decennier.
- Villor från 1920- och 30-talen**
 Individuellt utformade egnahemsvillor byggda för medelklass och mindre bemedlade.
- Villor från 1950-tal och tidigt 1960-tal**
 Områden med villor från 1950-talet och från 1960-talets första del med en kvardröjande 50-talsstil.
- Villor från sent 1960-tal och 1970-tal**
 Blandade områden med en blandning av villor med olika utseende från främst samma årtal, placerade utan tydlig genomgående struktur.
 Gruppbyggda områden med typhus från samma årtal placerade i en tydlig genomgående struktur.
- Villor från 1980-tal och framåt**
 Oftast områden med en blandning av villor med olika utseende, men även homogena villaområden förekommer. De flesta hus inom kategorin är byggda under det sena 1990-talet eller under 2000-talet.

Äldre bostadshus från 1800-talet

Beskrivning

Historia

Denna kategori utgörs av enklare småhus ursprungligen uppförda under 1800-talet, oftast lokaliserade i rad längs någon av Staffanstorps äldre vägar, s.k. gathus. Med sin lokalisering och gruppering berättar de om samhällets äldre historia och om den landsbygd som fanns innan tätorten byggdes ut. Bebyggelsens lokalisering längs med de gamla huvudvägarna visar tydligt på landskapets äldre strukturer.

Läge

Majoriteten av de äldre småhusen ligger längs de tidigare huvudvägarna Malmövägen och Lundavägen, men viss äldre bebyggelse finns även längs järnvägen och längs vägar som är eller tidigare varit små markvägar ute i det öppna landskapet.

Struktur

I de flesta fall finns endast äldre bebyggelse på en sida av vägen. Södra Lundavägen är dock ett undantag där äldre bebyggelse finns på båda sidor om gatan. På grund av områdenas långsträckta och ensidiga utbredning har de ofta ingen egen gatustruktur. Gatornas rumslighet och karaktär påverkas därför även av vilken typ av bebyggelse som finns mittemot. Vanligtvis är gatorna asfalterade med trottoar i någon form. Undantag finns dock, t.ex. längs Södra Lundavägen där gatan är

belagd med gatsten. Stor variation finns i trädgårdarnas innehåll, men ofta finns en relativt hög detaljering och eftertanke i utformningen. I flertalet trädgårdar finns äldre karaktärsfull vegetation.

Bebyggelse

Majoriteten av dessa hus har proportioner som är typisk för äldre skånsk lantlig bebyggelse. Fasadmaterialet har i original i de allra flesta fall varit antingen korsvirke, tegel, puts på tegel eller lertegel (obränt tegel, s.k. råsten). Idag har flera av byggnaderna ändrade fasad- och takmaterial. Hus med tegelfasader är oftast från efter 1870, då det brända teglet började bli mer vanligt. Dagens färgsättningar varierar, men oftast är husen vitmålade.

Vissa hus har under årens lopp bevarats i relativt ursprungligt skick, men ofta har de byggts om och ändrats mycket med tiden. Några hus har med åren fått villakaraktär, men endast ett fåtal byggnader har ändrats så mycket att de helt tappat sin äldre karaktär.

Värden

Dessa hus bidrar till att ortens historia kan utläsas i dagens miljöer och även om bebyggelsen i stora stycken genomgått stora förändringar, är den värdefull ur kulturmiljösynpunkt. Med sin småskalighet, ålderdomliga prägel och variationsrikedom bidrar den med såväl estetiska, arkitektoniska och kulturhistoriska värden som trivselvärden. Många av byggnaderna är

även sammankopplade med minnen och historier, samt visar spår av det levda livet på orten genom tiderna. De har därför även relativt höga affektionsvärden. Till områdenas höga trivselvärden bidrar också trädgårdarnas variationsrika och väl uppväxta vegetation, vilket även ger estetiska, rekreativa och gröna värden. De äldre småhusen utgör en liten del av orten varför förändringar av dem och av dess omgivning påverkar karaktären mycket. Därför bör man vara ytterst restriktiv vad gäller rivningar och mycket varsam vid ombyggnader och renovering. Vid nyexploatering bör stora krav ställas på anpassning till den känsliga miljön. Se vidare under rutan ”Tänk på!”.

Tidstypiska karaktärsdrag

Exempel på stadsplan typisk för 1800-talet, Järnvägsgatan

Bebyggelsen är belägen längs de gamla huvudvägarna, längs järnvägen och längs gamla markvägar. Husen är ofta placerade nära gatan, direkt i gatuliv eller med mindre rabatt eller förträdgård. Tomterna har en varierande storlek. Byggnaderna är orienterade med långsidan mot gatan. Husen är ofta placerade på ett liknande sätt längs med samma gata.

Tänk på!

Byggnadernas tidstypiska och enkla arkitektur är värdefull.

Var särskilt varsam med fasader och takfall mot gatan. Bevara takfallens enkla, obrutna karaktär. Eventuella tillkommande takkupor, terrasser, balkonger och tillbyggnader utförs helst mot baksida och ges ett utförande som underordnas och anpassas till befintlig byggnad. Ursprungsbyggnadens proportioner är vägledande. Takkupor görs så nätta som möjligt. Ett par mindre takkupor är ofta mindre visuellt påtagliga än en stor.

Om du bygger om, byter ut delar, lägger nytt tak eller målar om har du möjlighet att återgå till ett tidstypiskt uttryck. Bibehåll omålade tegelfasader, ursprunglig/tidstypisk typ av taktäckning, oinklädda skorstenar och originalfönster. Använd gärna kulturglas i ytterdel av båge. Har fönster spröjsning så använd äkta spröjs. Var medveten om stilperiod och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Eftersträva skarpa vinklar på stuprör. Var återhållsam med plåtbeslag, som utförs nätta. Nya fönster görs av trä och anpassas till de befintliga i indelning och dimensioner.

Låt komplementbyggnader vara underordnade huvudbyggnaden och placera dem så de inte dominerar gatubilden. Balans mellan byggnad, gata och trädgård eftersträvas.

Bevara tidstypiska karaktärer på trädgårdar såsom gräsytor, grusgångar, fruktträd och enkel omgärdning. Var varsam med den lummiga karaktären såväl som med äldre uthuslängor. Återställ gärna karaktären om den har gått förlorad.

För sockerbitar gäller dessutom:

Byggnaderna är särskilt värdefulla. Det finns ett stort värde i att bevara ursprungliga byggnadsdelar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad. Byggnaderna bör skyddas i detaljplan.

För sockerkorn gäller dessutom:

Vid förändringar finns det ett stort värde att bibehålla tidstypisk karaktär (ex material och proportionering) på ursprungliga delar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad och kan skyddas i detaljplan.

Ingvarshem 1, Brågarp 5:44

1820-tal

Bostadslänga från 1829 uppförd längs gamla infartsvägen från Lund, där det kring förra sekelskiftet även fanns ett skolhus. Byggnaden är miljöskapande genom sin placering invid vägen och kontrasterar mot intilliggande bebyggelse med sin äldre karaktär. Den bevarar flacka stickbågiga fönstervalv, äldre fönster, profilerad takfot och synliga smidda ankarlut. Byggnaden är putsad med spritputs och har släta vita omfattningar och hörnlisener vilket bidrar till den ålderdomliga karaktären. Byggnaden utmärks särskilt av gavelfasaden mot vägen med två parställda rundbågiga fönster i gavelröstet. Tacktäckningen består av skifferlagt eternittak. Eterniten som takmaterial har historisk hävd i Staffanstorp med omnejd. Entrédörr, takavvattning och plåtbeslag har sentida utformning. Som helhet har byggnaden ett välbevarat uttryck med flera ursprungliga och äldre detaljer. Trädgården är traditionell och välhållen med bl.a. grusgångar och gamla äppleträd.

Järnvägsgatan 23, Brågarp 13:1

1800-talets andra hälft

En bostadslänga som ligger tillsammans med flera andra liknande utmed Järnvägsgatan. Dessa berättar om Staffanstorps äldsta historia och samhällets uppbyggnad vid stationen. Det viktigaste för dessa byggnader är tegelstommen, volymer, takfall, placering i förhållande till gata samt eventuella detaljer i tegel. Denna byggnad är uppförd under 1800-talets andra hälft och är den mest välbevarade utmed gatan. Byggnaden ligger direkt i gatuliv vilket tillsammans med fasadens längd ger en framskjuten position i gaturummet. Ovanför fönster och entré finns flacka stickbågiga valv och en enkel ursprunglig tegelgesims avslutar fasaderna uppåt. Som helhet bevarar byggnaden en ålderdomlig karaktär med äldre fönster, gjutjärnsventiler och takavvattningssystem med skarpa vinklar. Entrédörren har en äldre karaktär väl anpassad till arkitekturen. Fasaderna var omålade från början. Vid mitten av 1900-talet hade gatufasaden två dörrar. En av dörrarna har därefter gjorts om till fönster som troligen hämtades från södra gavelfasaden. En av byggnadens två skorstenarna har rivits. Den kvarvarande är bevarad oinklädd. Taktäckningen är tillkommen senare. Längs gatufasaden finns rosenrabatter.

Järnvägsgatan 21, Brågarp 12:1

1800-talets andra hälft

En bostadslänga som ligger tillsammans med flera andra liknande utmed Järnvägsgatan. Dessa berättar om Staffanstorps äldsta historia och samhällets uppbyggnad vid stationen. Det viktigaste för dessa byggnader är tegelstommen, volymer, takfall, placering i förhållande till gata samt eventuella detaljer i tegel. Denna byggnad är uppförd före 1900 men har byggts om vid ett par tillfällen i mitten av 1900-talet. Tegelvalven över de ursprungliga fönstren är fortfarande synliga i fasaden. Byggnaden bevarar även en enkel tegelfris vid takfot som avslutas i en antydd hörnpilaster. Skorstenen är bevarad oinklädd. Stuprören har skarpa vinklar. Vid ombyggnaderna tillkom en takkupa mot gatan och ny taktäckning. De fyra ursprungliga tvåluftsfönstren i gatufasaden ersattes med två treluftsfönster. Dörren är tillkommen under andra hälften av 1900-talet och förträdgården har hårdgjorts.

Järnvägsgatan 27, Brågarp 14:1

1800-talets andra hälft

En bostadslänga som ligger tillsammans med flera andra liknande utmed Järnvägsgatan. Dessa berättar om Staffanstorps äldsta historia och samhällets uppbyggnad vid stationen. Det viktigaste för dessa byggnader är tegelstommen, volymer, takfall, placering i förhållande till gata samt eventuella detaljer i tegel. Denna byggnad är ombyggd vid mitten av 1900-talet men bevarar trots det fina detaljer såsom valv ovan fönster och dörr, tegelpilastrar, tegelgesims i takfot och putsade blinderingar i frontespis mot gata. Frontespisen är reslig och har en ram av tegel som följer takets vinkel. Skorstenen är bevarad oinklädd. Taktäckning, trelufts-fönster, entrédörr, trappa, takavvattning och gestaltning av förgårdsmark är senare tillkomna under 1900-talets mitt och senare del.

Järnvägsgatan 29, Brågarp 15:1

1800-talets andra hälft

En bostadslänga som ligger tillsammans med flera andra liknande utmed Järnvägsgatan. Dessa berättar om Staffanstorps äldsta historia och samhällets uppbyggnad vid stationen. Det viktigaste för dessa byggnader är tegelstommen, volymer, takfall, placering i förhållande till gata samt eventuella detaljer i tegel. Denna byggnad har enstaka ursprungliga tegeldetaljer i form av hörnpilastrar med kapitäl och profilerad gesims utmed takfoten. Takavvattningssystemet och dörren är av äldre karaktär och passar väl in i den ålderdomliga arkitekturen. Byggnaden var troligen oputsad från början. Gavelröstena, som markeras med en horisontell tegellist, har en ursprunglig enkel men elegant tegelomfattning. Taket är ett tvåkupigt tegeltak och skorstenarna är bevarade oinklädda. På 1930-talet eller möjligen något senare har byggnaden genomgått en ombyggnad och fått nya fönster mot gatan. Fönstren i röstena är utbytta senare till pivåhängda bågar. Längs gatufasaden finns rabatter.

Järnvägsgatan 33, Brågarp 17:2

1800-talets andra hälft

En bostadslänga som ligger tillsammans med flera andra liknande utmed Järnvägsgatan. Dessa berättar om Staffanstorps äldsta historia och samhällets uppbyggnad vid stationen. Det viktigaste för dessa byggnader är tegelstommen, volymer, takfall, placering i förhållande till gata samt eventuella detaljer i tegel. Denna byggnad har stått och förfallit under många år och renoveras när detta skrivs. Stommen är av tegel och åtminstone till delar ursprunglig från 1800-talet senare del. Vid takfoten finns en bevarad ursprunglig tegelgesims med tandsnittsprofil. Två nya takkupor byggs i samma läge som två äldre. Ett nytt elskåp eller liknande har fällt in i den södra fasaden väl synlig från gatan.

Järnvägsgatan 39, Brågarp 22:2

1800-talets andra hälft

En bostadslänga som ligger tillsammans med flera andra liknande utmed Järnvägsgatan. Dessa berättar om Staffanstorps äldsta historia och samhällets uppbyggnad vid stationen. Det viktigaste för dessa byggnader är tegelstommen, volymer, takfall, placering i förhållande till gata samt eventuella detaljer i tegel. Denna byggnad är en äldre tegelbyggnad med bevarade detaljer som kraftigt ombyggdes på 1950-talet eller däromkring. Byggnaden bevarar ursprunglig gesims i takfot med tandsnittsprofil och oinkädda skorstenar. Det centrerade mindre fönstret i norra delen av byggnaden skvallrar om en möjlig äldre entré. I samband med ombyggnaden tillkom frontespisen och fasaderna vitmålades. Dörrar och fönster samt taktäckning med eternitskiffer och takavvattningssystem med skarpa vinklar är av 1950-talskaraktär. I frontespisen mot gatan sitter ett triangulärt fönster från samma tid.

Södra Lundavägen 25-27, Stanstorp 1:772

1800-talets andra hälft

Litet bostadshus från slutet av 1900-talet som ligger i rad vid Södra Lundavägen tillsammans med flera andra äldre byggnader. Den är indragen från gatan med en liten förgård framför vilket bidrar till gatans intima karaktär. Byggnaden bevarar fortfarande mycket av sin ursprungliga karaktär i form av sin återhållsamma volym, fasader i ljust tegel murade i kryssförband, gjutjärnsventiler, ankarlut i smide och stickvalv ovan fönster och dörr. Fönster och dörrar är från mitten av 1900-talet. Dörrens nätta uttryck gör att den inordnar sig i arkitekturen. Taktäckning, vindskivor och takavvattningssystem har tillkommit senare. Fasaden mot gatan har någon gång målats gul. Mot gatan finns rabatter och mindre gräsytor.

Wibergs väg 23, Brågarp 4:11

1800-talets andra hälft

Större villa i gult tegel som troligen är uppförd under 1800-talets andra hälft. Byggnaden omges av villaområden från 1960- och 70-talet. Den berättar därför om ett äldre Staffanstorp innan den kraftiga utbyggnaden av samhället under 1900-talets andra hälft. Teglet är murat i kryssförband med profilerade fogar, vilket troligen är ursprungligt. Fönstren i bottenvåningen och dörren har flacka stickbågiga valv. Något decennium in på 1900-talet har en stor frontespis tillkommit med två rundbågiga fönster och ett lunettfönster. Denna utgör nu en viktig del av byggnadens karaktär. De rundbågiga fönstren är samtida med frontespisen med bevarade karmar och bågar. Övriga fönster, dörrar, takavtäckning och takavvattningssystem har tillkommit senare under 1900-talet, liksom troligen även den öppna verandan vid entrén med plåtavtäckning. I takfallet inåt trädgården finns en sentida takkupa. Förträdgården är välhållen och grön med gräsytor, häck mot gatan och två bollklippta bokträd som framhäver entrén.

Villor från förra sekelskiftet fram till 1920

Beskrivning

Historia

Denna kategori utgörs av individuellt utformade, större villor från tiden kring sekelskiftet och fram till 1920. Under det sena 1800-talet expanderade näringslivet i Staffanstorps, vilket resulterade i att mer ståndsmässiga villor uppfördes.

Läge

Villorna är lokaliserade till Staffanstorps centrala delar och framförallt till Hotellvägen, Järnvägsgränd och Betaniavägen.

Struktur

Tomterna är ofta stora och har väl uppvuxen grönska, vilket ger en sammanhållen, lummig karaktär åt områdena. Vissa av tomterna avgränsas mot gatan av grindpartier och vackra staket. Södra Lundavägen och Valhallavägen har en speciell karaktär då husen har en snedställd placering i förhållande till gaturummet. I anslutning till Sockerbruksområdet ligger villorna för sig själva och omgärdas av stora, parkliknande tomter. I övriga delar ligger villorna ofta tillsammans med annan äldre bebyggelse.

Bebyggelse

Byggnaderna är alla individuellt utformade och har sin egen karaktär. Ofta utgörs de av stora villor i tegel

med asymmetrisk uppdelning av volymer. Omsorg återfinns i detaljerna, t.ex. i variationsrika tegelskiften, hörnrusticingar, friser och ornament, omsorgsfullt utformade fönster, verandor, etc. Takmaterial är mestadels tegel eller plåt.

Värden

Med sin lokalisering, gruppering och utformning vittnar dessa villor om en viktig period i Staffanstorps utveckling och har därmed ett viktigt dokumentvärde. De bidrar även med stora upplevelsevärden och berättar om det tidiga 1900-talets Staffanstorp då tätorten började växa utanför de större huvudvägarna och bilda en mer utbredd struktur med bland annat bostadshus, affärer, kyrka och hotell. Byggnadernas fönster, dörrar och taktäckning har ofta förändrats. I övrigt är fasaderna välbevarade med tegel- och putsdetaljer. Ur kulturhistorisk synvinkel är det viktigt att byggnaderna bevaras för framtiden och att deras karaktär bibehålls. Ändringar bör därför utföras med särskild varsamhet, se vidare ”Tänk på!”.

Tidstypiska karaktärsdrag

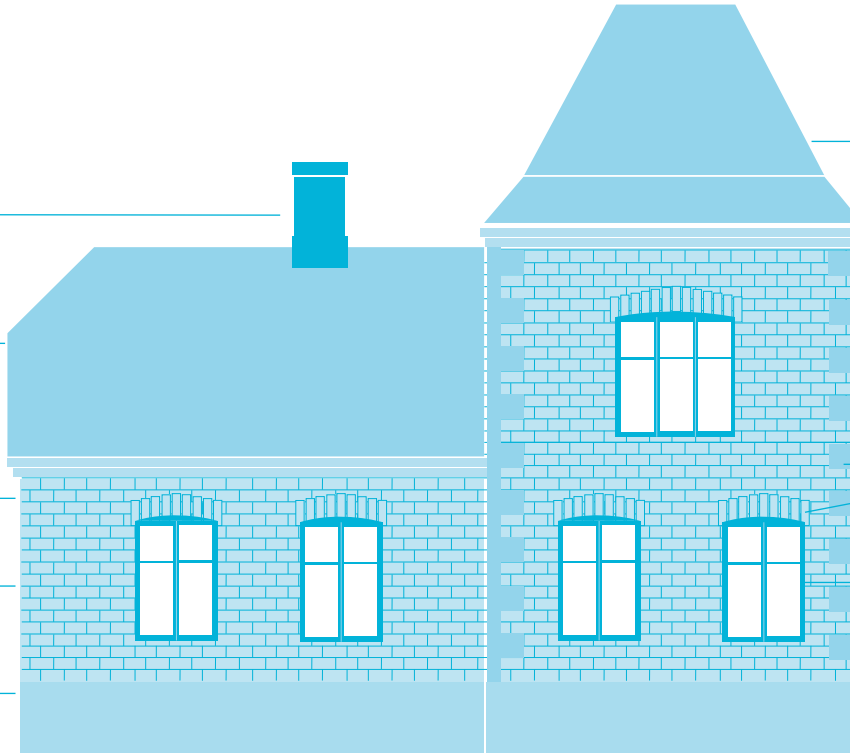
murad oinklädd skorsten

ofta sadeltak, ibland valmat tak eller mansardtak

ofta asymmetriskt uppbyggda volymer

fasad i tegel

putsad sockel

taktäckning i tegel med hängränna eller falsad plåt med fotränna

öppen takfot eller takfotsgesims

tegeldetaljer och/eller putsade detaljer

sidohängda fönster med mitt- och tvärpost och fyra eller sex lufter, stickbågiga valv, inga foder

Exempel på stadsplan typisk för 1900-1920, området kring Hotellvägen/Södra Lundavägen

Bebyggelsen är belägen i anslutning till Sockerbruket eller i närheten av järnvägen Tomterna är stora med mycket och uppvuxen grönska. Husen har en varierande placering på tomten. Vissa ligger i parkliknande trädgård andra har liten förgård mot gatan och stor trädgård på baksidan. Södra Lundavägen och Valhallavägen har en särskild karaktär med trekantig förgårdsmark mot gatan.

Tänk på!

Byggnadernas tidstypiska arkitektur är värdefull.

Var särskilt varsam med fasader och takfall mot gatan.

Eventuella tillkommande takkupor, terrasser, balkonger och tillbyggnader utförs helst mot baksida och ges ett utförande som underordnas och anpassas till befintlig byggnad.

Ursprungsbyggnadens proportioner är vägledande. Takkupor görs så nätta som möjligt. Ett par mindre takkupor är ofta mindre visuellt påtagliga än en stor.

Om du bygger om, byter ut delar, lägger nytt tak eller målar om har du möjlighet att återgå till ett tidstypiskt uttryck. Bibehåll omålade tegelfasader, ursprunglig/tidstypisk typ av taktäckning och oinklädda skorstenar. Var medveten om stilperiod och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Har fönster spröjs så använd äkta spröjs. Använd gärna kulturglas i ytterdel av båge. Eftersträva skarpa vinklar på stuprör. Var återhållsam med plåtbeslag, som utförs nätta. Nya fönster görs av trä och anpassas till de befintliga i indelning och dimensioner.

Låt komplementbyggnader vara underordnade huvudbyggnaden och placera dem så de inte dominerar gatubilden. Balans mellan byggnad, gata och trädgård eftersträvas.

Bevara tidstypiska karaktärer på trädgårdar såsom gräsytor, grusgångar, fruktträd och enkel omgärdning. Var varsam med den lummiga karaktären såväl som med äldre uthuslängor. Återställ gärna karaktären om den har gått förlorad.

För sockerbitar gäller dessutom:

Byggnaderna är särskilt värdefulla. Det finns ett stort värde i att bevara ursprungliga byggnadsdelar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad. Byggnaderna bör skyddas i detaljplan.

För sockerkorn gäller dessutom:

Vid förändringar finns det ett stort värde att bibehålla tidstypisk karaktär (ex material och proportionering) på ursprungliga delar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad och kan skyddas i detaljplan.

Norra villan, Brågarpsvägen 35, Brågarp 1:39

Från början av 1900-talet

En mycket praktfull villa från 1902 som ligger i egen parkliknande trädgård i direkt anslutning till sockerbrukets parkanläggning. Villan är en f.d. tjänstemannabostad i rött tegel och en viktig del av bruksmiljön, och därmed viktig för Staffanstorps historia. Byggnaden är uppförd i en påkostad arkitektur med två spetsiga sidorisaliter (framskjutande del av fasad) mot söder och två rätvinkliga sidorisaliter mot norr. Taket är ett högt valmat sadeltak, täckt med tegel och med svängda takfall. Fönstren är stickvälvda. Fasaderna har en tegelbröstning och under de övre fönstren löper ett profilerat våningsband i tegel. Byggnaden bevarar taktäckning, öppen takfot, oinklädda skorstenar. Som helhet har byggnaden ett välbevarat uttryck. Fönstren är av äldre karaktär och möjligen ursprungliga. Två låga tillbyggnader med entréer har tillkommit på kortsidorna. Övriga entrédörrar mot söder är utbytta. Takavvattningen har ett modernt utförande. Villan har ingen tydlig fram- eller baksida och har därför inga mindre känsliga fasader för takkupor, tillbyggnader etc. Parken har öppna gräsytor och romantiskt böljande gångar med infattning av låga häckar. Två stora lindar, toligen samtida med anläggningen, flankerar huset. Gångarna har asfalterats och delar av parken har delats upp för olika hyresgäster.

Hotellvägen 4, Stanstorp 1:81

Från omkring sekelskiftet 1900

Större villa i historiserande eklektisk stil. Arkitekturen är asymmetriskt uppbyggd i enlighet med det sena 1800-talets villamode. Till sin tegelarkitektur har den likheter med flera andra villor i området, vilka tillsammans skapar en helhetsmiljö. En tornbyggnad bildar accent i riktning mot Järnvägsgatan. Byggnaden bevarar putsade hörnedjor med kvadermotiv, flacka stickbågiga valv ovan fönster, våningsavskiljande friser, konsoler under fönster, dekorativa tegelgesimser vid takfot och profilerad skorsten. Takavvattningssystemet är av äldre karaktär med skarpa vinklar på knän. Fönstren är troligen senare tillkomna men bevarar ursprunglig indelning och har tidstypisk beslagning. Tornbyggnadens huv är reslig med renässansdrag och kröns av ursprungliga gjutjärnsräcken. Den lägre byggnadsvolymen har ett halvvalmat tak vilket an knyter till 1700-talets arkitektur, ett stildrag som blev populärt kring 1910. På gården finns ett litet äldre uthus i tegel som troligen är från samma byggår som villan. I stora drag är byggnadens ursprungliga karaktär välbevarad mot gatan. Större förändringar har skett mot trädgården. Taktäckningen är sentida. I trädgården finns bland annat gamla buxbomshäckar och gräsytor.

Valhallavägen 11, Stanstorp 1:105

1910- eller 20-tal

Villa i en tegelarkitektur som kännetecknar en byggnadstradition i Staffanstorps från förra sekelskiftet och ett par decennier framåt. Denna byggnad kan vara uppförd något decennium in på 1900-talet. Villan bevarar ursprungliga detaljer såsom flacka skickbågiga valv ovan fönster och dörr, tegelkonsoler under fönster, tegelgesims i takfot samt tegelprofil i gavelröste med tandsnittsprofil. Fönster och dörrar är sannolikt ursprungliga vilket är ovanligt i Staffanstorp vad gäller den äldre bebyggelsen. Skorstenarna är delvis bevarade oinklädda. Taktäckning och takavvattning är utbytt och en takkupa med nätt utformning har tillkommit. På östra kortsidan finns en liten nätt tillbyggnad som kan vara senare tillkommen och som har en arkitektur som är väl anpassad till villan. Trädgården är tidstypisk, lummig med gräsytor och flera äldre träd.

Disponentvillan, Brågarpsvägen 40, Brågarp 6:1

Från omkring sekelskiftet 1900

Tegelvilla med drag av snickarglädje som ligger i anslutning till sockerbrukets parkanläggning, och som var tjänstebostad för disponenten. Som en del av bruket är byggnaden viktig för Staffanstorps historia. Byggnaden är delvis förändrad men bevarar vissa ursprungliga detaljer såsom fönsteromfattningar i tegel och rombformad mönstermurning i frontespisen. Denna mönstermurning förekommer på andra fasader inom brukets område. Taktäckningen består av ett tidstypiskt, möjligen ursprungligt, enkupigt tegeltak. Byggnaden bevarar flera fönster med T-post, liksom flera mindre en- och tvåluftsfönster, som alla troligen är ursprungliga. Skorstenarna är bevarade oinklädda. På tomten finns ett uthus med en arkitektur som ansluter till bostadshuset och som kan vara uppfört samtidigt med detta. Entrédörrar, balkong och perspektivfönster mot trädgård, balkongdörr och ett tvåluftsfönster mot norr är sekundärt tillkomna. På långfasaderna finns lägre tillbyggnader i tegel, troligen tillkomna under 1900-talets första hälft. Tillbyggnaden mot norr är senare tillkommen. Takavvattningen har ett modernt utförande. Trädgården är parkliknande och romantisk till sin karaktär med flera äldre träd. I dag är den tämligen igenväxt.

Betaniavägen 13, Stanstorp 1:90

Från omkring sekelskiftet 1900

Större villa som uppvisar en ambitiös tegelarkitektur som kännetecknar byggnadssättet i Staffanstorp kring förra sekelskiftet. Den är indragen från gatan med en liten förgård framför. Arkitekturen är asymmetriskt uppbyggd i enlighet med det sena 1800-talets villamode. Byggnaden bevarar putsade hörnkedjor med kvadermotiv, putsad blinding i gavel, flacka stickbågiga valv ovanför fönster och entré, våningsavskiljande fris, tegelkonsol under fönster och dekorativa tegelgesimser vid takfot. Även drag av snickarglädje är bevarade i gaveln mot gatan i form av profilerade taktassar, profilerad vindskiva och figursågade takdekorationer. Takavvattningssystemet är av äldre karaktär med skarpa vinklar på knän. Övriga snickerier samt trappa och takmaterial är utbytt. Vid mitten av 1900-talet har en liten takkupa tillkommit ovanför entrén. Mot gatan finns en smal, delvis hårdgjort förträdgård med viss växtlighet.

Hotellvägen 3, Stanstorp 1:73

Från omkring sekelskiftet 1900

Mindre villa i en tegelarkitektur karakteristisk för Staffanstorp. Villan bidrar till gatans helhetsmiljö med flera tegelvillor med små förgårdar och omgivande grönskande trädgårdar. Byggnaden är indragen från gatan med en liten förgård framför. Den bevarar flacka ursprungliga stickbågiga tegelvalv ovan fönster och entré, tegelkonsoler under fönster och takgesims i tegel som avslutas i en antydd hörnpilaster. Taktäckning, takavvattning och entrédörr har sentida utformning. På baksidan finns en stor sentida tillbyggnad. Trädgården är välhållen och har en traditionell karaktär med bl.a. klippta buxbomshäckar.

Järnvägsgatan 13, Stanstorp 1:56

Något decennium in på 1900-talet

Villa i tegelarkitektur som det finns flera exempel på i området. Dessa skapar tillsammans en helhetsmiljö med sin arkitektur, förgård, uthus i tegel och grönskande trädgård. Tegelfasadernas detaljering är sparsmakad och består av flacka stickbågiga tegelvalv över fönster och entré, konsoler under fönster och ett mindre runt fönster i den resliga frontespisen. Byggnaden bevarar även oinklädd skorsten. Takavvattningssystemet är delvis av äldre karaktär med skarpa vinklar på knän. Snickerier i form av fönster och entrédörr samt takavtäckning är senare tillkomna. Förgården har, liksom många andra förgårdar i området, hårdgjorts.

Järnvägsgatan 15, Stanstorp 1:77

Ca 1900-1910

Byggnaden uppfördes i början av 1900-talet i franskinspirerad nyrenässans. Fasaderna är murade i kryssförband och har putsade hörnkedjor som ska efterlikna sten. Fönsteröppningarna har stickbågiga valv med markerade anfangar och slutstenar. Den framsjutande tornlinkande mittrisaliten avslutas uppåt med små stiliserade tureller (utkragande miniatyrorn). I mittrisalitens gavelröste sitter ett runt fönster med husets namn "Stansborg" skrivet ovanför. Samma typ av runda fönster återkommer i husets gavlar. Fasaderna mot trädgården saknar övriga fasaders omsorgsfulla detaljering. Vid entrén på trädgårdssidan finns dock en rikt dekorerad förstukvist i trä som kan vara ursprunglig, eller tillkommit strax efter husets färdigställande. De aluminiumbäklädda fönstren och taktäckningen i formpressad plåt är nya och försöker efterlikna ett äldre uttryck. Takavvattningen har ett modernt utförande med rundade vinklar.

Vid husets framsida är trädgården smal och grusad. På baksidan är den större med bl.a. gräsmatta, buskar och fruktträd. Ett möjligt ursprungligt mindre uthus har på ett varsamt sätt gjorts om till garage.

Södra Lundavägen 6, Stanstorp 1:104

Från omkring sekelskiftet 1900

Affärs- och bostadslänga kring förra sekelskiftet i en uttrycksfull tegelarkitektur. Byggnaden är snett indragen från gatan vilket skapar en platsbildning framför och ett framträdande läge i gatubilden. Den snedställda placeringen i förhållande till gatan är en viktig karaktär i gaturummet. Byggnaden bevarar ursprungliga svartglaserade tegelskift, flacka stickbågiga valv ovan dörrar och fönster samt tegelgesims i takfot. Även storleken på butiksfönstren är sannolikt ursprunglig. Fönster, dörrar, trappräcken, taktäckning, takkupor, vindskivor, takavvattningssystem och tillbyggnad mot baksida är tillkomna i senare tid. Byggnadens övergripande karaktär är dock bevarad.

Södra Lundavägen 10, Stanstorp 1:782

Från omkring sekelskiftet 1900

Stor villa från början av 1900-talet i en för det äldre Staffanstorp karakteristisk tegelarkitektur. Flera byggnader i närområdet uppvisar samma typ av arkitekturelement. Murförbandet är som för alla dessa byggnader kryssförband. Byggnadens snedställda placering i förhållande till gatan är en viktig karaktär i gaturummet. Byggnaden bevarar flera ursprungliga detaljer som flacka stickbågiga valv ovan fönster och entré, tegelkonsoler under fönster och takgesims i tegel med tandsnittsprofil. Takavvattningsystemet är av äldre karaktär med skarpa vinklar på knän. Den sidoställda entrén är troligen sekundärt tillkommen men bevarar samtida fönster och är viktig för byggnadens uttryck. Den sekundärt tillkomna taktäckningen är av skifferlagd eternit som ger ett "lätt" uttryck. Trappa, dörrar, fönster, plåtavtäckningar och tillbyggnad mot baksida är yngre eller sentida. En liten, för gatubilden viktig, trädgård med äldre träd finns mot gatan.

Södra Lundavägen 16, Stanstorp 1:167

Från omkring sekelskiftet 1900

Affärs- och bostadslänga i tegel från 1910 eller däromkring. Byggnaden ligger i en korsning, indragen från gatan med en liten platsbildning framför vilket ger den ett framträdande läge i gatubilden. Den snedställda placeringen i förhållande till gatan är en viktig karaktär i gaturummet. Byggnaden bevarar ursprungliga drag som utmärker tegelarkitekturen i Staffanstorp från denna tid och ett par decennier bakåt, såsom tegelfasadernas murning i kryssförband, flacka stickbågiga valv ovan fönster och dörr, konsoler i tegel under fönster, tegelgesims i takfot som avslutas i en antydd hornpilaster samt profilerade lister i tegel i gavelrösten. Fönster, dörrar, taktäckning, vindskivor och takavvattning är utbytta. Takkupan är från 1900-talets senare del.

Villor från 1920- och 30-talen

Beskrivning

Historia

Denna kategori utgörs av individuellt utformade villor ritade för medelklass och mindre bemedlade. Under 1920-talet började även lägre tjänstemän och arbetare bygga sig mindre villor. Begreppet egnahem var från början avsett som ett ord för blygsamma bosättningar, till skillnad från större villor. För att även mindre bemedlade skulle ha möjlighet att själv äga sin bostad och en bit mark växte "egnahemsrörelsen" fram. Under perioden 1904-1948 gavs statliga egnahemslån som gjorde det möjligt för mindre bemedlade familjer att uppföra friliggande enfamiljshus.

Läge

Dessa områden ligger nästan enbart i närheten av järnvägen eller de större vägarna Malmövägen och Lundavägen, speciellt i korsningen mellan dessa tre trafikleder. Placeringen är ofta i anslutning till den äldre bebyggelse som fanns vid områdenas tillkomst. Till skillnad från tidigare epoker ligger bebyggelsen i denna kategori inte alltför sällan i mer sammansatta områden.

Struktur

Trädgårdarna är inte lika stora som tidigare. Den egna odlingen av frukt och grönsaker har minskat till förmån för gräsmattor och prydnadsväxter. Husen ligger som regel nära gatan med den största delen av trädgården

belägen på baksidan. Mellan huset och gatan finns vanligen en mindre rabatt med låga växter eller en gräsmatta. Grindstolpar eller staketstolpar, murade i samma typ av tegel som bostadshuset, är relativt vanliga. Södra Lundavägen och Valhallavägen har en speciell karaktär då husen har en snedställd placering i förhållande till gaturummet.

Bebyggelse

En stor del av epokens villor uppfördes av byggmästare som också stod för ritningarna, vilket gjorde att byggnaderna därmed ofta fick en likartad utformning. Dessutom började man i byggandet utnyttja standardiserade och ibland prefabricerade delar. Arkitekturen är ofta mer stram än tidigare och har symmetriska fasader, sammanhållna volymer och klassicerande detaljer. Den skånska småhusbebyggelsen från denna tid skiljer sig delvis från den övriga samtida svenska, bl.a. genom dominansen av tegel som fasadmateriell. Bostadsytorna är ofta små, men med genomtänkta planlösningar. Funktionsuppdelningen i planlösningarna märks i byggnadernas exteriör. Vardagsrummet får t.ex. ofta ett stort fönsterparti. Skorstenen har ofta en mindre betydelse i byggnadens exteriör jämfört med tidigare epoker.

Värden

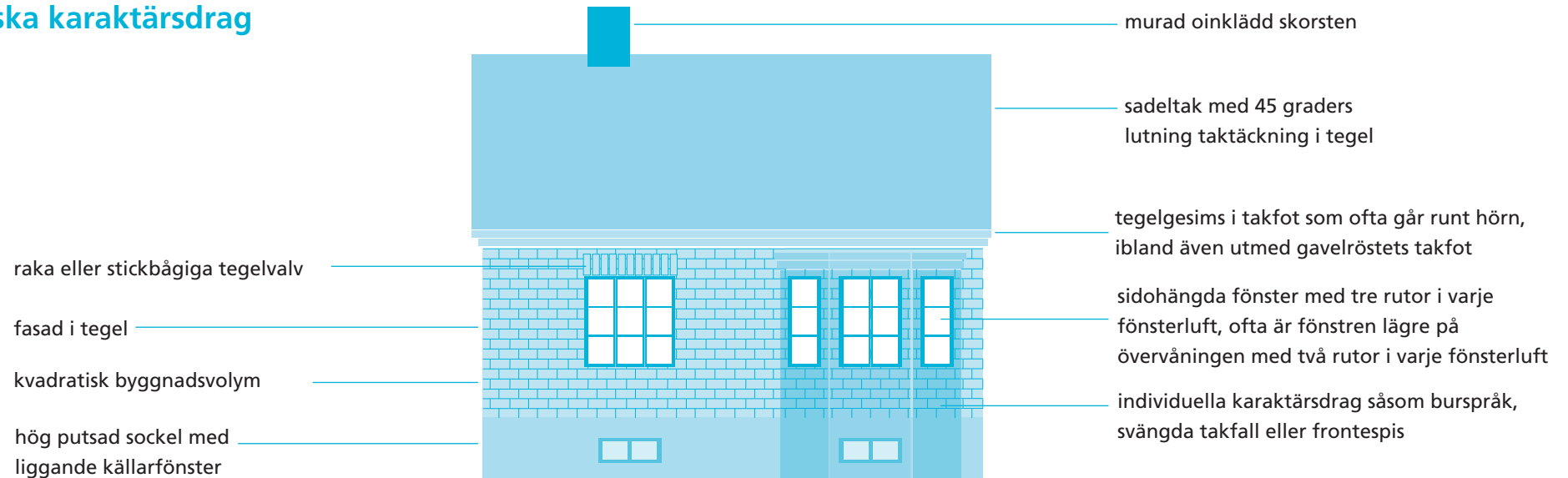
Med sin lokalisering och gruppering berättar dessa byggnader om det tidiga 1900-talets historia i

Staffanstorps och har därmed ett inte oväsentligt dokumentvärde.

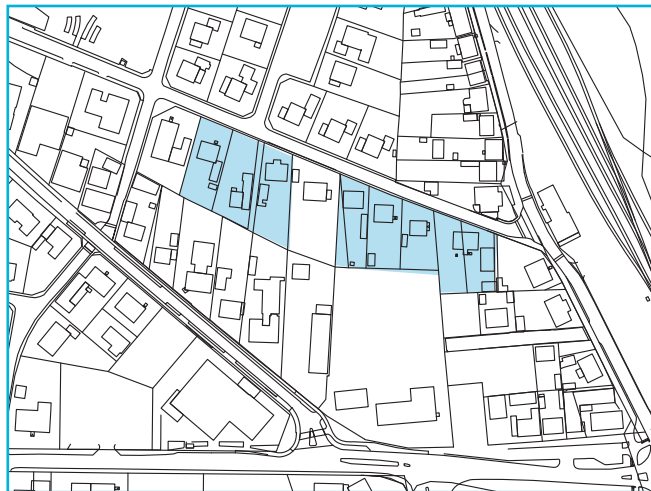
Inom kategorin finns flera vackra och genuina byggnader. Även om bebyggelsen i på flera håll har genomgått stora förändringar, är den värdefull för kulturmiljön. Den variationsrikedom som finns står i kontrast till de senare villaområdenas mer homogena karaktär och bidrar därför med estetiska och arkitektoniska värden. Områdena har ofta höga trivselvärden och till dessa bidrar trädgårdarnas variationsrika och väl uppväxta vegetation, vilka även ger estetiska, rekreativa och gröna värden. Likt för tidigare epokers villaområden utgör denna kategori endast en liten del av orten och förändringar får därför en större påverkan på karaktären som helhet. I dessa områden bör man vara ytterst restriktiv vad gäller rivningar och mycket varsam vid ombyggnader och renovering. Det är av betydelse att man vid renovering, ombyggnad eller nyexploatering tar hänsyn till områdets bebyggelsekaraktär. Se vidare under rutan "Tänk på!".

Tidstypiska karaktärsdrag

Bebyggelsen är belägen i närheten av järnvägen el längs de större vägarna och ligger ofta i sammansatta områden. Husen ligger på relativt små tomter och är placerade nära gatan och med stor del av trädgården på baksidan. Valhallavägen har en särskild karaktär med trekantig förgårdsmark mot gatan.

Exempel på stadsplan typisk för 1920- och 30-tal, Valhallavägen

Tänk på!

Byggnadernas tidstypiska arkitektur är värdefull.

Var särskilt varsam med fasader och takfall mot gatan. Eventuella tillkommande takkupor, terrasser, balkonger och tillbyggnader utförs helst mot baksida och ges ett utförande som underordnas och anpassas till befintlig byggnad. Ursprungsbyggnadens proportioner är vägledande. Takkupor görs så nätta som möjligt. Ett par mindre takkupor är ofta mindre visuellt påtagliga än en stor.

Om du bygger om, byter ut delar, lägger nytt tak eller målar om har du möjlighet att återgå till ett tidstypiskt uttryck. Bibehåll omålade tegelfasader, ursprunglig/tidstypisk typ av taktäckning, oinklädda skorstenar och originalfönster. Var medveten om stilperiod och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Använd gärna kulturglas i ytterdel av båge. Har fönster spröjs så använd äkta spröjs. Eftersträva skarpa vinklar på stuprör. Var återhållsam med plåtbeslag, som utförs nätta. Nya fönster görs av trä och anpassas till de befintliga i indelning och dimensioner. Den enkla och direkta övergången mellan fasad, tegelgesims och taktegel är viktig att bevara.

Låt komplementbyggnader vara underordnade huvudbyggnaden och placera dem så de inte dominerar gatubilden. Balans mellan byggnad, gata och trädgård eftersträvas.

Bevara tidstypiska karaktärer på trädgårdar såsom gräsytor, grusgångar, fruktträd och enkel omgärdning. Återställ gärna karaktären om den har gått förlorad.

För sockerbitar gäller dessutom:

Byggnaderna är särskilt värdefulla. Det finns ett stort värde i att bevara ursprungliga byggnadsdelar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad. Byggnaderna bör skyddas i detaljplan.

För sockerkorn gäller dessutom:

Vid förändringar finns det ett stort värde att bibehålla tidstypisk karaktär (ex material och proportionering) på ursprungliga delar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad och kan skyddas i detaljplan.

Kamrersvillan, Brågarpsvägen 44, Brågarp 6:1

1920-tal

Elegant villa troligen är uppförd på 1920-talet. Fasaderna är murade i rött tegel i munkförband med ljusa fogar. Tegelskiftet är symmetriskt förskjutna vilket skapar speciella vertikala mönster. Samma typ av förband förekommer på fler tegelbyggnader i Staffanstorp från samma tid, och som har gemensamma arkitektoniska drag. Möjligen är de uppförda av en och samma byggmästare. Byggnaden, som är placerad i direkt anslutning till sockerbrukets parkanläggning, byggdes som bostad för brukets kamrer. Den är en viktig del av bruksmiljön och därmed viktig för Staffanstorps historia. Arkitekturen är raffinerad med flera fina ursprungliga tegeldetaljer såsom raka valv ovan fönster och entré, gesims vid takfot med tandsnittsprofil, runda fönster och murade triangulära motiv vid takfot i gavelrösten. Takfallen är svagt svängda. Sockeln är putsad med ursprungliga kvadermotiv. Taket är täckt med enkupigt tegel med ursprunglig karaktär. Skorstenarna är bevarade oinklädda. Det är oklart om takkuporna är ursprungliga, men de inordnar sig väl i arkitekturen. Fönster och entrédörr är utbytta i senare tid. Fönstren har en traditionell indelning men har ett påtagligt modernt uttryck. Huset har en traditionell, tidstypisk, lummig trädgård med gräsytor och äldre träd.

Valhallavägen 3, Stanstorp 1:98

Omkring 1920-1930

Klassicerande och till sin arkitektur elegant villa från 1920- eller 30-talet. Villan ligger indragen från gatan och omges av en trädgård. Husets snedställda placering i förhållande till gatan är en viktig karaktär i gaturummet. Fasadernas tegelskift i munkförband är symmetriskt förskjutna. Samma typ av förband förekommer på fler tegelbyggnader i Staffanstorp från samma tid, och som har gemensamma arkitektoniska drag. Möjligen är de uppförda av en och samma byggmästare. Byggnaden bevarar uttrycksfylla ursprungliga detaljer som flacka stickbågiga tegelvalv ovan fönster och dörr, antydda hörnpilastrar, tegelprofiler och lunettfönster i gavelrösten. Även den karaktärsfulla takkupan är ursprunglig med ett motiv inspirerat från korsvirke. På takkupan finns ytterligare en liten kupa med lunettfönster som sannolikt är ursprunglig. Taktäckningen med enkupigt tegel och profilerade nockpannor är tidstypiskt. Skorstenarna är bevarade oinklädda. Utmed gatan finns en tegelmur som är ursprunglig till delar. Takavvattning, fönster och dörr är utbytta, med undantag av de små lunettfönstren. Vid framtida byte av fönster bör en återgång till ursprungligt uttryck eftersträvas. I senare tid har det tillkommit ett garage på tomten. Trädgården är tidstypisk och traditionell med gräsytor och äldre träd.

Mårten Påls väg 4, Stanstorp 1:185

Omkring 1920-1930

Tegelvilla från 1920- eller 30-talet med raka tegelvalv ovan fönster och ett sidoställt utskjutande tresidigt burspråk. Byggnaden bevarar även en enkel tegelgesims vid takfoten, ursprungliga fönster och oinklädd skorsten. Denna typ av enklare tegelvilla med kvadratisk plan förekommer vid andra gator i Staffanstorp. Till skillnad från dessa bevarar denna villa ursprungliga träfönster. Sockeln är hög med liggande källarfönster. Taktäckning, takfönster och takavvattning är senare tillkomna. Eternitskiffertaket har dock som taktyp historisk hävd i trakten. Tillbyggnaden vid östra fasaden med entré är sentida och omfattas ej av särskilda värden enligt ovan. Trädgården är traditionell med gräsytor och gamla fruktträd.

Valhallavägen 7, Stanstorp 1:95

Omkring 1930

Tegelvilla som troligen är från 1930-talet med stiliserade enkla klassicerande drag i form av en tegelgesims i takfot och antydna hörnpilastrar. Villan ligger tillsammans med flera andra liknande villor utmed Valhallavägen. Dessa ligger indragna från gatan och omges av trädgård. Den snedställda placeringen i förhållande till gatan är en viktig karaktär i gaturummet. Fasadernas tegelskift i munkförband är symmetriskt förskjutna. Samma typ av förband förekommer på fler tegelbyggnader i Staffanstorp från samma tid, och som har gemensamma arkitektoniska drag. Möjligen är de uppförda av en och samma byggmästare. Ovanför fönstren finns flacka stickbågiga valv som härstammar från en äldre byggnadstradition i Staffanstorp. Skorstenen är bevarad oinklädd. Takavvattningssystemet är av äldre karaktär med skarpa vinklar på knän. Taktäckningen i form av skifferlagd eternit är från senare under 1900-talet och så även fönstren och takkupan. Trädgården är enkel med gräsytor och vissa träd.

Valhallavägen 9, Stanstorp 1:94

Omkring 1920-1930

Villa från 1920- eller 30-talet som ligger tillsammans med flera andra liknande villor utmed Valhallavägen. Dessa ligger indragna från gatan och omges av trädgård. Den snedställda placeringen i förhållande till gatan är en viktig karaktär i gaturummet liksom byggnadsvolym och takfall. Villan bevarar en lätt klassicerande tegelarkitektur med antydna hörnpilastrar, tegelgesims i takfot och i tegelprofiler i gavelröset. De flacka stickbågiga valven och tegelkonsoler under fönster anknyter till en äldre byggnadstradition i Staffanstorp. Skorstenen är bevarad oinklädd. Tegeltaket är tidstypiskt. Intill ligger ett litet garage i tegel. Det är oklart när det uppfördes men det är måttfullt i skalan och har getts en uttryck som ansluter till villans. Fönster, dörrar och takavvattningssystem är utbytta under 1900-talets senare hälft och en takkupa har tillkommit ovan entrén. Trädgården är traditionell med gräsytor och äldre träd.

Valhallavägen 13, Stanstorp 1:108

Omkring 1920-1930

Tegelvilla som troligen är uppförd under 1920- eller 30-talet. Villan är en av flera andra liknande villor utmed Valhallavägen. Dessa ligger indragna från gatan och omges av trädgård. Den snedställda placeringen i förhållande till gatan är en viktig karaktär i gaturummet liksom byggnadsvolym och takfall. Byggnaden är karaktärsfull med en liten rund frontespis ovan en utskjutande förstuga, tegelgesims i takfot med mjuk profil, profilerat tegellister i gavelröset samt stickbågiga valv ovan fönster och dörr. Takavvattningssystemet är av äldre karaktär med skarpa vinklar på knän. Taktäckningen i form av skifferlagd eternit har tillkommit senare under 1900-talet. Mot baksidan finns ett mindre uthus i tegel som troligen är samtida med villan. Fönster och entrédörr är sentida. Trädgården har en blandad karaktär med gräsytor, barrväxter och sentida hårdgjorda ytor.

Villor från 1950-tal och tidigt 1960-tal

Beskrivning

Historia

Denna kategori utgörs av villor från 1950-talet och även byggnader från 1960-talets första del. Villabebyggelsen uppfördes då i en kvardröjande 50-talsstil med flera drag gemensamma med villor från detta årtionde.

Dessa områden utgör en relativt liten del av Staffanstorps bebyggelse. Området som avgränsas av Kastanjevägen, Lindvägen och Klågerupsvägen planlades 1954 och var det första villaområdet i Staffanstorp på över 20 år. Villor från 1940-talet saknas nästan helt i tätorten.

Brytpunkten mellan denna och nästa tidsepok utgörs av miljonprogrammets början i mitten av 1960-talet.

Läge

Villabebyggelsen från 1950-talet är beläget relativt centralt.

Struktur

Förutom ovan nämnda område söder om Kastanjevägen uppfördes ett blandat och ett gruppbyggt område mellan Bragevägen och Järnvägsgatan i slutet av decenniet. De gruppbyggda villorna samlar sig kring Breidablick. Ytterligare villor med individuell utformning byggdes vid P H Lings väg. I början av 1960-talet planlades ett större villaområde i norra delen av tätorten i kvadratiske kvarter söder om Lagerlöfs väg.

Villorna från 1950-talet och 1960-talets första hälft ligger antingen mitt på tomten eller närmare gatan. Trägårdarna omgärdas med låga häckar eller saknar omgärdning. I några fall finns låga omsorgsfullt utformade staket. Framför byggnaderna finns grageuppfarter belagda med betongplattor.

Bebyggelse

Det gruppbyggda området kring Breidablick utgör en tidstypisk helhetsmiljö. Några av villorna här är välbevarade medan andra har byggts om mycket. Nästan alla villor i området söder om Lagerlöfs väg utformades med kvardröjande drag från 1950-talet. I östra delen av området uppfördes ca 10-15 gruppbyggda villor med en närmast kvadratisk plan, fasader i gult tegel, indragen gatufasad och ett förhållandevis litet förskjutet garage.

Husen är ofta små i ett plan, men med en väl genomtänkt planlösning. De har ofta L-formad plan med förskjutna byggnadskroppar men utgörs lika ofta av en enkel rektangulär länga. Nästan alltid har de källare med liggande fönster. Det gula teglet är vanligt för denna typ av byggnader. I några fall förekommer rött tegel i kortsidorna och stående vitmålade betongplank i långsidorna. Taken är nästan uteslutande sadeltak. Trapporna är i betong och har ofta smidesräcken. Standardiserade och prefabricerade delar exempelvis betongplank började användas i byggnadet. Mycket av

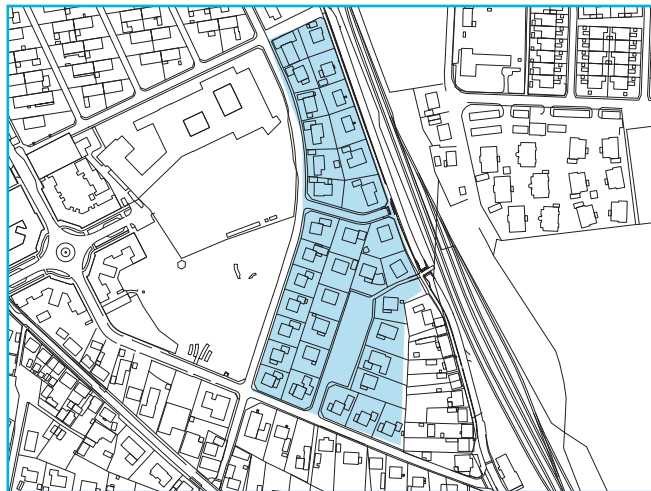
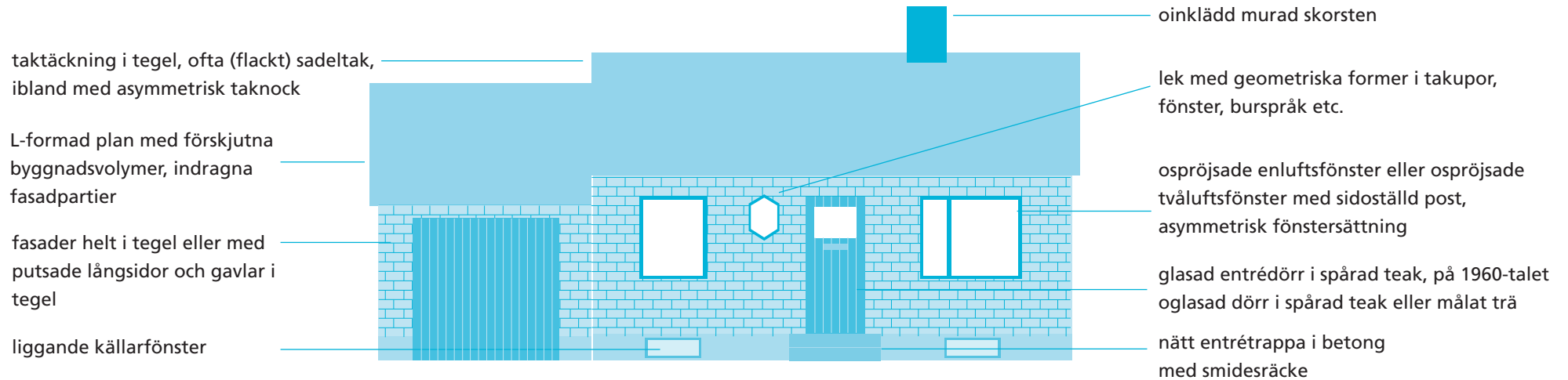
husbyggandet utfördes dock fortfarande på plats och för hand. För första gången i Staffanstorp uppfördes kataloghus i större utsträckning. Bebyggelsen präglas av enkelhet, frihet från klassicerande inslag men med vissa traditionella drag såsom sadeltak täckt med lertegel och fasader med en tydlig materialitet.

Värden

Bebyggelsen är ofta omsorgsfullt utformad med intim karaktär. Den uppvisar tidstypiska detaljer såsom spetsiga burspråk, sadeltak med enkupigt lertegel, dörrar i ädelträ med glasing och smidesräcken och smidesstaket med geometriska möster. Dessa detaljer är hantverksmässigt utförda, svåra att ersätta och viktiga för byggnadernas uttryck. Ett fåtal villors exteriörer uppvisar ett i det närmaste ursprungligt skick. Ofta har dörrar, fönster och taktäckning bytts ut med standardutförande. Se vidare under rutan ”Tänk på!”.

Tidstypiska karaktärsdrag

Exempel på stadsplan typisk för 1950-tal och tidigt 1960-tal, området kring Breidablick

Områdena med bebyggelse från denna tid är belägna kring de centrala delarna av Staffanstorp och omgärdas av bebyggelse från 1960- och 70-talet. Husen är ofta små och ligger indragna en bit på tomten.

Tänk på!

Byggnadernas tidstypiska arkitektur är värdefull.

Var särskilt varsam med fasader och takfall mot gatan. Eventuella tillkommande takkupor, terrasser, balkonger och tillbyggnader utförs helst mot baksida och ges ett utförande som underordnas och anpassas till befintlig byggnad. Ursprungsbyggnadens proportioner är vägledande. Takkupor görs så nätta som möjligt. Ett par mindre takkupor är ofta mindre visuellt påtagliga än en stor.

Om du bygger om, byter ut delar, lägger nytt tak eller målar om har du möjlighet att återgå till ett tidstypiskt uttryck. Bibehåll omålade tegelfasader, ursprunglig/tidstypisk typ av taktäckning, oinklädda skorstenar och originalfönster. Var medveten om stilperiod och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Eftersträva skarpa vinklar på stuprör. Var återhållsam med plåtbeslag, som utförs nätta. Nya fönster görs av trä och anpassas till de befintliga i indelning och dimensioner.

Låt komplementbyggnader vara underordnade huvudbyggnaden och placera dem så de inte dominerar gatubilden. Balans mellan byggnad, gata och trädgård eftersträvas.

Bevara tidstypiska karaktärer på trädgårdar såsom gräsytor, låga murar eller häckar mot tomtgräns, vintergrön växtlighet och fruktträd. Återställ gärna karaktären om den har gått förlorad.

För sockerbitar gäller dessutom:

Byggnaderna är särskilt värdefulla. Det finns ett stort värde i att bevara ursprungliga byggnadsdelar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad. Byggnaderna bör skyddas i detaljplan.

För sockerkorn gäller dessutom:

Vid förändringar finns det ett stort värde att bibehålla tidstypisk karaktär (ex material och proportionering) på ursprungliga delar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad och kan skyddas i detaljplan.

Lindvägen 1, Stanstorp 12:5

1956, arkitekt Ingeborg Hammarskiöld-Reiz

Arkitektoniskt intressant villa i modernistisk stil från 1950- eller 60-talet. Byggnaden är den enda av sin typ i Staffanstorp. Byggnadens låga volym, det räfflade gula fasadteglat med släta fogar, den oinklädda skorstenen i rött tegel, den långsgående taklanterninen, den lackerade entrén och garageporten samt den djupa takfoten, skapar en särpräglad karaktär. Till övriga ursprungliga delar kan räknas det sinuskorrugerade eternittaket, trappan framför entrén och troligen även delar av markbehandlingen. Fönstren är utbytta i sen tid. Trädgården har en tidstypisk öppen karaktär mot gatan som domineras av gräsytor.

Lindvägen 3, Stanstorp 12:4

1956

Tegelvilla från 1960-talet i en egen arkitektur med asymmetriskt sadeltak. Byggnaden är välbevarad sedan uppförandet med tegelfasader i löpförband med släta fogar (alla stenar har långsidan utåt), entré med tjockt skärmtak, paneler ovan fönstren och utskjutande skorsten på östra gavelfasaden. Även entrédörr, fönster, trappa vid entré, takavtäckning och troligen även stuprör är ursprungliga. Utmärkande för byggnaden är dessutom de runda keramikblindringarna och det stående teglet i gavelrösternas takfot. Trädgården framför byggnaden har omgestaltats helt i senare tid.

Mårten Påls väg 6, Stanstorp 1:258

1957

Välbevarad villa från mitten av 1950-talet i en egenartad stil. Villan blandar 1950-talets stildrag med mer traditionella inslag som gavlar utan takutsprång och tak med enkupigt tegel. Bland de tidstypiska dragen kan nämnas den indragna fasaden mot gatan, den spetsiga avslutningen uppåt på takkupan, det stora vardagsrumsfönstret, fönsterbröstningar i trä och garaget som är förskjutet i förhållande till bostadsdelen. Entrédörren och fönster är ursprungliga. Den norra fasaden har ett centrerat utskjutande fönsterparti som även det är ursprungligt. Troligen har tegelfasaderna varit omålade från början. Garageporten är utbytt och bestod från början av två sidohängda dörrar i trä. Trädgården har omarbetats men är till delar tidstypisk med öppna gräsytor, vintergröna växter och fruktträd. En del av trädgården har dock hårdgjorts och belagts med betongsten.

Exempel på välbevarade villor i blandade områden

Mycket tidstypisk och välbevarad villa från 1950-talet med fasader i vitmålade lättbetongplank. Även trädgården är tidstypisk med sina vintergröna växter. Bland de få delar som är sekundärt tillkomna kan nämnas räcken vid entré, plåtbeslag och möjligen även tegeltaket.

Villa från omkring 1960. Även trädgården är välbevarad med beskurna fruktträd och gräsmattor. Villan har stående betongplank i långfasader och rött tegel i gavelfasader. En nätt trappa och ett likaså nätt skärmtak finns vid entrén.

Villa från 1960-talet i en kvardröjande 1950-talsstil med gult tegel i fasad, burspråk på gavelfasad, järnräcke med täta ständare och ospröjsade enlufts-fönster.

Villa från 1960-talet i kvardröjande 1950-talsstil med indraget fasadparti, fasader i tegel och betongplank och flackt sadeltak.

Villa från 1960-talet i en kvardröjande 1950-talsstil. Exteriört är allt utom taktäckning, takavvattningssystem och plåtinklädnad av skorsten ursprungligt.

Exempel på välbevarade villor i gruppbyggda områden

En av 15 gruppbyggda villor från slutet av 1950-talet vid Breidablick, Hermodsvägen och Järnvägsgatan. Tillsammans utgör de en tidstypisk helhetsmiljö. Villan på bilden är en av de mer välbevarade villorna med endast utbytt entrédörr. Flera av de andra villorna är kraftigt ombyggda.

En av ca tio likadana villor vid Rydbergs väg och Frödings väg. Området planlades 1963-64. Villorna är uppförda i samband med det men i en kvardröjande 1950-talsstil med förskjutna huskroppar och indragna fasader.

Villor från sent 1960-tal och 1970-tal

Beskrivning

Historia

Denna kategori utgörs av villor från mitten av 1960-talet fram till slutet av 1970-talet. För att lösa den stora bostadsbrist som rådde i Sverige initierade regeringen 1965 det så kallade miljonprogrammet. Även i Staffanstorps kommun ledde detta till en omfattande bostadsbebyggelse i form av framför allt serieproducerad villabebyggelse, men även med individuellt utformade, styckebyggda villor. 18 juli till 9 augusti 1970 hölls landets då största villautställning, Bo i Villa i Staffanstorp. Mässområdet bestod av 37 tomter längs Lävägen, Vindvägen, Ilvägen och Molnvägen och söder därom ett expoområde för hem, hushåll, trädgård, fritid och bil. På tomterna uppförde olika byggföretag friliggande villor som möblerades för visning.

Läge

1960- och 70-talets villaområden utgör en större del av Staffanstorps bebyggelse och omgärdar de äldre, centrala delarna av Staffanstorp i norr, söder och väster.

Struktur

Bebyggelsen utgörs av två typer av områden, blandade respektive gruppbyggda. De blandade består av individuellt utformade, styckebyggda villor, men områdena har en storskalig och homogen karaktär i sin struktur. I vissa områden finns stora likheter i struktur och utseende men i många finns stora skillnader i husens

utformning. Husens orientering mot gatan och placering på tomterna skiftar vanligtvis både inom och mellan områdena och strukturen upplevs därför ofta som otydlig. Vanligast är att husen i samma rad har liknande orientering, men att den skiftar från rad till rad. Tomtstorlekarna varierar mellan och ibland även inom områdena. Stor variation finns i trädgårdarnas innehåll, från tomter med mestadels klippt gräs till tomter med hög detaljering och eftertanke i utformning. Gatornas karaktär påverkas av husens placering och utseende samt vad förträdgårdarna består av. De gruppbyggda består av typhus från samma årtal placerade i en tydlig genomgående struktur och präglas av enhetlighet och upprenning. Husen är placerade på samma avstånd från gatan. Vanligast är placering med bara gavlar mot gatan eller att varannan rad gavel och varannan rad långsida mot gatan. Gatornas karaktär påverkas av vad förträdgårdarna består av. Den vanligaste husplaceringen på tomten ger en mindre förträdgård framför huset och en större del av tomten på baksidan av huset. Tomtstorleken varierar mellan olika områden och stor variation finns i trädgårdarnas innehåll med allt från tomter med mestadels klippt gräs till tomter med hög detaljering och eftertanke i utformningen.

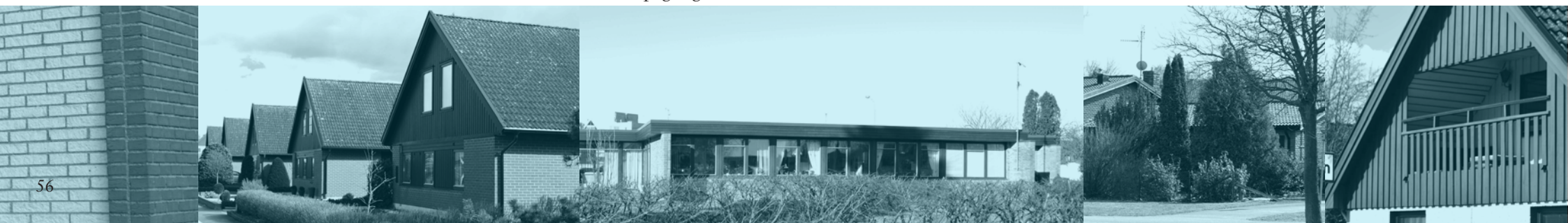
Bebyggelse

Villorna från denna period har generellt en saklig utformning utan högre arkitektonisk bearbetning som en avspiegling av tidens ideal och som ett resultat

av att många villor är ”katalogvillor”. I de blandade områdena finns dock enstaka villor som är specialritade av arkitekt, och då ökar ofta detaljeringen och den arkitektoniska omsorgen. Villorna i de blandade områdena var normalt inte satta under så stor prispress och fick ofta källare. Under 1960-talet blev enplansvillan i tegel mycket vanlig. Under 1970-talet ökade storleken på småhusen betydligt, dels ökade ytstorleken och dels blev det vanligt med 1½-plansvillor. Man började också använda fler typer av fasadmaterial, som t.ex. brunt tegel och vit kalksandsten (mexisten). I Staffanstorp är 1½-plansvillor dominerande.

Värden

De gruppbyggda områdena visar med sin stora utbredning och mycket konsekventa genomförande på den hittills mest expansiva perioden i tätortens historia. Bebyggelsens enhetliga och rationella utformning är ett karakteristiskt drag för den tidens stilideal. Som tidsdokument har dessa områden därför ett inte försumbart kulturhistoriskt värde. Inom ett fåtal områden är material och färger bevarade från byggnationen och därmed näst intill helt enhetliga. I övrigt har stora förändringar skett. På grund av den stora mängden gruppbyggda områden i orten utgör de blandade områdena, med sin något mer dynamiska och variationsrika karaktär, ett viktigt komplement i villabebyggelsen. Se vidare under rutan ”Tänk på!”.

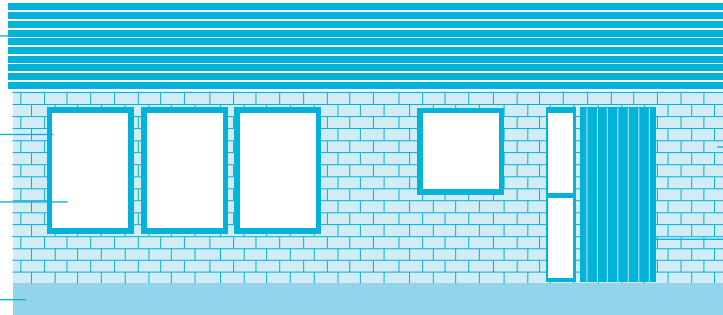
Tidstypiska karaktärsdrag 1960-tal

sarg av träpanel vid takfot, mörka snickerier i kombination med ljus fasad

oindelade perspektivfönster

vardagsrumsfönster med lägre bröstning

låg sockel av betong

platt tak eller flackt sadel- eller pulpettak

fasad av kalksandsten eller tegel

entrédörr i teak utan glasning, sidoljus

Tidstypiska karaktärsdrag 1970-tal

ofta balkong i gavelröste

oindelade perspektivfönster

fasad av tegel eller kalksandsten

låg sockel av betong

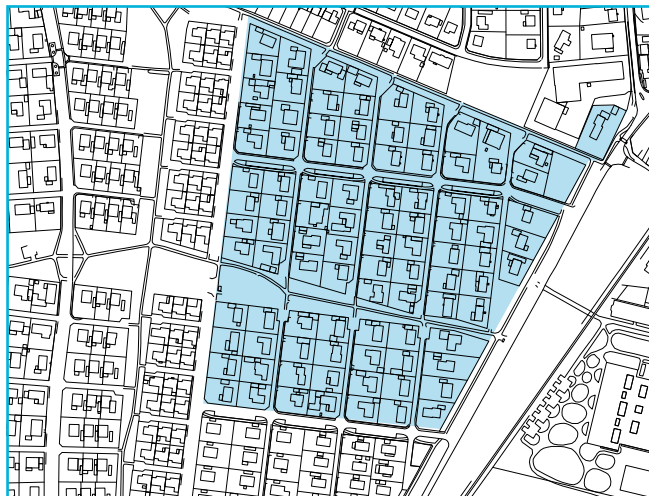
stort sadeltak täckt med betongpannor

takfall på 45 grader, kraftigt utskjutande takutsprång inklätt med träpanel

gavelspetsar och detaljer i mörkt trä

entrédörr i teak utan glasning, ibland sidoljus

Placering av hus och avstånd till gata varierar, men orienteringen är ofta likartad inom samma husrad.

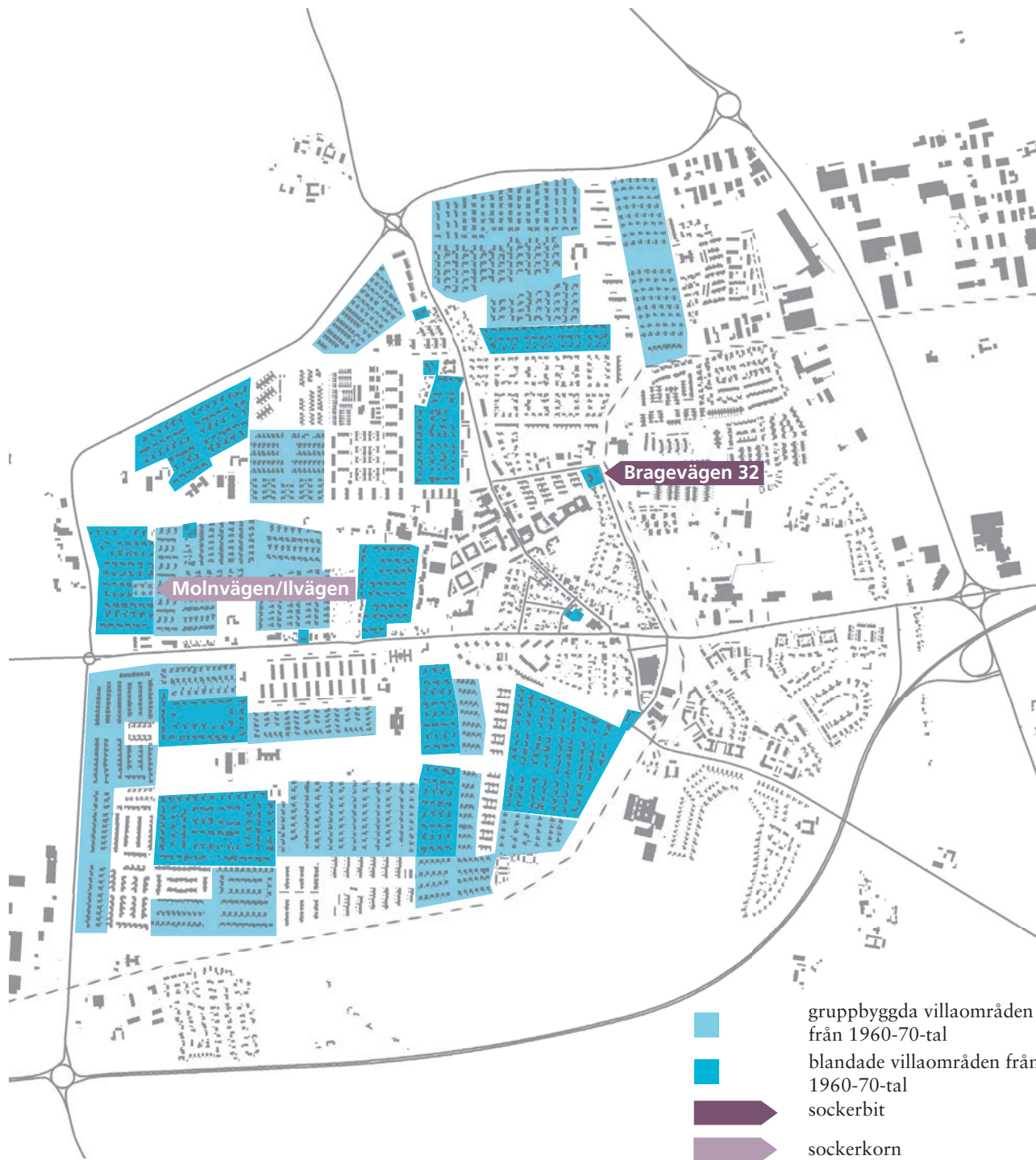

Exempel på stadsplan typisk för 1960-1970-talets blandade villaområden, området kring Trädgården

Placering av hus och avstånd från gata är samma inom området. Huset ligger ofta med gavel mot gatan.

Exempel på stadsplan typisk för 1960-1970-talets gruppbyggda villaområden, området kring Per-Nilsabyn

Tänk på!

Byggnadernas tidstypiska arkitektur är värdefull. Var särskilt varsam med fasader mot gatan. Eventuella tillkommande takkupor, terrasser, balkonger och tillbyggnader utförs helst mot baksidan och ges ett utförande som underordnas och anpassas till befintlig byggnad. Ursprungsbyggnadens proportioner är vägledande. Ursprungliga sinusprofilerade eternittak bibehålls så långt möjligt. Vid ändring eftersträvas ett uttryck lika befintligt. Bibehåll även omålade tegelfasader, ursprunglig/tidstypisk typ av taktäckning och oinklädda skorstenar. Var medveten om stilperiod och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Nya fönster anpassas till de befintliga. Tänk på att den enhetliga färgsättningen i gruppbbyggda områden är viktig för helhetsupplevelsen av området. Låt komplementbyggnader vara underordnade huvudbyggnaden och placera dem så de inte dominerar gatubilden. Balans mellan byggnad, gata och trädgård eftersträvas. Bevara tidstypiska karaktärer på trädgårdar såsom gräsytor, låga murar eller häckar mot tomtgräns, vintergrön växtlighet och fruktträd. Återställ gärna karaktären om den har gått förlorad.

För sockerbitar gäller dessutom:

Byggnaderna är särskilt värdefulla. Det finns ett stort värde i att bevara ursprungliga byggnadsdelar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad. Byggnaderna bör skyddas i detaljplan

För sockerkorn gäller dessutom:

Vid förändringar finns det ett stort värde att bibehålla tidstypisk karaktär (ex material och proportionering) på ursprungliga delar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad och kan skyddas i detaljplan.

Bragevägen 32, Brågarp 6:287

1964, Villa Sune Lindberg, arkitekt Sven Lenart

Stor arkitekturtrad villa i en konsekvent arkitektur med långa obrutna linjer. Fasaderna är utformade i gult tegel med tryckta fogar (indragna från fasadliv). Fasader mot öster är öppna med fönsterband och fönstervägg. I fönsterväggen står en bred oinklädd skorsten som bildar ett viktigt arkitektoniskt element. Taket är platt med karakteristisk och tidstypisk sarg. Fasaden mot gatan är mer sluten med större tegelytor och med liggande fönster i band. Långfasaderna är indragna och kortsidorna består av obrutna murytor. Villan omges av en stor modernistisk trädgård. Allt sammantaget ger en tidstypisk och arkitektoniskt mycket intressant och välbevarad villa som saknar motsvarighet i Staffanstorp. Trädgården är välhållen och funktionell med stora gräsytor, vintergröna växter och enstaka träd.

Områden med särskilda värden i gruppbyggda områden - sockerkorn

Molnvägen 9-13 och Ilvägen 10-14

1970

1970 hölls landets då största villautställning, Bo i Villa, i Staffanstorp. Mässområdet bestod av 43 visningsvillor längs Lävägen, Vindvägen, Ilvägen och Molnvägen och söder därom ett expoområde för hem, hushåll, trädgård, fritid och bil. På tomterna uppförde olika byggföretag friliggande villor som möblerades för visning.

En grupp på sex hus byggdes på en gemensam tomt grupperade runt ett gemensamt trädgårds- eller grönområde. Husmodellen var ett vinnande förslag från en uppmärksam arkitekttävling i Löddeköpinge. Det danska arkitektteamets, Storgård-Örum-Nielsen- Snabe-Madsen, grundidé var flexibilitet och möjlighet till utbyggnad. Husets grundmodul utgörs av en s.k. storkärna bestående av kök, badrum och vardagsrum. Våtenheten ”hjärtat” utnyttjas som skärm mellan de två skilda gemensamhetsrummen allrum (kök) och vardagsrum. Till storkärnan hör alltid två boxar – hall och tvättrum. I takt med familjens tillväxt och ändrade behov kan ytterligare rum - ”boxar” (sovrums, arbetsrum, hobbyrum, bastu, vinterträdgård osv.)- fogas till storkärnan

och senare tas bort om så önskas. Varje bostad har en eller flera skyddade gårdar som privata uterum, i övrigt utnyttjas tomten gemensamt för lek och samvaro. Husen var inte traditionella utan utformade med tanke på rationalitet och de långa seriernas ekonomi. I Sydsvenskan kunde man läsa: ”Så här kommer vi att bo 1990...förtätat och gemensamt”.

Exempel på välbevarade villor i blandade villaområden

Mycket tidstypisk och välbevarad villa från slutet av 1960-talet. Arkitekturen är konsekvent och enkel i form av en länga med fasad i kalksandsten, mörkmålad träsgarg vid takfot och pulpettak. Även trädgården är tidstypisk med vintergröna växter och öppen karaktär mot gatan. Villan ligger i Täppan.

Volymmässigt och arkitektoniskt mycket tidstypisk 1960-talsvilla med fasader av kalksandsten, mörkmålad träsgarg vid takfot och pulpettak. Även trädgården är välbevarad med vintergröna växter. Villan ligger i Trädgården.

En typ av villa som blev vanlig i slutet av 1960-talet och in på 1970-talet. Denna villa bevarar tidstypisk trädgård och arkitektoniskt uttryck med vintergröna växter, fönster, entré, takavvattning av rätvinklig plåt och taktäckning av skiffer. Villan ligger i Täppan.

Villa från 1970-talets början med låg mur mot gatan, vintergröna växter, tegelfasad med tegel som ligger i lopp och flackt sadeltak. Villan ligger i Ryttarebyn.

Villa från 1970-talet vilket avläses i sadeltakets 45 graders lutning och balkong i gavelröste. På 1970-talet plockade man gärna upp traditionella drag som här ses i de spröjsade fönstren och korsvirkesmotivet på fasaden. Villan ligger i Västanbyn.

Villa från 1970-talet som är mer återhållsam vad gäller traditionella stildrag. Bland tidstypiska drag kan nämnas en mörk färgsättning på snickerier, balkong i gavelröste och sadeltak med 45 graders lutning. Villan ligger i Västanbyn.

Exempel på välbevarade villor i blandade villaområden

Villa från slutet av 1960-talet med gult fasadtegel och tidstypiska drag som spårad entrédörr i teak med sidoljus, ospröjsade enluftsfönster, sarg av trä i takfot och platt tak. Likaså trädgården är tidstypisk med vintergrön växtlighet och låg mur mot gatan. Villan ligger i Trädgården.

Villa från början av 1970-talet med mörk tegelfasad och en enkel tegelomfattning runt vardagsrumsfönstret. I gavelröset finns en tidstypisk balkong. Trädgården har en ombonad karaktär med fruktträd, gräsmatta, buskar och vintergröna växter. Endast en mindre del är hårdgjord. Villan ligger i Gammelbyn.

Exempel på välbevarade villor i gruppbyggda villaområden

Villa från området Parken planlagt 1969, direkt öster om Stamvägen. Villan på bilden är ett välbevarat exempel på den ursprungliga utformningen. Området har ett typiskt sydskönskt uttryck från tiden med gavelfasad mot gata, putsade fasader som är avfärgade vita och stående svart panel i gavelröste.

Gatan i området Per Nilsaby som ligger i södra delen av tätorten. Området planlades 1972 och präglas fortfarande av en enhetlig färgsättning med svart stående panel. Villorna på bilden är välbevarade.

Området Orkesterbyn norr om Batterivägen som planlades 1974. Byggnaden på bilden bevarar ursprunglig utformning med liggande panel på långfasaderna, rött fasadtegel och stående glasningar i ytterdörrarna.

Området Månbyn, planlagt 1972-73 som ligger öster och väster om Månvägen. Villorna har en egen karaktär genom att den svarta stående panelen i gavelrösterna är neddragen till fönstren i markplan. Byggnaden på bilden är välbevarad.

Området Polonäsbyn i västra delen av tätorten, beläget söder om Malmövägen och öster om Västanvägen. Området planlades 1972-73. Villorna på bilden är välbevarade frånsett olika kulörer på den stående träpanelen.

Domsagovägen, en del av Tingsbyn, som planlades 1972-73. Villan på bilden bevarar mycket av sitt ursprungliga skick med stående svart panel och kalksandsten i fasad.

Exempel på välbevarade villor i gruppbyggda villaområden

Villor utmed Lagerlöfs väg i en del av området Sydvästra Borgård som planlades 1965. Villorna är karakteristiska genom sin volym, branta takfall och framträdande skorsten. Villan på bilden är välbevarad.

Villatyp i områdena Sydöstra och Nordöstra Borggård öster om Sockerbruksvägen, planlagda mellan 1966-68. Fasadteglat förekommer i två kulörer, en gul och en röd. Villorna är enkla med stående svart panel i gavelrösten och indraget fasadparti vid entré.

Villaområdet Trekanten vid och i anslutning till Södra och Norra Trekantsvägen. Området planlades 1973. Villorna på bilden är välbevarade med en enhetlig färgsättning och balkonger i gavelröste mot gata.

Ett gruppbyggt område i Sydvästra Borggård som planlades 1964. Området ligger söder om Borggårdsallén. Villan på bilden är mycket välbevarad med fasader av gult tegel och träpanel samt tidstypisk trädgård. Entréddörren har vertikala smala glasningar. Skorstenen bildar ett viktigt arkitektoniskt motiv.

Villor i Nordvästra Borggård, vid Sadelmakarevägen och Repslagarvägen, som planlades 1966. Villorna är mycket karakteristiska med långa huskroppar, flacka sadeltak, trapetskorrugerad plåttäckning, skorsten som smalnar av uppåt samt sinuskorrugerade, vitmålade skivor och stående blåmålade träpanel i fasader.

Gruppbyggda villor i området Nordvästra Borggård som planlades 1966. Byggnadskropparna är långsmala och ställda med gavelfasader mot gatan. De rena takfallen, garagens murade fasader längs med gatan, de framträdande skorstenarna och det gula teglet som kontrasterar mot mörka träpaneler, skapar en sammanhängande och arkitektoniskt intressant miljö.

Exempel på välbevarade villor i gruppbyggda villaområden

Ett välbevarat exempel på en röd tegelvilla i Häradsbyn som beskrivs till höger.

De stora villaområdet Häradsbyn, planlagt 1965, som ligger norr om Skånevägen och öster om Oxievägen. Samtliga gator har envånings röda tegelvillor på ena sidan med långsida mot gata, och envånings tegelvillor avfärgade vita på andra sidan, med gavel mot gata. Området karakteriseras av en enkelhet med flacka sadeltak täckta med sinuskorrugerad eternit. De vita villorna är långsträckta vilket för tankarna till den traditionella skånelängan. Totalt byggdes knappt 200 vita och röda villor vilka täcker ett stort område. De flesta villor i området är välbevarade.

Ett välbevarat exempel på en vit tegelvilla i Häradsbyn som beskrivs till vänster.

Villor från 1980-tal och framåt

Beskrivning

Historia

I kategorin ingår en ganska bred variation av enbostadshus från de senaste årtiondena. Framför allt från 1990-talet och framåt finns en stor spännvidd i villornas utseende. Styckebyggda, individuellt formade villor kännetecknar främst kategorin, medan homogena områden med likadana typhus är mindre vanligt under perioden.

Läge

Villabebyggelsen från 1980-talet och framåt är framförallt belägna i de yttre delarna av Staffanstorps kommun. De större sammanhängande områdena är belägna i öster (Bo 97-området) samt mellan järnvägen och väg 11 (Vikhemsområdet).

Struktur

Husens orientering mot gatan och placering på tomterna skiftar vanligtvis både inom och mellan områdena. Vanligast förekommande är en husplacering som ger en förträdgård framför huset och en större del av tomten på baksidan av huset. Tomtstorlekarna varierar mellan olika områden och ibland även inom områdena. Inom vissa områden finns relativt stora tomter. Stor variation finns i trädgårdarnas innehåll, från tomter med mestadels klippt gräs till tomter med hög detaljering och eftertanke i utformning. Carport eller garage förekommer inom vissa områden eller på vissa tomter.

Gatorna inom områdena är vanligtvis asfalterade och på de flesta gatorna förekommer trottoar i någon form. Gatornas karaktär och rumslighet påverkas mycket av husens placering och utseende samt vad förträdgårdarna består av. Karaktär och rumslighet varierar därför ofta från gata till gata.

Nevisborg och Planetbyn har en blandning av flera bostadstyper, bl a villor.

Bebyggelse

I kategorin återfinns hus med alltifrån traditionella sadeltak till brutna tak, pulpettak och valmade tak. De vanligaste fasadmaterialet är förvisso fortfarande tegel eller puts, men inslag av trä och olika typer av skivmaterial är också vanligt.

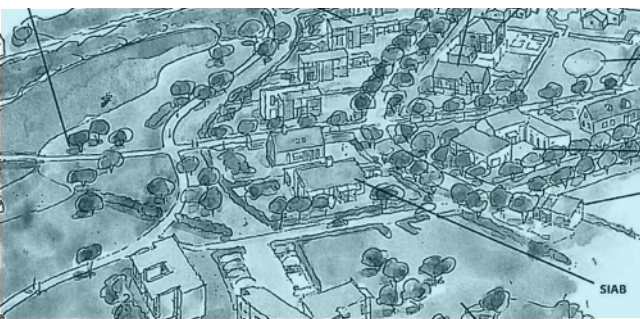
Områdena är generellt i gott skick.

Värden

I förhållande till den stora mängden homogena villaområden i Staffanstorps kommun tillför de heterogena och individuellt formade villaområdena från 80-talet och framåt en dynamisk och variationsrik kontrast. Det är svårt att på objektsnivå värdera byggnader med så sent tillkomstdatum. Därför ingår inga sockerkorn eller sockerbitar i denna kategori. Vilka av dessa byggnader som bedöms som kulturhistoriskt värdefulla får framtiden utvisa.

Området Bo97 pekas dock ut som sockerkorn och en närmare beskrivning av detta område som tydligt

illustrerar 1990-talets ideal vad gäller villabebyggelse. Se vidare under rutan "Tänk på!".

det sköna
och det gröna

Bo97

25 juli - 24 augusti

Tänk på !

Byggnadernas tidstypiska arkitektur är värdefull. Var särskilt varsam med fasader mot gatan. Eventuella tillkommande takkupor, terrasser, balkonger och tillbyggnader utförs helst mot baksida och ges ett utförande som underordnas och anpassas till befintlig byggnad. Ursprungsbyggnadens proportioner är vägledande. Var medveten om stilperiod och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Nya fönster anpassas till de befintliga. Låt komplementbyggnader vara underordnade huvudbyggnaden och placera dem så de inte dominerar gatubilden. Balans mellan byggnad, gata och trädgård eftersträvas. Bevara tidstypiska karaktärer på trädgårdar.

För sockerkornet Bo 97 gäller dessutom:

Bevara fasadernas ofta starka och kontrastrika färgsättning (exempelvis gula fönster mot vit puts eller blå kakel mot röd puts). Bevara tidstypiska och omsorgsfullt utformade trädgårdar med karaktärsdrag såsom gräsytor, pergolor, markbeläggning och låga murar eller höga häckar mot tomträns.

Område med särskilda värden - sockerkorn

Bo97-området, Farinvägen och Djurkretsens väg

1997

Det f.d. utställningsområdet, som var bomässa 1997, består av 25 villor ritade av olika arkitekter med olika upplåtelseformer. Området har därmed en stor form- och uttrycksmässig spännvidd. Husen vid Farinvägen, som är placerade för att ge goda sol- och vindförhållanden, ligger längs en hästskeformad rundslinga. Längs hela gatan finns alléplanteringar och i samtliga tomtgränser klippta häckar av bok. Husen vid Djurkretsens väg ligger i en solfjäder centrerade kring en liten plats.

Ett värde i detta område ligger i kombinationen mellan den konsekventa och homogena utformningen av gaturummet och de individuellt utformade husen, där både hus och utemiljö har en omsorgsfull bearbetning, högkvalitativa material och en behaglig skala. Såsom f.d. bomässa är området ett intressant arkitekturhistoriskt tidsdokument över 1990-talets idéer om villaarkitektur. Villan med omgivande trädgård på Farinvägen 12 kan särskilt framhållas som ett särskilt gott exempel.

RADHUS OCH KEDJEHUS

Beskrivning

Ytmässigt utgör radhus- och kedjehusområdena den efter villor vanligaste förekommande typen av bostadsbebyggelse i Staffanstorp. Kategorin radhus och kedjehus delas upp i olika underkategorier beroende på byggnadsperiod.

Det första kedjehusområdet i Staffanstorp byggdes 1957. Huvudkategorin radhus och kedjehus rymmer områden från 1950-talet och fram till idag. En stor del av rad- och kedjehusområdena i Staffanstorp uppfördes under 1970-talet.

Inom kategorin finns utpräglade radhus, d.v.s. långsträckta byggnadskroppar utan artikulering i fasad var den ena lägenheten slutar och nästa tar vid. Här finns även utpräglade kedjehus, d.v.s. individuellt urskiljbara enbostadshus som endast delvis sitter ihop. Ett antal mellanformer mellan dessa båda ytterligheter finns också.

De flesta rad- och kedjehus har en privat trädgård på baksidan och ibland förekommer även en förträdgård på framsidan. Tomtstorleken varierar mellan olika områden och stor variation finns i trädgårdarnas innehåll. Entréer och förträdgårdar inom samma område liknar ofta varandra, men har ändå en individuell karaktär.

Generellt har områdena en horisontell prägel med långsträckta och låga hus. Oftast har husen 1-2 våningar med sadeltak, platt tak eller pulpettak. De vanligaste fasadmaterialet är tegel eller puts, ofta med detaljer i trä, men även betongelement förekommer.

I likhet med villaområdena påverkar även här husplaceringen gaturummets karaktär. Områdena

varierar i uttryck och flera har långsträckta kvarter som sträcker sig längs gatorna. Andra områden präglas av en småskalighet; dessa har ofta korta gator där byggnadernas placering i förhållande till gatan varierar, samt en tätare uppdelning av fasaderna och små förträdgårdar. När husen saknar förträdgård resulterar detta ofta i en kalare miljö inom området. Gatorna består vanligtvis av säckgator. Gatustrukturen varierar relativt mycket från område till område, men två huvudsakliga strukturer är vanligast förekommande. Den första strukturen är 6-8 m breda gator i asfalt med någon form av trottoarer som leder in bland husen. Den andra är gator för biltrafik i områdets utkanter, vilka leder till garage och parkeringsplatser, samt ca 3-5 m breda cykel-/gångvägar i asfalt närmast husen. Mindre utbyggnader i form av garage, carportar och/eller förråd förekommer. I flera områden finns garage/carport i utbyggnad på respektive bostadsdel, men vanligt är även att parkering och eventuellt garage finns på separat plats i närheten av bostadshusen.

Socketbitar och sockerkorn

De byggnader/områden som presenteras som sockerkorn är utpekade på grundval av att de är särskilt väl bevarade och representativa för sin tid och har arkitektoniska och miljömässiga upplevelsevärden. Byggnaderna kan också ha betydelse för Staffanstorps historia. För dessa är förvanskningförbudet i plan- och bygglagen tillämpligt och byggnader bör skyddas i detaljplan. De byggnader som presenteras som sockerkorn kan i grunden ha samma kvaliteter som

socketbitar, men har genomgått större förändringar under de år som gått sedan de uppfördes. Byggnaderna har därför ofta stora vilande kulturhistoriska värden som kan återskapas. För dessa byggnader väger plan- och bygglagens krav om varsamhet tungt. I det följande finns en närmare beskrivning av de olika typer av radhus- och kedjehusområden som finns i Staffanstorp, samt av de urval av områden som gjorts för respektive underkategori.

Kategorier inom radhus och kedjehus

Rad- och kedjehus från 1950-tal och tidigt 1960-tal

De första rad- och kedjehusområdena i Staffanstorp uppförda med skiftande arkitektoniskt uttryck och representerar sökandet efter en lämplig form för radhuset som idé.

Rad- och kedjehus från 1960-tal och 1970-tal

Något större områden präglade av allt större likriktning av det arkitektoniska uttrycket.

Rad- och kedjehusområden från 1980-tal och framåt

En variation i uttryck. 1980-talets områden präglade av arvet efter miljonprogrammet, 1990-talets områden präglade av det typiskt skånska och 2000-talets områden präglade av nymodernismen.

Radhus och kedjehus från 1950-tal och tidigt 1960-tal

Beskrivning

Historia

Denna kategori utgörs av radhus och kedjehus från 1950-talet samt från 1960-talets första hälft med en kvardröjande 50-talsstil. Även om det även före 1950-talet byggdes enstaka radhus i Sverige, var det först under 50-talet som byggandet av denna hustyp tog fart. I Staffanstorp byggdes det första radhusområdet 1957 vid Lindvägen.

Läge och struktur

Radhusen och kedjehusen från denna period är spridda till olika delar av orten men håller sig framförallt strax norr och söder om de äldre centrala delarna. Samtliga radhus/kedjehus ligger uppradade längs gatan med en mindre förträdgård och en mer rymlig trädgård på baksidan.

Bebyggelse

De byggnader som återfinns i denna kategori i Staffanstorp har skiftande arkitektoniska uttryck. Inom kategorin finns såväl radhus som kedjehus, här finns hus med både branta och flacka sadeltak samt pulpettak, och hus med såväl tegelfasader som betongelementstommar. Byggnaderna har till det yttre mest det gemensamt att de representerar ett sökande efter en lämplig form för radhuset som idé.

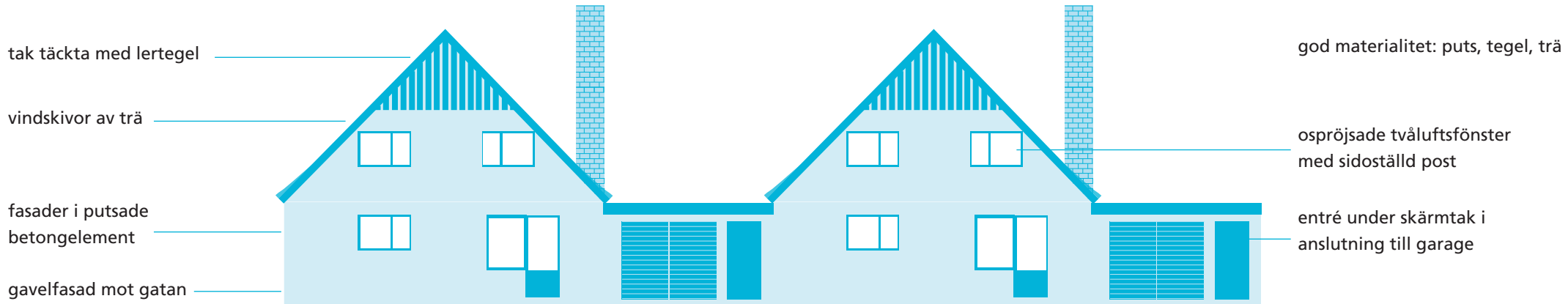
Värden

Värdet hos denna kategori ligger till stor del i den stora arkitektoniska spännvidden, och den aktuella periodens sökande efter en lämplig form och produktionsteknik för det relativt nya påfund som radhusen vid denna tid utgjorde. Kategorin har utifrån detta generellt ett stort bevarandevärde. Se vidare under rutan ”Tänk på!”.

Tidstypiska karaktärsdrag

Exempel på stadsplan typisk för 1950-tal och tidigt 1960-tal, Lindvägen

Husen ligger på långsträckta tomter och är förbundna med låga garagebyggnader. Garagen är indragna ca 5 meter från gatan/tomtgränsen och bostadshusen ytterligare ett par meter. Byggnadernas placering följer gatans lätta böjning vilket skapar ett intressant gaturum. Mot söder ligger trädgårdarna mot en lugn lokalgata.

Tänk på!

Byggnadernas tidstypiska arkitektur är värdefull. Var särskilt varsam med fasader och tak mot gatan. Takkupor, terrasser och tillbyggnader undviks på fasader och takfall som är synliga från gatan. Tillägg ges ett utförande som underordnas och anpassas till befintlig byggnad. Ursprungsbyggnadens proportioner är vägledande. Takkupor görs så nätta som möjligt.

Om du bygger om, byter ut delar, lägger nytt tak eller målar om har du möjlighet att återgå till ett tidstypiskt uttryck. Bibehåll omålade tegelfasader, ursprunglig/tidstypisk typ av taktäckning, oinklädda skorstenar och originalfönster. Tänk på att den enhetliga färgsättningen i gruppbyggda områden är viktig för helhetsupplevelsen av området. Var medveten om stilperiod och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Var återhållsam med plåtbeslag, som utförs nätta. Nya fönster görs i trä och anpassas till de befintliga i indelning och dimensioner. Undvik spröjsade fönster.

Låt komplementbyggnader vara underordnade huvudbyggnaden och placera dem så de inte dominerar gatubilden. Balans mellan byggnad, gata och trädgård eftersträvas.

Bevara tidstypiska karaktärer på trädgårdar såsom gräsytor, låga murar eller häckar mot tomtgräns, vintergrön växtlighet och fruktträd. Återställ gärna karaktären om den har gått förlorad.

För sockerkorn gäller dessutom:

Vid förändringar finns det ett stort värde att bibehålla tidstypisk karaktär (ex material och proportionering) på ursprungliga delar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad och kan skyddas i detaljplan.

Byggnader med särskilda värden - sockerkorn

Lindvägen 11-25, Stanstorp 12:7-14, Stanstorpsbyn

1950-tal, Arkitekt Ingeborg Hammarskjöld-Reiz

Husen vid Lindvägen är de första kedjehusen som uppfördes i Staffanstorp. De följer gatans svagt böjda form och har gavelfasaderna vända mot gatan. Byggnadernas fasader består av vitmålade betongplank. Gavelrösternas övre del är klädda med stående locklistpanel. De branta taken är täckta med tvåkupigt taktegel som ger ett tidstypiskt uttryck. Byggnaderna sammanbinds med låga garagebyggnader som även de har fasader av betongplank. Flera av garagen har byggts om till bostäder. Skorstenarna är placerade mellan bostadsdel och garagedel och därmed påtagligt höga för att nå över taknock. De flesta skorstenarna är oinklädda likt ursprungligt. Fasadernas fönster, dörrar och portar är utbytta på nästan samtliga hus. Fönstrens ursprungliga indelning har haft sidoställd post som ”spegelvänt” för att balansera de övre fönstrens något udda placering ut mot takfallen. Vindskivorna blir bredare nertill. Mot trädgården på framsidan har bostadsdelen en fönsterdörr. Färgsättningen på gavelrösten och fönster har ursprungligen varit enhetlig men varierar nu. Mot gatan finns en mindre förträdgård och mot baksidan en större gräsmatta med fruktträd. Trots de många förändringarna av byggnaderna har de en sådan stark egen karaktär att de ändå är kulturhistoriskt intressanta.

Norr om Mimers väg

Tidigt 1960-tal, Arkitekt Ole Helweg

Området tillhör de första kedje-, rad- och radhusområdena som byggdes i Staffanstorp och består av 35 enplans bostadshus sammankopplade två och två till långsmala parhus. Husen är diagonalt placerade i förhållande till omgivande gator och indelade i fyra kvarter. De vänder gavlar, carport och entréer mot gatorna och har stora flacka pulpettak. Fasaderna är uppbyggda med betongelement med dekorrelief. Betongelementen fortsätter utanför fasadlivet som ”plank” till de insynsskyddade trädgårdarna. Gavelrösterna och delar av fasaderna är klädda med ursprungliga släta vitmålade skivor. Fönstren sitter i smala band utmed takfoten. Vid entrén och mot trädgården finns större fönsterpartier. Betongelementen som ursprungligen var omålade har på flera hus målats vita. Taken, som ursprungligen var täckta med papp, har på vissa hus täckts med plåt. Fönstren är ospröjsade och entrédörrarna vita med sidoljus. På några hus har dörrarna bytts ut till nya med avvikande utformning. Utmed gatorna finns mindre trädgårdar vid sidan av hårdgjorda ytor. Mellan husen finns större trädgårdar. Trädgårdarna är traditionella med gräsmattor, låga buskar, fruktträd och andra träsorter. Husen i området har en särpräglad arkitektonisk utformning som gör dem karaktärsfulla.

Frödings väg, Författarbyn/Brågarp

Tidigt 1960-tal

Radhuslänga från början av 1960-talet som består av sju ihopkopplade hus med två våningar i suterräng. Garagen finns i sutterrängplanet med en brant garagednfart från gatan. Husen har sadeltak och röda tegelfasader. Entréerna mot gatan sitter i framskjutande fasadpartier som ger längan en intim och varierad karaktär. Även mot trädgårdarna finns utskjutande fasadpartier, med större fönster i band på andra våningen. De ursprungliga entrédörrarna har en rektangulär stående glasning och är bevarade på flera av husen. Vid takfoten sitter en brunmålade lockpanel. Taket är täckt med tvåkupigt lertegel och har brunmålade vindskivor av trä. Troligen hade längan tegeltak även när den byggdes. Fönstren har en luft och bågarna är ospröjsade. Skorstenarna är i rött tegel och har på några hus klätts in med plåt. Mot gatan finns mindre trädgårdar med gräsmatta och i huvudsak vintergröna växter. De större trädgårdarna mot baksidan består av en terrass närmast husen och i övrigt av gräsmattor med enstaka träd.

Radhus och kedjehus från sent 1960-tal och 1970-tal

Beskrivning

Historia

Denna kategori utgörs av radhus från senare delen av 1960-talet samt från 1970-talet. För att lösa den stora bostadsbrist som rådde i Sverige initierade regeringen 1965 det så kallade miljonprogrammet. Även i Staffanstorps kommun ledde detta till en omfattande bostadsbebyggelse i form av framför allt serieproducerad villabebyggelse, men även radhus och kedjehus byggdes. Det är under denna period som de allra flesta radhus och kedjehus i Staffanstorp byggs.

Läge och struktur

1960- och 70-talets radhus- och kedjehusområden ligger i de yttre delarna av orten i anslutning till villabebyggelse från samma period. Flertalet av områdena från denna period är mer storskaliga än de från föregående period.

Bebyggelse

De byggnader som finns i denna kategori i Staffanstorp har, precis som föregående kategori, betydande variationer i det arkitektoniska uttrycket. Inom kategorin förekommer hustyper som i några fall är mer utpräglade radhus, i vissa fall mer renodlade kedjehus samt ibland mellanformer. Här finns hus med såväl branta sadeltak som platta sådana och hus med

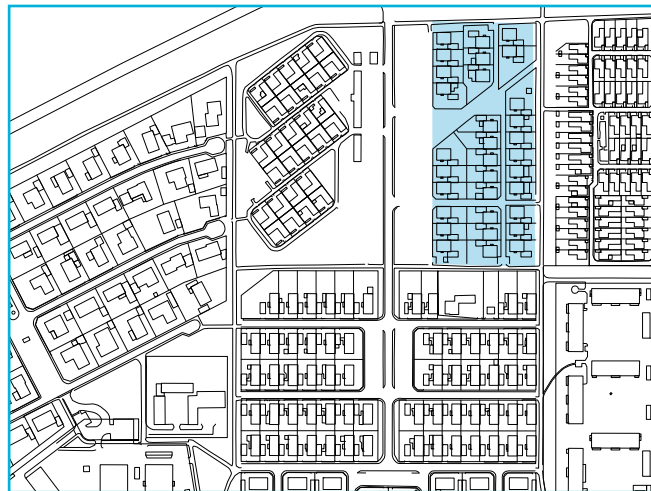
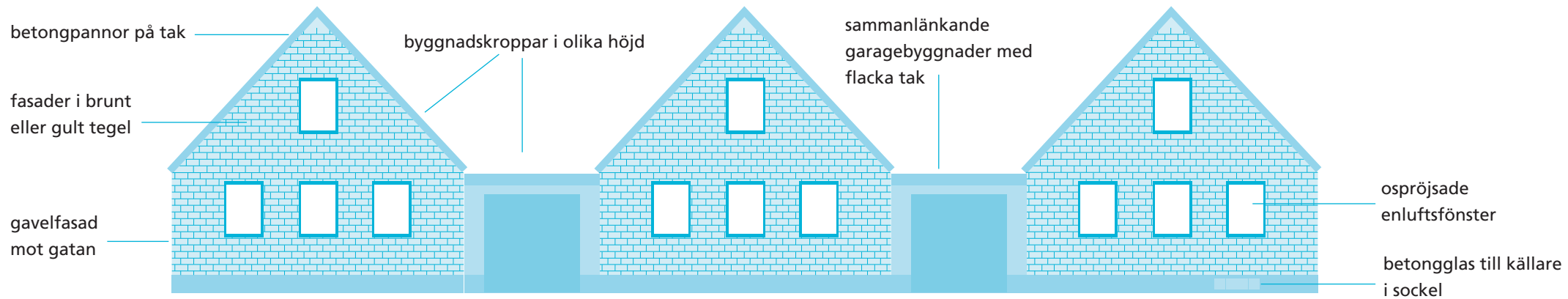
såväl tegelfasader som betongelementstommar. Från 1970-talet sker dock en något större likriktning av det arkitektoniska uttrycket

Värden

Några av de radhus- och kedjehusområden i Staffanstorp som hör till denna tidsperiod har speciella värden, främst tack vare deras särprägel och värden i helheten skapad av deras struktur och arkitektur. Se vidare under rutan "Tänk på!".

Tidstypiska karaktärsdrag

Exempel på stadsplan typisk för sent 1960-tal och 1970-tal, Halvmånen och Månskärn

Husen är förbundna med låga garagebyggnader. Bostadshusen är indragna en bit från gatan och garagen är indragna ytterligare. Bostadshusen är placerade med gaveln mot gatan och entrén är placerad på långsidan, mellan husen.

Tänk på!

Byggnadernas tidstypiska arkitektur är värdefull. Var särskilt varsam med fasader och tak mot gatan. Takkupor, terrasser och tillbyggnader undviks på fasader och takfall som är synliga från gatan. Tillägg ges ett utförande som underordnas och anpassas till befintlig byggnad. Ursprungsbyggnadens proportioner är vägledande. Takkupor görs så nätta som möjligt. Var medveten om stilperiod och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Vid förändringar finns det ett stort värde att bibehålla tidstypisk karaktär (ex material och proportionering) på ursprungliga delar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad. Var återhållsam med plåtbeslag, som utförs nätta. Nya fönster görs i första hand av trä eller träklädd aluminium och anpassas till de befintliga i indelning och dimensioner. Undvik spröjsade fönster. Bibehåll omålade tegelfasader, ursprunglig/tidstypisk typ av taktäckning och oinklädda skorstenar. Tänk på att den enhetliga färgsättningen i gruppbyggda områden är viktig för helhetsupplevelsen av området. Låt komplementbyggnader vara underordnade huvudbyggnaden och placera dem så de inte dominerar gatubilden. Balans mellan byggnad, gata och trädgård eftersträvas. Bevara tidstypiska karaktärer på trädgårdar såsom gräsytor, låga murar eller häckar mot tomtgräns, vintergrön växtlighet och fruktträd. Återställ gärna karaktären om den har gått förlorad.

För sockerkorn gäller dessutom:

Vid förändringar finns det ett stort värde att bibehålla tidstypisk karaktär (ex material och proportionering) på ursprungliga delar och detaljer. Dessa delar omnämns under respektive byggnad och kan skyddas i detaljplan.

Kedjehus vid Halvmånen och Månskäran, Månbyn

Tidigt 1970-tal

Området består av 32 stycken kedjehus i sammanhållna rektangulära volymer med sadeltak. Husens gavelfasader, som saknar takutsprång, är vända mot gatorna. Lägre garage med platta tak förbinder bostadsdelarna med varandra. Husen har fasader i röd-brunt tegel med ojämn yta. Fönstren har en luft och ospröjsade bågar. Taken är täckta med ursprungligt mörkt betongtegel. Takavvattningen är ursprunglig på de flesta hus och har skarpa vinklar. De små förträdgårdarna som ursprungligen hade gräsmatta och enstaka träd och buskar har i flera fall hårdgjorts. Mot baksidorna finns större trädgårdar med gräsmatta, träd och buskar.

Den repetitiva och likformiga gatubilden framhäver byggnadernas enkla former. De små trädgårdarna och smala gatorna bildar relativt trånga gaturum och en fin rumslighet. Även förträdgårdarnas öppenhet mot gatan är viktig för områdets karaktär.

Kedjehus vid Fugavägen, Symfonibyn

1970-talets mitt

Fugavägen är ett karaktärsfullt område främst genom de enkla materialvalen, det gula teglet och de skarpa takvinklarna som kontrasterar mot liggande volymer. Arkitekten har låtit husens avstånd till gatan fluktuera vilket skapar en variation i ett annars sammanhållet och likformigt område. Vart och ett av de 30 husen har en T-formad plan med en del under flackt sadeltak varifrån två delar under pulpettak skjuter ut mot gata och trädgård. Garage finns under sadeltaken och sammanbinder husen med varandra. De flesta av husen i området är välbevarade. Fönstren har en luft, saknar spröjs och är målade i svart kulör. Entrédörren är svartmålad och har sidoljus. Runt garageporten och vid takfoten finns svartmålad träpanel. Även garageporten och dörren vid sidan av denna är svarta. Taken är täckta med betongtegel. Stuprören har rundade vinklar vilket förmodligen är det ursprungliga utförandet. Förträdgårdarna är terrasserade med en låg kant mot gatan. De har gräsmatta och viss övrig växtlighet. Öppenheten mot gatan är viktig för områdets karaktär. Mot baksidan finns större trädgårdar med terrass närmast huset och i övrigt gräsmatta, buskar, häckar och träd. De större trädgårdarna omgärdas av häckar.

Atriumhus vid Långdansvägen och Ringdansvägen, Polonäsbyn

1970-talets första hälft

Området består av åtta stycken atriumhus som omger en gemensam och från omgivande gaturum stängd gård. Garagen är integrerade i den västra delen av komplexet. Husen har gult fasadtegel och utskjutande tjocka skärmtak ovanför entréer och enskilda parkeringsplatser. Skärmtaken är klädda med rödmålad plåt och regnvattnet leds ner längs kedjor. Arkitekturen är stram och horisontell med skarpa vinklar. Varje hus har en egen nästan helt innesluten gård som avskiljs från det gemensamma gårdsrummet med en mur. Stora fönsterpartier vetter mot den egna gården. Utåt är byggnaderna däremot relativt slutna. Fönstren är svartmålade och har en luft eller två lufter med sidoställd mittpost. Bågarna saknar spröjsning. De ursprungliga entrédörrarna är i flera fall bevarade. Dörrarna har sidoljus.

Tegelfasaderna har på flera hus målats i en grå kulör. Förgårdarna mot gatan hade ursprungligen en gräsmatta som i flera fall har hårdgjorts eller grusats. Den gemensamma gården är grön med sandlåda, gräsmatta och träd.

Kedjehus norr och söder om Stråkplan, Orkesterbyn

1970-talets andra hälft

De 36 kedjehusen vid Stråkplan är karakteristiska genom sina dominerande takfall. Mot öster är husen relativt slutna och utformade i en våning med högt och brant takfall med två takfönster. Mot väster öppnar de däremot upp sig med fasad i två våningar och generöst med fönster. Husens tak är uppdelat på två sadeltak varav det nedre sammanbinder husen över garagen. Fasaderna är dels klädda med liggande och stående träpanel, dels med gult tegel. Entrédörrarna saknar glasning och sidoljus och är bevarade på flera av husen. Även fönstren en luft och ospröjsade bågar är bevarade. Mot väster är fönstren grupperade i band. Takavvattningen har svagt rundade hörn vilket sannolikt är det ursprungliga utförandet. Taken är täckta med mörkt betongtegel. Vindskivor och vattbrädor är i trä. Fasadkulörerna på träpanel, dörrar och fönster har kommit att variera med åren. Mot gatorna finns små förträdgårdar som ursprungligen har varit gröna men som i flera fall sedan har grusats. Förträdgårdarnas öppenhet mot gatan är viktig för området karaktär. Mot väster finns relativt stora trädgårdar med terrass närmast husen och i övrigt gräsmatta, träd och buskar. De större trädgårdarna omgärdas av häckar.

Kedjehus vid Åkerlyckan, Åkershus

1970-talets andra hälft

Vid Åkerlyckan finns 60 hus i två våningar med sadeltak, som är ett mellanting mellan atriumhus och kedjehus. Några hus sitter i hop och bildar parhus. De är samlade inom ett begränsat område med snäva gaturum och smala gångar mellan husen. Gavelfasaderna är gult tegel och gatufasaden i gult tegel med inslag av slät stående träpanel. Mot trädgårdarna finns en vinkelställd bostadsdel i en våning med pulpettak. I några fall har denna höjts till två våningar. Fasaderna mot den lilla baksidesträdgården är helt klädda med slät stående panel. Kontrasten mot gatornas tegelfasader är påtaglig. Medan gaturummen uppvisar relativt slutna fasader är gårdsfasaderna öppna och lätta. De flesta paneler är målade med röd kulör vilket antagligen har varit den ursprungliga färgen. Entrédörrarna är bevarade på flera hus, saknar glasning och har sidoljus. Fönstren har en luft och två luffer och bågar är ospröjsade. Mot gatorna finns uthus i gult tegel och små förträdgårdar. Baksidesträdgårdarna har plattor närmast husen och i övrigt gräsmatta och enstaka träd och buskar.

Radhus och kedjehus från 1980-tal och framåt

Beskrivning

Historia

Denna kategori utgörs av radhus och kedjehus från 1980-talet och framåt.

Läge och struktur

Rad- och kedjehusen från denna period är framförallt belägna i de yttre delarna av orten mot öst eller ligger insprängda bland villabebyggelse från 1960-talet och framåt. Något område är dock mer centralt beläget. Områdena på Gåravägen och vid f.d. prästgården har både privata uteplatser/trädgårdar och generöst tilltagna gemensamma gårdar. På Skråvägen och Kyrkvägen 15 finns främst privata trädgårdar och någon mindre gemensam yta. På Åkertäppan och Åkershusvägen finns mycket små muromgärdade uteplatser på baksidan. På framsidan saknas förträdgårdar och miljön är till mycket stor del hårdgjord. Gemensamma gårdsytor eller grönytor saknas.

Nevisborg och Planetbyn har en blandning av flera bostadstyper, bl a radhus och kedjehus.

Bebyggelse

Rad- och kedjehusen från 1980-talet har en del stildrag gemensamma med byggnader från föregående årtionde, såsom exempelvis gula eller röda tegelfasader, sadeltak eller pulpettak, takfotssarg och mörka snickerier.

Områdena vid Kyrkvägen, Gåravägen och Skråvägen präglas av det nostalgiska tillbakablickandet med sina vita putsade fasader, 45-gradiga tegelbelagda sadeltak, spröjsade fönster och snickerier i klassisk skånsk färgsättning. I dessa områden låter man också arkitekturen anpassas till befintliga, äldre byggnader; på Gåravägen anpassas stil och material till en äldre skånelänga, vid f.d. prästgården byggs radhusen som i stil anpassade flyglar till den gamla prästgården, samt på Skråvägen på platsen för en tidigare lada. Området på Kyrkvägen 15 har, trots att det tillkommit på 2000-talet, också vissa ”klassiskt skånska” material och en mer traditionell stil.

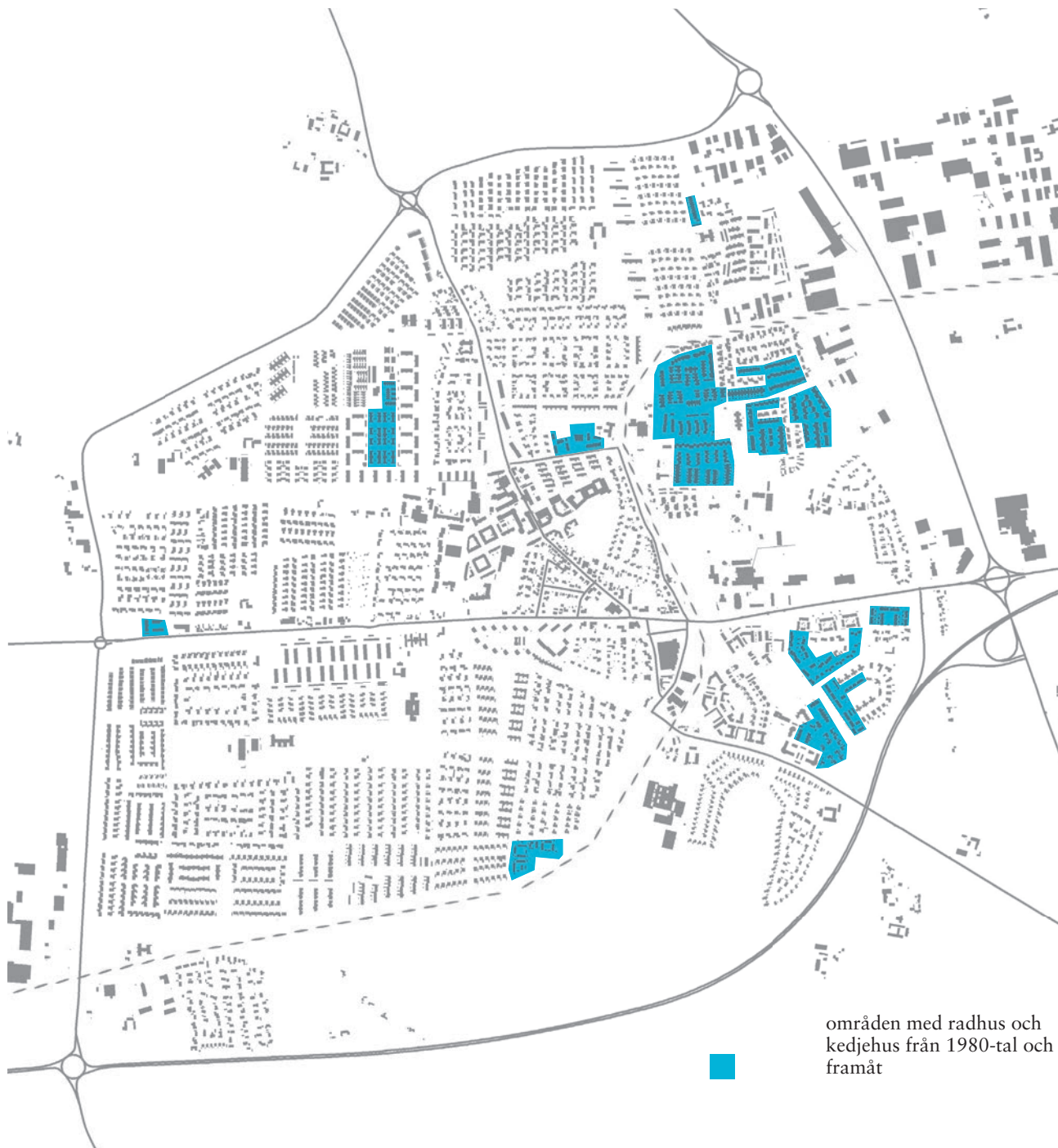
Områdena Åkertäppan och Åkershusvägen präglas av nymodernismen, med bl.a. stora fönsterytor, flacka taklutningar och pulpettak. Bland materialen märks en hel del liggande träpanel. Båda dessa områden utgör förtätningar inom ett befintligt flerbostadshusområde från 1970-talet.

Värden

Områdena på Gåravägen och vid f.d. prästgården har stora gemensamma gårdar och biltrafik förekommer inte närmast husen, vilket sammantaget ger säkra och stimulerande miljöer för barn. Övriga områden saknar gemensamma grönytor och omges i högre utsträckning av biltrafik. De arkitektoniska värdena varierar.

Områdena på Gåravägen (Per Nilsa-gården) och vid f.d. prästgården har en stor arkitektonisk omsorg, den sistnämnda har erhållit kommunens stadsbyggnadspris. Se vidare under rutan ”Tänk på!”.

Tänk på!

Byggnadernas tidstypiska arkitektur är en viktig kvalitet. Var särskilt varsam med fasader och tak mot gatan. Takkupor, terrasser och tillbyggnader undviks mot gata och utförs med fördel mot baksida. Tillägg ges ett utförande som underordnas och anpassas till befintlig byggnad. Ursprungsbyggnadens proportioner är vägledande. Nya fönster anpassas till de befintliga i indelning och dimensioner.

Var medveten om stilperiod och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Vid förändringar finns det ett värde i att bibehålla tidstypisk karaktär (exempelvis material och proportionering) på ursprungliga delar och detaljer.

Bibehåll omålade tegelfasader, ursprunglig/tidstypisk typ av taktäckning och oinklädda skorstenar. Tänk på att den enhetliga färgsättningen i gruppbyggda områden är viktig för helhetsupplevelsen av området.

Låt komplementbyggnader vara underordnade huvudbyggnaden och placera dem så de inte dominerar gatubilden. Balans mellan byggnad, gata och trädgård eftersträvas.

Bevara tidstypiska karaktärer på trädgårdar såsom gräsytor, vintergrön växtlighet och fruktträd.

Per Nilsa-gården

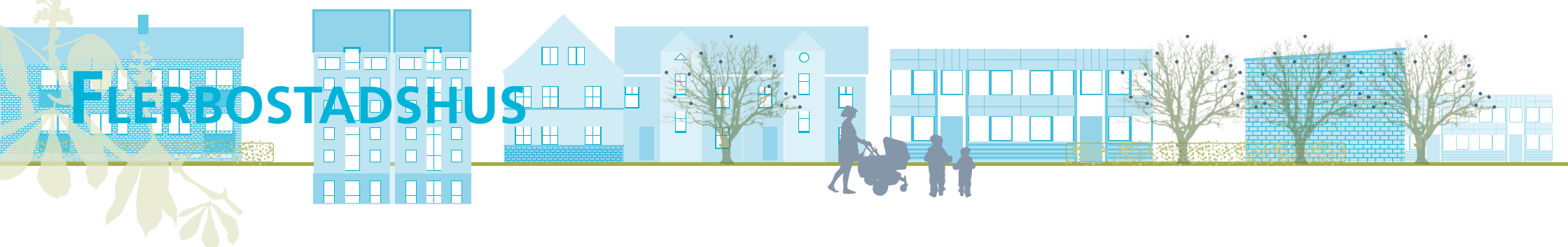
Åkershus

Nevisborg-Knutsborg

Nevisborg-Knutsborg

Beskrivning

Sett till Staffanstorps storlek finns få flerbostadshus inom orten. Flerbostadshus utgörs av större byggnader, uppdelade i ett flertal lägenheter på två eller fler våningar. I Staffanstorp varierar våningsantalet i denna kategori mellan två och fem. Typologiskt handlar det framför allt om lamellhus eller punkthus.

Husen är byggda under ett flertal årtionden, från 1940-tal fram till idag. Två av de största områdena, Nämndemansgården och Åkershus, byggdes under 1970-talet. Utbyggnaden av Stanstad under främst början av 1990-talet är dock den sammantaget största satsningen hittills på flerbostadshus i Staffanstorp.

Områden med flerbostadshus upplevs generellt mer storskaliga än villa- och kedje-/radhusområden, men trots detta kan inget av områdena i Staffanstorp betecknas som riktigt storskaligt.

Husens placering i förhållande till gatan varierar. Vanligast är dock att husen är placerade i grönyta och har gång- och cykelvägar närmast entréerna. Biltrafiken leds då i utkanten av området/husgruppen, eller som en säckgata in i området. I Stanstadsområdet innebär dock kvarterstadsstrukturen att husen ligger direkt utmed gata.

Tillgången på utemiljöer för de boende i flerbostadshus varierar. Ibland finns helt privata utemiljöer i form av balkonger och små uteplatser i bottenplan, men vanligt är även en delad privat utemiljö för de boende, samt en ibland halvprivat yta kring husen. På flera håll finns

områden med hus placerade i park, där gränsen mellan offentligt och privat är relativt uppluckrad.

Huvudkategorin flerbostadshus rymmer byggnader och områden från 1940-50-tal, 1960-70-tal samt 1980-tal och framåt. Indelningen i underkategorierna bygger på stildrag och byggnadssätt vilka formats av respektive tids ideal. 1940- och 50-talens hus kännetecknas av en modifierad funktionalism där traditionella material såsom murtegel, taktegel och trä, och traditionella stildrag såsom sadeltak, åter blev på modet. Under 1960- och 70-talen rationaliserades byggmetoderna, större områden planerades. Arkitekturen från denna tiden präglas ofta av storskalighet och likriktning. Arkitekturen från slutet av 1980-talet och från 1990-talet präglas av stildrag hämtade från traditionell skånsk och dansk byggnadskultur. Stadsbyggarna försökte skapa en variationsrik och intim stadsmiljö. Ambitionerna på stadsbyggnadsprojekten var höga men hantverket var ofta av lägre kvalitet.

Flerbostadshusen är uppförda i områden som omfattar allt från några enstaka hus till flera tiotal byggnader. Förändringar i dessa områden, exempelvis tilläggsisolering och byte av portar, inbegriper ofta alla byggnaderna. Områdena behandlas i sin helhet och inga specifika byggnader inom dessa pekas ut.

Socketbitar och sockerkorn

Det område som presenteras som socketbit är utpekat på grundval av att det är särskilt väl bevarat och representativt för sin tid och har arkitektoniska och miljömässiga upplevelsevärden. Området kan också

ha betydelse för Staffanstorps historia. För detta är förvanskingsförbudet i plan- och bygglagen tillämpligt och området bör skyddas i detaljplan. Det område som presenteras som sockerkorn kan i grunden ha samma kvaliteter som socketbitar, men har genomgått större förändringar under de år som gått sedan det uppfördes. Området har därför ofta stora vilande kulturhistoriska värden som kan återskapas. För detta område väger plan- och bygglagens krav om varsamhet tungt.

Kategorier inom flerbostadshus

- Flerbostadshus 1940-tal till tidigt 1960-tal**
De första flerbostadshusområdena i Staffanstorp, uppförda som storgårdskvarter, lamellhus och punkthus.
- Flerbostadshus sent 1960-tal till 1970-tal**
Större områden präglade av miljonprogramsansidan med lamellhus i 2-3 vån.
- Flerbostadshus 1980-tal och framåt**
En variation av olika typer av områden, från lamellhus till kvartersstad och punkthus.

Flerbostadshus från 1940-tal till tidigt 1960-tal

Beskrivning

Historia

Denna kategori utgörs av de första flerbostadshusområdena som byggdes i Staffanstorp under 1940- och 50-talen. Vid mitten av 1940-talet fanns en önskan att få fart på bostadsbyggandet i Staffanstorp. Ett initiativ till detta togs av tio kommuninvånare som 1945 bildade bostadsrättsföreningen Stania där uppförande av tre hus påbörjades 1948. 1955 följde byggandet av området på Kastanjevägen. 1959 påbörjades byggandet av Aspvägens flerbostadshusområde. I början av 1960-talet uppfördes området på Strindbergs väg, med en stil som ligger närmare ortens 50-talsområden än de som uppfördes senare under 60-talet. Även om det inte byggdes många områden under perioden representerar dessa tillsammans ändå en typologisk katalog över tidens flerbostadshus.

Läge och struktur

Flertalet områden från denna tid ligger koncentrerade till Malmövägen. Strukturen varierar mellan områdena. Stania består av tre parallellt placerade lamellhus. Kastanjevägen är ett typiskt storgårdskvarter med en generös och väl gestaltad utemiljö. Aspvägen består av 14 st friliggande, punkthusliknande byggnader med parkkaraktär mellan. Strindbergs väg består av tre lamellhus orienterade mot gatan. Utemiljöerna varierar

mycket från område till område. I alla områden finns dock någon form av privat och halvprivat utemiljö kring byggnaderna. Innehållet skiftar mycket mellan områdena, men ofta finns t.ex. planteringar, sittplatser och någon form av lekplats. Närmast byggnaderna finns vanligtvis gång- och cykelvägar, medan gator för biltrafik ligger i områdets utkanter tillsammans med garage och parkeringsplatser. Gatumiljöerna inom och kring områdena karaktäriseras av utemiljöernas storlek och innehåll och de varierar därför mycket från område till område.

Bebyggelse

Flerfamiljshusen från denna tid har en saklig arkitektur som i grunden bygger på den modernism som kom att vara den förhärskande stilen från 1930-talet och de närmaste årtiondena därefter. Flerbostadshusområdena från denna period är generellt omsorgsfullt utformade, både vad gäller byggnader och utemiljöer, och har även hög kvalitet i genomförandet. Detta skiljer dem delvis från områden som byggdes under de närmast efterföljande årtiondena.

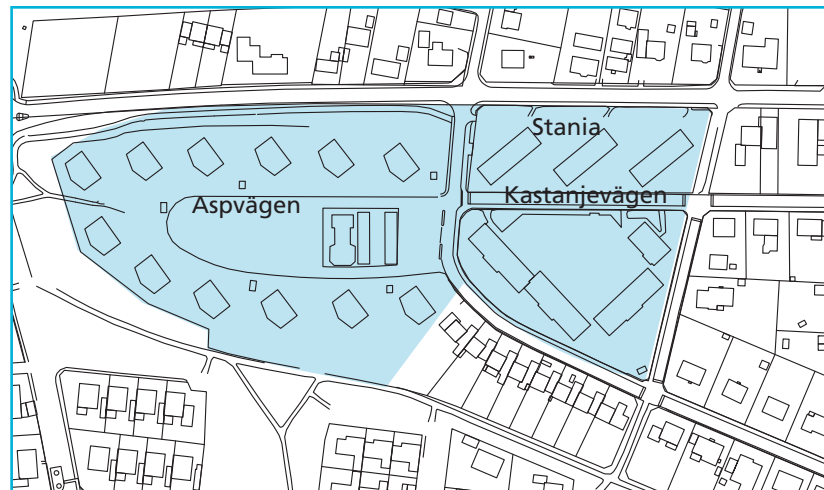
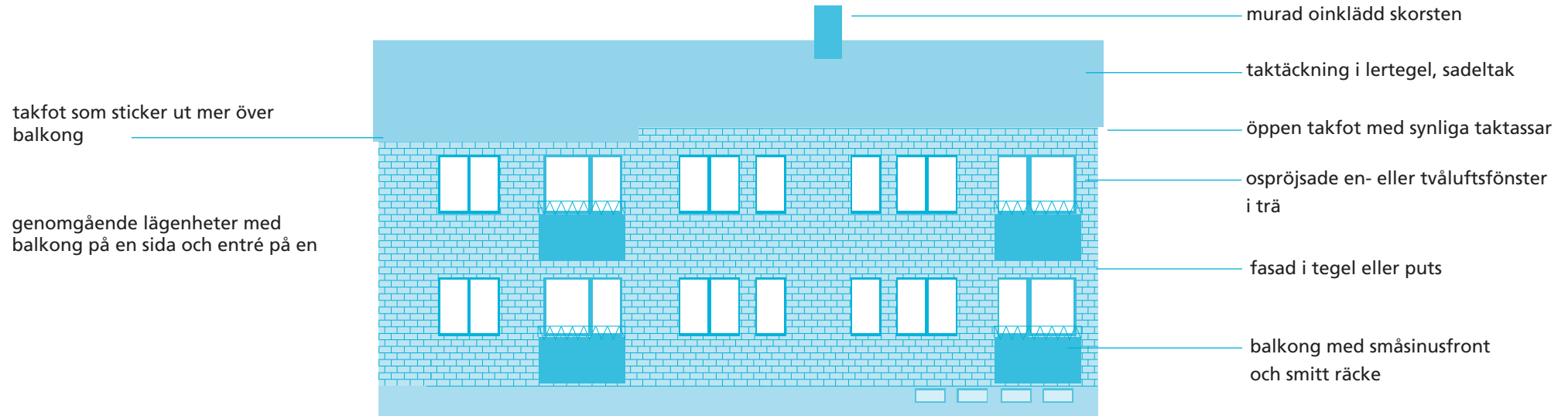
Värden

Dessa hus och områden berättar om en ny och expansiv epok i Staffanstorp, vilket på ett generellt plan ger dem ett samhällshistoriskt värde. Husen från denna period är ofta omsorgsfullt utformade vilket är karakteristiskt

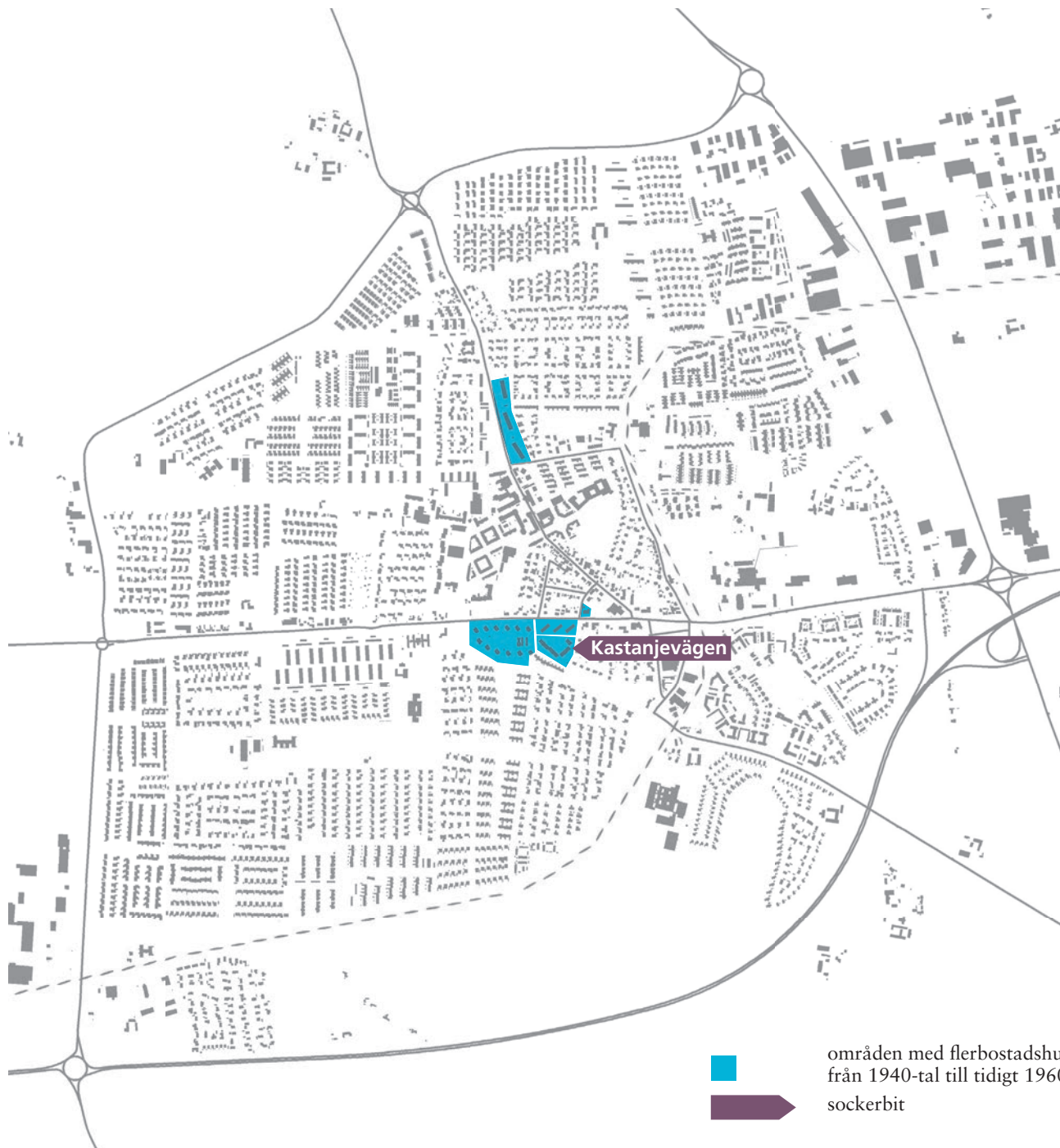
för tiden. Denna tids flerbostadsområden i Staffanstorp har i varierande grad behållit sin originalkaraktär. Kastanjevägens storgårdskvarter är anmärkningsvärt nära sitt originalutförande, medan både Staniaområdet och Aspvägens punkthus har förvanskats mycket genom sentida yttre tilläggsisolering. De tre byggnaderna vid Strindbergs väg är inte förvanskade i lika hög grad men saknar ursprungliga portar och balkongräcken. Samtliga områden upplevs dock som välskötta. Det är av betydelse att ändringar utförs så att byggnadernas karaktärsdrag beaktas. Särskilt viktigt är detta på de sidor av husen som vetter mot offentliga miljöer, exempelvis gaturum. Det är också viktigt för omgivningens karaktär att gårdarna och utemiljöerna hålls öppna och inte hägnas in. Se vidare under rutan ”Tänk på!”.

Tidstypiska karaktärsdrag

Flerbostadshuset i Kastanjevägen, Stania och Aspvägen är tidstypiskt placerade i park, indragna från omgivande gator. Därmed fick de boende ljus, luft och grönytor för lek och rekreation. Den snedställda placeringen i förhållande till de fyra vädersträcken möjliggör morgonsol och kvällssol i alla lägenheter. Inbördes uppvisar områdena viss variation. Husen vid Kastanjevägen är placerade på tre sidor runt en gård. Husen i Stania-området och vid Aspvägen utgörs av lameller respektive punkthus som placerats mer fritt i rader.

Tänk på!

Byggnadernas tidstypiska arkitektur är värdefull.

Bibehåll omålade tegelfasader, ursprunglig/tidstypisk typ av taktäckning, oinklädda skorstenar och originalfönster. Använd gärna kulturglas i ytterdel av båge på byggnader från 1940- och 50-talen. Eftersträva skarpa vinklar på stuprör på byggnader från dessa årtionden. Var återhållsam med plåtbeslag, som utförs nätta. Nya fönster görs av trä, sidohängs och anpassas till de befintliga i indelning och dimensioner. Tänk på att den enhetliga färgsättningen i gruppbyggda områden är viktig för helhetsupplevelsen av området.

Var medveten om stilperiod och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Om du bygger om, byter ut förvanskade delar, lägger nytt tak eller målar om har du möjlighet att återgå till ett tidstypiskt uttryck.

Låt nya komplementbyggnader vara underordnade och placera dem så de inte dominerar gatubilden. Balans mellan byggnad, gata och gård eftersträvas.

Bevara gårdsmiljöerna oinhägnade och undvik att hårdgöra gräsytor.

För sockerbiten Kastanjevägen gäller dessutom:

Bevara så långt som möjligt ursprungliga delar såsom portar, fönster, balkongfronter och skärmtak. Vid utbyte ges nya delar en utformning och detaljering lika ursprunglig. Undvik ytterligare takkupor.

Bevara gårdarnas tidstypiska öppna karaktär med större gräsytor och grupper av planteringar och träd.

Byggnaderna bör skyddas i detaljplan.

Byggnader med särskilda värden - sockerbitar och sockerkorn

Staffansgården, Kastanjvägen 17 A-G

1950-talet

Staffansgården vid Kastanjvägen är ett mycket välbevarat och tidstypiskt flerbostadshusområde från 1950-talet.

Husen är byggda i två våningar och grupperar sig på tre sidor runt en stor grön gård. Området uppvisar flera ursprungliga och karaktärsskapande detaljer såsom det räfflade gula fasadteget, de oljade entréportarna i ädelträ, de nätta skärmtaken i trä med smidda konsoler ovan entréerna och de grönmålade balkongerna med fronter i småsinusplåt och med smidda övre delar i platt- och rundjärn. Även de ospröjsade tvåluftsfönstren är ursprungliga. Takfoten, som är öppen med synliga taktassar, skjuter ut mer ovanför balkongerna. Taktäckningen i tvåkupigt tegel har bytts i senare tid men har en tidstypisk karaktär. Skorstenen till områdets panncentral, som även den utgör det ett tidstypiskt motiv, finns bevarad i södra delen av området.

Gårdens 1950-talskaraktär är välbevarad. Den har asfalterade gångar runt en stor gräsmatta. Gräsmattan är delvis bevuxen med frukträd och häckar som bildar mindre rumsligheter. I gårdens södra del finns en tidstypisk piskställning.

Inredningen av vindarna till lägenheter utgör den största förändringen i området sedan det uppfördes och har resulterat i nya takkupor och nya fönster och fönsterdörrar i byggnadernas gavelrösten. Påverkan på områdets välbevarade uttryck är dock marginell.

Flerbostadshus från sent 1960-tal till 1970-tal

Beskrivning

Historia

Denna kategori utgörs av flerbostadshus från 1960- och 70-talen präglade av miljonprogramsandan, vilken hade som mål att det skulle byggas mycket på kort tid och på ett rationellt sätt.

Läge och struktur

Områdena, Åkershus och Domarringen, ligger utanför den centrala delen av Staffanstorps. Områdena är relativt stora och utgörs av lamellhus. På grund av byggnadernas långsträckta utseende har de, och ibland därmed även de omgivande miljöerna, ofta en horisontell karaktär. Byggnaderna är placerade fritt på en öppen yta enligt ett specifikt mönster, vanligtvis parallellt eller i rät vinkel med varandra. Placeringen är enhetlig inom områdena i fråga om avstånd från och orientering mot gatorna. Utemiljöerna är ofta ganska enkla i sin utformning. Närmast byggnaderna finns vanligtvis gång- och cykelvägar, medan gator för biltrafik ligger i områdets utkanter tillsammans med garage och parkeringsplatser. I alla områden är dock avståndet mellan entréer och gator för biltrafik liten. Gatorna inom och kring områdena karaktäriseras av utemiljöernas storlek och innehåll och de varierar därför mycket från område till område.

Bebyggelse

Det industrialiserade byggandet introducerades under denna tid. Arkitektonisk omsorg och byggkvalitet i dessa områden är generellt lägre än under föregående epok. Samtliga byggnader i kategorin utgörs av lamellhus i 2 eller 3 våningar med platta tak.

Värden

Områdena inom denna kategori visar tydligt på sin tids ideal med industrialiserat byggande, storskalighet, rationalitet och påtaglig saklighet i uttrycket. Områdena är ett uttryck för Staffanstorps snabba expansion under perioden. Som ett dokument över denna epok har områdena ett visst samhällshistoriskt värde. Det finns en potential till ökade estetiska värden och trivselsvärden i flera av områdena – detta bör dock göras med beaktande av områdenas ursprungliga karaktär. Se vidare under rutan ”Tänk på!”.

Tidstypiska karaktärsdrag

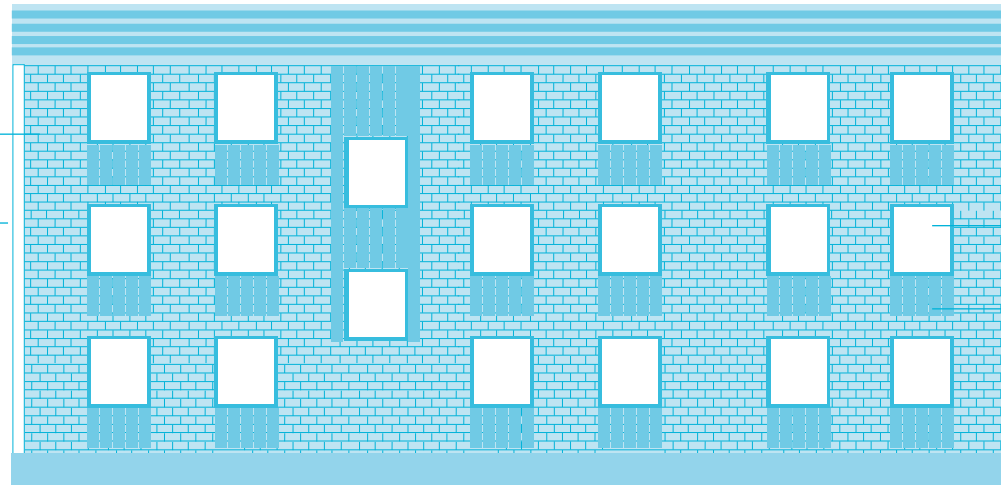
fasader i huvudsak klädda med tegel

slutna kortsidor

utanpåliggande balkonger med platta, väggar och tak i betongmoduler

avsaknad av dekorativa detaljer

anspråkslös entré med aluminium- eller stålparti

platt tak

sarg vid takfot

pivåhängda enluftsfnster (perspektivfnster), ibland uppdelade med vertikal post för mindre luftningsfnster

trä- eller plåtpartier, ofta för att markera trapphus

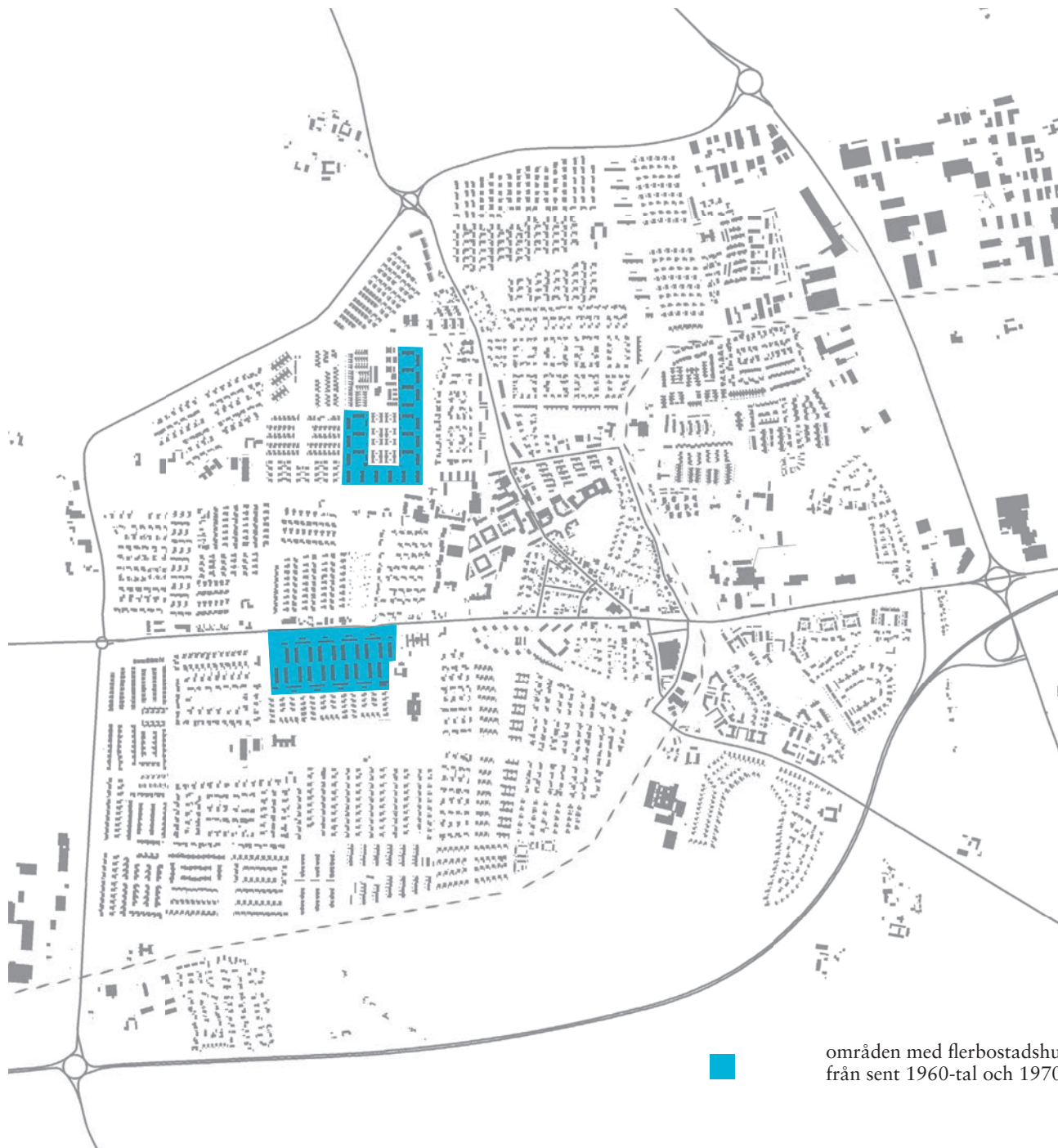
enkel och upprepande arkitektur

låg betongsockel, ibland putsad

Bebyggelsen består av lamellhus placerade i rät vinkel mot varandra med grönytor mellan. Relativt storskaligt område.

Exempel på stadsplan typisk för sent 1960-tal till 1970-tal, Åkershus

■ områden med flerbostadshus från sent 1960-tal och 1970-tal

Tänk på!

Byggnadernas tidstypiska arkitektur är värdefull.

Var medveten om stilperiod och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Om du bygger om, byter ut förvanskade delar, lägger nytt tak eller målar om har du möjlighet att återgå till ett tidstypiskt uttryck.

Bibehåll omålade tegelfasader, ursprunglig/tidstypisk typ av taktäckning och inklädda skorstenar. Var återhållsam med plåtbeslag som utförs nätta. Nya fönster görs av trä och anpassas till de befintliga i indelning och dimensioner. Tänk på att den enhetliga färgsättningen i gruppbyggda områden är viktig för helhetsupplevelsen av området.

Låt nya komplementbyggnader vara underordnade och placera dem så de inte dominerar gatubilden. Balans mellan byggnad, gata och gård eftersträvas.

Bevara gårdsmiljöerna oinhägnade och undvik att hårdgöra gräsytor.

Flerbostadshus från 1980-tal och framåt

Beskrivning

Historia

Denna kategori utgörs av områden med flerbostadshus från 1980-talet och fram till idag. Under 1990-talet förverkligades Stanstad, det stora stadsbyggnadsprojektet och största utbyggnaden av flerbostadshus som idag utgör Staffanstorps nya centrum.

Läge och struktur

1980-talets områden är oftast planerade med byggnaderna fritt placerade på en öppen yta enligt ett specifikt mönster, parallellt eller i rät vinkel med varandra. Placeringen i förhållande till gatan är oftast enhetlig inom områdena. Utemiljöerna är generellt enkla i sin utformning och har ofta en horisontell karaktär då byggnaderna är långsträckta. Närmast byggnaderna finns vanligtvis endast gång- och cykelvägar, medan gator för biltrafik ligger i områdets utkanter tillsammans med garage och parkeringsplatser.

1990-talets Stanstad-område ligger längs Storgatan med sidogator. Här ligger byggnaderna med fasadliv i gatukanten. Området innehåller helt slutna kvarter samt byggnader i form av längor eller vinklar, vilka inifrån områdets gatumiljöer ändå upplevs som delar i en kvartersstad. På vissa håll finns förskjutningar bland byggnaderna som ger platsbildningar, oftast i

form av torg eller parkeringsplatser. I alla slutna kvarter och intill majoriteten av övriga byggnader finns privat utemiljö för de boende. Gatustrukturen inom området har på ett översiktligt plan en klassisk rutnätsstruktur. På vissa platser anpassas den dock till äldre strukturer, vilket innebär avbrott i symmetrin. Majoriteten av gatorna är för biltrafik samt har upphöjd trottoar på båda sidor.

De första punkthusen som byggs i Staffanstorp, efter de punkthusliknande flerbostadshusen på Aspvägen från 1959, byggdes inför bostadsmässan Bo97 nordöst om Sockerbruksområdet. Efter detta har fler punkthus byggts vid Bo97-området, men i övrigt har denna hustyp främst tillkommit i form av förtätningar i centrum och vid Åkershus. Byggnaderna är antingen placerade helt fritt på en öppen yta eller längs med gatan, oftast enligt ett specifikt mönster. Inom några områden är byggnaderna placerade i grönyta. Storleken på tomterna, och därmed utemiljöerna, varierar mycket från område till område. I alla områden finns dock någon form av privat och halvprivat utemiljö kring byggnaderna. Närmast byggnaderna finns vanligtvis endast gång- och cykelvägar, medan gator för biltrafik ligger i områdets utkanter tillsammans med garage och parkeringsplatser.

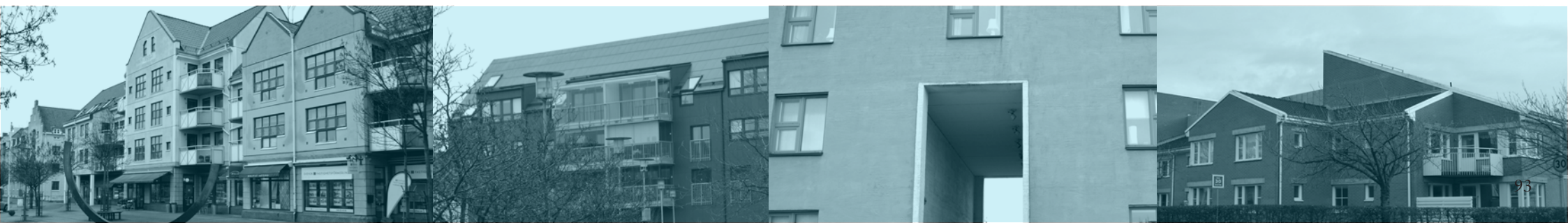
Nevisborg, från 1990-talet har en blandning av flera bostadstyper, bl a flerbostadshus i form av lamellhus och punkthus.

Under 2010-talet har flerbostadshus hittills uppförts i form av ett par förtättningsprojekt i de centrala delarna.

Bebyggelse

Trots att 1980-talets områden ännu präglades av arvet från miljonprogrammet, dvs en rationalitet och saklighet i arkitekturen, började dock behovet av variation, trivsel och arkitektoniskt uttryck diskuteras, till stor del under postmodernismens fana. Hos 1980-talets flerbostadshus i Staffanstorp märks också en större arkitektonisk bearbetning än i områdena från 1970-talet, men ännu är många områden präglade av ganska låg arkitektonisk artikulering och en trivialitet i material och detaljer. Generellt är dock skalan något mindre än i 1970-talets områden. Majoriteten av Staffanstorps representanter för kategorin kan klassas som lamellhus. Byggnaderna är långsmala med 2 eller 3 våningar.

90-talets Stanstadprojekt utgick från relativt detaljerade riktlinjer för all utformning, vilka baserats på kommunens visioner och det vinnande tävlingsbidraget i en idétävling för centrumområdet. Genom riktlinjerna styrdes både den grundläggande utformningen och detaljerna. Bland alla bostadsområden är detta det med högst urbanitetsgrad och stadsmässighet. Inom området varierar karaktären från relativt småskaligt till relativt storskaligt. Detta framförallt på grund av variationer i byggnadernas storlek, höjd och utformning. Alltid

finns dock en småskalighet i fasadernas indelning och detaljering.

1990- och 2000-talens punkthus består av friliggande flerbostadshus med lägenheter i 3-5 våningar. Områdena har en för Staffanstorp ganska storskalig och urban karaktär. Stilmässigt kan man överlag tala om nymodernism. Byggnadernas storlek och utformning varierar från område till område, men är densamma inom respektive område. Såväl sadeltak, platt och pulpettak förekommer, ibland på delar i kombination med varandra. De vanligaste materialen är puts med detaljer i trä eller metall, men även tegel förekommer. Färger skiljer både från område till område och ibland från hus till hus. Normalt finns endast ett centralt beläget trapphus i byggnadernas inre med lägenheterna grupperade runt om.

De områden som hittills uppförts under 2010-talet är lokaliserade till centrumnära läge. De har ganska olika karaktär där det ena ansluter till Stanstad (Blekingevägen) och det andra har en mer urban och nutida karaktär (Biblioteksgatan).

Värden

Det är svårt att på objektsnivå värdera byggnader med så sent tillkomstdatum. Därför pekas inga enskilda byggnader ut. Vilka av byggnaderna från denna tidsperiod som bedöms som större kulturhistoriskt värdefulla får framtiden utvisa. Klart är att byggnader och bebyggelsemiljöer som upplevs som ointressanta några år efter färdigställandet senare har kommit att värderas högt, när 4-5 årtionden passerat och vi får möjlighet att sätta in dessa i ett historiskt sammanhang. En närmare beskrivningar och värdering görs dock av centrum, Stanstad, ett område som är en viktig beståndsdel i Staffanstorps identitet idag och som pekats

ut som sockerkorn.

Tack vare de höga ambitionerna i det stadsbyggnadsprojekt som resulterade i Stanstadsområdet finns här estetiska och kulturhistoriska värden samt bruksvärden. Områdets omvandling under 1990-talet innebar ett förtydligande av stadsmiljön i centrum. Bl.a. gav ombyggnationen större förutsättningar för handel och vistelse i centrum. Flera platser inom kvartersstaden utpekades av invånarna själva som sociala mötesplatser. Projektet bidrog även till ett område som Staffanstorpsborna är stolta över, vilket gör att det idag har ett affektionsvärde trots sin ringa ålder. Området är även intressant ur ett turistiskt perspektiv för målgrupper som arbetar med eller studerar stadsplanering.

Tänk på!

Byggnadernas tidstypiska arkitektur är viktig.

Var särskilt varsam med fasader mot gatan. Eventuella tillkommande delar ges ett utförande som underordnas och anpassas till befintlig byggnads arkitektur.

Ursprungsbyggnadens proportioner är vägledande. Nya fönster anpassas till de befintliga. Bibehåll omålade tegelfasader där sådana förekommer.

Var medveten om stilperiod och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Vid förändringar finns det ett värde i att bibehålla tidstypisk karaktär (exempelvis material och proportionering) på ursprungliga delar och detaljer.

Låt komplementbyggnaden vara underordnad huvudbyggnaden och placera komplementbyggnader så de inte dominerar gatubilden.

För sockerkornet Stanstad gäller dessutom:

Bevara fasadernas ofta starka och kontrastrika färgsättning. Sträva efter att bevara byggnadernas ursprungliga typ av tak- och fasadmaterial.

Område med särskilda värden - sockerkorn

Centrum, Standstadprojektet

1990-talet

På 1960-talet anlades ett litet modernistiskt centrum vid Lundavägen och Valhallavägen i höjd med Mimers väg. Kring ett litet rektangulärt torg uppfördes bland annat ett kommunhus som dessutom innehöll bibliotek, post och försäkringskassa. Byggnaden stod färdig 1968 och ritades av Staffanstorps dåvarande stadsarkitekt Ingeborg Hammarskjöld-Reiz. Kommunhuset och övriga byggnader vid torget revs på 1990-talet när ett nytt centrum anlades, det sk Stanstadprojektet. Projektet utgick från kommunens visioner och under ledning av dåvarande stadsarkitekt Eva Sjölin genomfördes en arkitekttävling. Det vinnande tävlingsbidraget "Fyra ess för Stanstad" av Peter Broberg och Landskapsgruppen står för struktur, sammanhang, stadsmässighet och skånskheter. Riktlinjer styrde grundläggande utformning och detaljer såsom branta röda lertegeltak. Nytt var också att byggrätterna fördelades genom kvartersvisa entreprenadtävlingar med olika arkitekter i varje kvarter. Stanstadprojektet fick Sveriges Arkitekters planpris 1992. På platsen för kommunhuset byggdes ett större rådhus som förändrade den historiska vägdragningen Södra Lundavägen/

Norra Lundavägen. Därutöver byggdes ett femtontal stadsmässiga kvarter genom nybyggnader och påbyggnader i 2-6 våningar, varav flera slutna, invid nyanlagda gator. Den nya gatan Storgatan blev en alléplanterad huvudgata. Flera torgbildningar skapades, däribland en rund kringbyggd plats där Storgatan korsar Valhallavägen. Husen är individuellt utformade i en romantisk dansk-skånsk stil för att ge bilden av en över tid framvuxen stadskärna. I området finns åtskilliga gavelmotiv, däribland trappstegsgavlar. Fasaderna är putsade i

Illustrationskarta

ljusa eller färgstarka kulörer eller är klädda med tegel. Taken är utformade som sadeltak eller valmade sadeltak och täckta med taktegel eller falsad plåt.

Resultatet av Stanstadprojektet präglar i dag tätortens centrala delar. Området har stora identitetsvärden för Staffanstorp och samhällshistoriska värden som ett viktigt skede i tätortens moderna bebyggelsehistoria. Genom den omsorgsfulla stadsplaneringen har området även miljöskapande värden.

VERKSAMHETER

Beskrivning

Historia

Denna kategori utgörs av olika typer av verksamhetsområden samt enskilda verksamheter inom och i utkanten av Staffanstorps. Staffanstorps första verksamhetsområde var Sockerbruket från 1885 då järnvägen etablerats och intressenter vågade investera här.

Läge och struktur

De mindre verksamhetsområdena samt byggnader och platser för enskilda verksamheter är främst lokaliserade inne i orten. Även Sockerbruksområdet är centralt beläget intill järnvägsstationen. De större, nyare verksamhetsområdena är lokaliserade i utkanten av orten, ett stort i öst och ett mindre i väst. Verksamheterna varierar från tomt till tomt, men består främst av kontor, industri och handel. Eftersom majoriteten av ytan inom områdena är privat mark är stora delar inte tillgängliga för allmänheten. Det stora externa området i öster utgör därför, tillsammans med väg 108, en barriär. Gatustrukturen är funktionellt dragen till de enskilda tomterna, ofta i någon form av kvartersstruktur. Även säckgator är vanligt förekommande. Gatorna är normalt 8-12 m breda, asfalterade och utan trottoar. Byggnaderna är generellt

placerade en bit in på tomterna och inte i gatukant. Utemiljöerna kring byggnader och vägar är oftast inte detaljerade eller utsmyckade med vegetation.

Bebyggelse

De större externa områdena karaktäriseras främst av storskaliga byggnader och stora hårdgjorda ytor för bl.a. parkering, avlastning och lagring. Inom dessa områden finns också mindre byggnader, vilka även de oftast har en låg detaljering. På grund av byggnadernas storlek och de hårdgjorda ytorna har områdena ofta en storskalig och horisontal karaktär. Enstaka skorstenar och högre byggnadsdelar är undantag i det horisontala mönstret. Områdena och verksamheterna inom orten består främst av mindre byggnader, men likt de externa områdena är detaljeringsgraden låg och utemiljöerna ofta till stor del hårdgjorda.

Byggnadernas storlek och utformning varierar från tomt till tomt. Ibland är byggnaderna verksamhetsspecifika, medan de annars är ganska generella. Vanligtvis har byggnaderna en eller två våningar och hög takhöjd. Ofta finns flertalet tillbyggnader och sidobyggnader på tomterna. Fasadmaterial domineras av metall och puts. Taken är platta tak eller sadeltak med låg takvinkel täckta med främst takpapp eller metall. På några ställen har äldre byggnader integrerats med nyare/större tillägg.

Inom Sockerbruksområdet finns ett flertal äldre

byggnader i främst rött tegel, ibland med dekorativa murningar. Inom området finns bl.a. den stora Sockerfabriken, Betladan, Kontoret, Södra villan och Sockerbruksgården. Intill området ligger parkanläggningen Sockerbruksparken.

Värden

Dessa områden bidrar med sysselsättning för många inom och utanför orten. Tack vare detta skapas affektionsvärden genom att de som jobbar inom orten får en starkare koppling till denna. Följdvärden av detta är bl.a. större underlag för den handel och verksamhet som bedrivs på orten. När ortsinvånare har sitt arbete inom orten minskar även transportsträckor och därmed utsläppen.

Sockerbruket och Kronoslätt bedöms som områden ha sådana arkitektoniska och kulturhistoriska kvaliteter att de beskrivs särskilt och pekas ut som sockerbit respektive sockerkorn.

Sockerbitar och sockerkorn

De byggnader/områden som presenteras som sockerkorn är utpekade på grundval av att de är särskilt väl bevarade och representativa för sin tid och har arkitektoniska och miljömässiga upplevelsevärden. Byggnaderna kan också ha betydelse för Staffanstorps historia. För dessa är förvanskingsförbudet i plan-

och bygglagen tillämpligt och byggnader bör skyddas i detaljplan. De byggnader som presenteras som sockerkorn kan i grunden ha samma kvaliteter som sockerbitar, men har genomgått större förändringar under de år som gått sedan de uppfördes. Byggnaderna har därför ofta stora vilande kulturhistoriska värden som kan återskapas. För dessa byggnader väger plan- och bygglagens krav om varsamhet tungt.

Sockerbruksområdet, vid Dalbyvägen, Brågarp 6:1

1800- och 1900-tal

Järnvägslinjen Lund-Trelleborg drogs på 1870-talet och en järnvägsstation uppfördes på markerna mellan Brågarps och Stanstorps byar, där det då ännu inte fanns något samhälle. Stationen fick namnet Staffanstorp efter Stafnstorp, som var den äldre benämningen på Stanstorp. År 1885 anlades en råsockerfabrik öster om järnvägsstationen av det nybildade företaget Lunds Sockerbruks AB. Ett stickspår drogs mellan den nya fabriken och stationen där råsockret transporterades vidare till raffinaderierna. 1892 invigdes en ny järnvägslinje mellan Malmö och Simrishamn. Bruket lades ner 1963. Planer finns nu på att införliva brukets byggnader i en ny stadsdel.

Sockerbruksområdet kulturhistoriska värden ligger framförallt i området som helhet och inte främst i de enskilda byggnaderna. Karakteristiskt är den tydliga uppdelningen mellan fabriksområde, lantbruk och tjänstemannabostäder. Gemensamt för de flesta av sockerbrukets byggnader är det röda fasadteglat som i hög grad präglar området och håller det samman visuellt. Fabrikskomplexet har en enkel och industriell karaktär. Intressanta är de många möstermurningarna i området, som främst förekommer på byggnader med högre status såsom Kontoret och bostadshuset. Sockerbruksgårdens stora dekorativa gavel i jugendstil (bild 4) särskiljer sig genom sin form. Sockerbruksgårdens vinkelrätt placerade byggnader avgränsar en öppen gårdsplan. Delar av gården utgör den ursprungliga gården som inköptes för anläggandet av fabriken. Brågarps mölla (från omkring 1800-talets mitt, bild 2) är en del av den ursprungliga gården, Sockerbruksgården. Sockerbruksparken (bild 10)

anlades 1885 som en del av sockerbruksmiljön.

Centralt inom området ligger den stora Sockerfabriken från 1885 (bild 3) som byggts om och till i omgångar. Fabriken omges av bland annat Kontoret (från 1885, ombyggt i omgångar, bild 13), Sockermagasinet (från 1885, bild 16), Sockerbruksparken (från 1880-talet), Norra villan (tjänstemannabostad från 1902, bild 6), Disponentvillan (tjänstemannabostad från omkring 1905, bild 7), Kamrersvillan (tjänstemannabostad från 1920, bild 8), Södra villan (byggd för Sockerbrukets disponent 1885, bild 9), byggnader vid Sockerbruksgården (från 1910-talet, bild 4 och 5), Betladan (från 1920-talet, bild 1), Cistern (1930-tal), Betforsssilo (1940-tal, bild 15) och Sågtandshuset (1940-tal, bild 14).

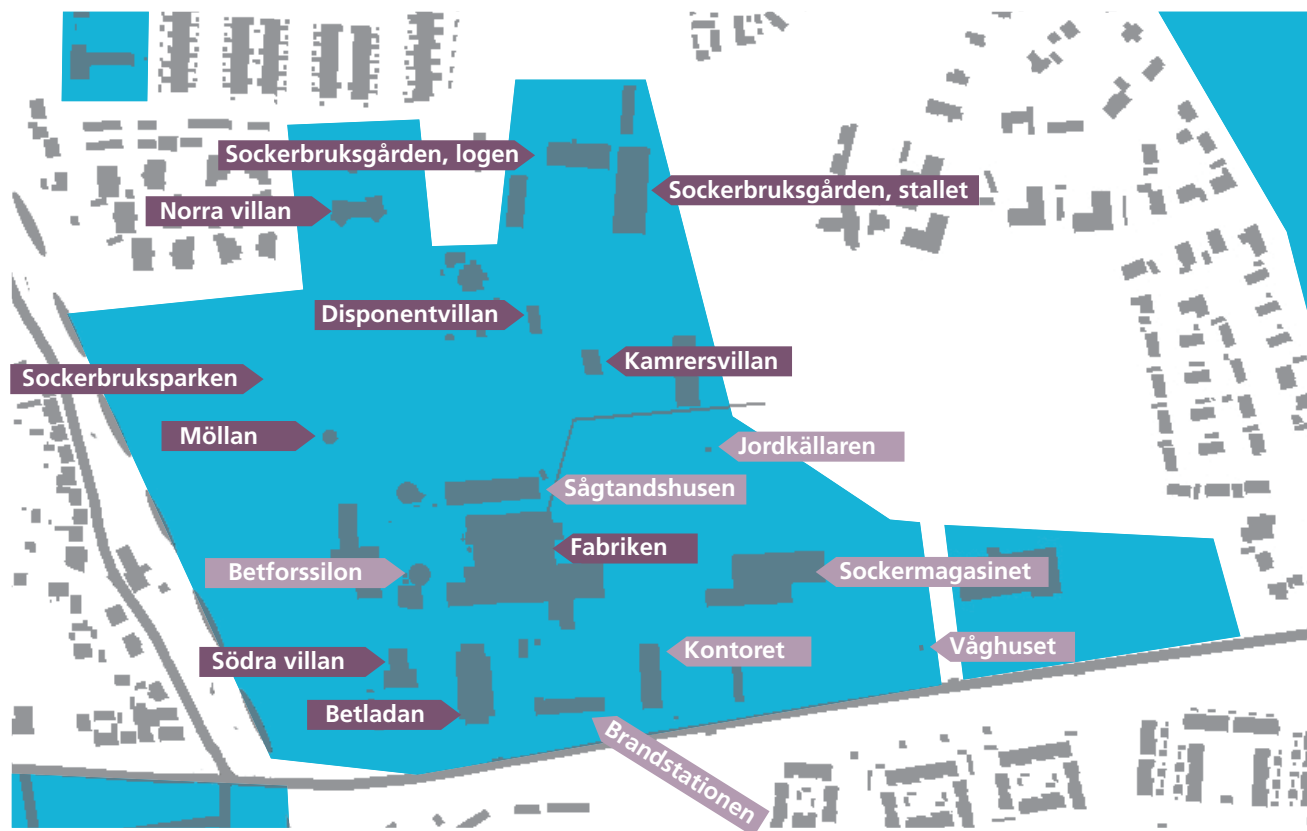
Bostadshuset (Norra villan, Disponentvillan, Kamrersvillan och Södra villan) beskrivs även mer utförligt i kapitel Villor och småhus.

Sockerbruksområdet har stora samhällshistoriska och industrihistoriska värden som ett av de första stora sockerbruken i Skåne, inom en näring som blev allt viktigare under 1800-talet. Området har också stora identitetsvärden för Staffanstorp. Genom brukets många olika typer av byggnader går det att avläsa områdets utveckling, funktion och produktion under 100 år. Därför kan även mindre ansemliga byggnader inom området vara kulturhistoriskt viktiga.

Sockerbruksområdet i sin helhet klassas som sockerbit. Inom området har även enskilda byggnader klassats som sockerbitar respektive sockerkorn. Klassificeringen av byggnader har i detta sammanhang gjorts med utgångspunkt från de kulturhistoriska värdena. I pågående planarbete för området vägs dessa värden även

samman med andra aspekter såsom ekonomi, framtida användningsområden och byggnadernas skick.

Byggnader med särskilda värden - sockerbitar och sockerkorn

- Sockerbruksområdet
- sockerbit
- sockerkorn

Tänk på !

Sockerbruksområdet i sin helhet klassas som sockerbit. Det innebär att området i sin helhet är värdefullt. För att områdets utveckling och funktion ska kunna utläsas är det av stor vikt att utpekade byggnader bevaras.

Byggnadernas tidstypiska arkitektur är värdefull.

Var särskilt varsam med fasader och takfall mot väg/gatan som är en viktig del av stadsbilden. Eventuella tillkommande delar utförs mot den arkitektoniskt minst känsliga och mest dolda sidan och ges ett utförande som underordnas och anpassas till befintlig byggnad. Ursprungsbyggnadens proportioner är vägledande.

Vid ombyggnad, byte av delar, omläggning av tak eller ommålning finns möjlighet att återgå till ett tidstypiskt uttryck. Bibehåll omålade tegelfasader och oinklädda skorstenar. Var medveten om stilperiod och specifik arkitektur vid utbyte av delar. Har fönstren spröjsning så använd äkta spröjs. Var återhållsam med plåtbeslag, som utförs nätta.

Sträva efter att bevara och vårda ursprungliga trädgårdar som ligger i anslutning till funktionsmässigt viktiga byggnader i området.

Inom Sockerbruksområdet finns även byggnader som klassas som sockerbitar och sockerkorn.

För sockerbitar gäller dessutom:

Byggnaderna är särskilt värdefulla. Det finns ett stort värde i att bevara ursprungliga byggnadsdelar och detaljer. Eftersträva ett bevarande av takfallens enkla, obrutna karaktär. Byggnaderna bör skyddas i detaljplan.

För sockerkorn gäller dessutom:

Vid förändringar finns det ett stort värde i att bibehålla tidstypisk karaktär (ex material och proportionering) på ursprungliga delar och detaljer som kan skyddas i detaljplan.

1. I Betladan från 1920-talet tvättades och lagrades sockerbetorna. Byggnaden är uppförd i en reslig och klassicerande tegeldräkt med ett monumentalt uttryck. Byggnadens fönster har någon gång murats igen. Murarna har förstärkts utvändigt med strävpelare av betong. Byggnaden är viktig för området, dels på grund av sin historiska funktion, dels för sin karaktär.

2. Brågarps mölla från mitten av 1800-talet hörde till den gård som hade sin gårdsbebyggelse där Sockerbruksgården i dag ligger. Möllan är placerad mellan Sockerbruksparken och industriområdet. Möllan är av holländartyp med rörlig hätta som vrids efter vinden. Byggnaden har kulturhistoriska värden och stora pedagogiska värden genom att den är så välbevarad.

3. Fabriken från 1885 är något av hjärtat i Sockerbruksområdet. Om- och tillbyggnaderna berättar om brukets utveckling under slutet av 1800-talet och under 1900-talet. Med de kompakta tegelvolymerna och de sparsmakade detaljerna är fabriken en karaktärsbyggnad för området och för tätorten Staffanstorp. Skorstenen utgör en viktig del och ett landmärke i området.

4. Stallet byggdes omkring 1915 och ingår som en del i den på tre sidor kringbyggda Sockerbruksgården. Byggnaden är uppförd i tegel med arkitektoniska drag från jugendstilen. Med sina praktgavlar med putsade blinderingar är det en viktig karaktärsbyggnad i området och har ett högt miljöskapande värde. Den har även ett högt kulturhistoriskt värde som en viktig funktion i Sockerbruksområdet. Byggnaden är skyddad med förvanskingsförbud i detaljplan.

5. Logen byggdes omkring 1915 och ingår som en del i den på tre sidor kringbyggda Sockerbruksgården. Den är uppförd i trä med liggande och stående panel. Även enklare byggnader som denna har betydelse för möjligheten att avläsa Sockerbruksområdets historia. De har även betydelse för områdets autenticitet och karaktär. Logen har en egen stark identitet genom bl. a. den stora volymen, de rödfärgade fasaderna och takupbyggnaden.

6. Den praktfulla Norra villan från 1902 ligger i egen parkliknande trädgård i anslutning till sockerbruket. Den har arkitektoniska, miljöskapande och samhällshistoriska värden och är en viktig del av bruksmiljön. Byggnaden är uppförd i en påkostad arkitektur med två spetsiga sidorisaliter (framskjutande del av fasad) mot söder och två rätvinkliga sidorisaliter mot norr. Taket är ett högt valmat sadeltak med svängda takfall. Byggnaden är skyddad med förvanskingsförbud i detaljplan.

7. Disponentvillan från omkring 1905 är uppförd i tegel med drag av snickarglädje. Byggnaden är delvis förändrad men bevarar vissa ursprungliga detaljer såsom fönsteromfattningar i tegel och rombformad mönstermurning i frontespisen. Villan bevarar flera fönster med T-post, liksom flera mindre en- och tvåluftsfönster, som alla troligen är ursprungliga.

8. Kamrersvillan är en elegant tegelvilla som troligen uppfördes på 1920-talet. Den har kulturhistoriska värden och är en viktig del av bruksmiljön. Arkitekturen är raffinerad med flera fina ursprungliga tegeldetaljer såsom gesims vid takfot med tandsnittsprofil, runda fönster och murade triangulära motiv vid takfot i gavelrösten. Fönstren är utbytta i sen tid.

9. Södra villan byggdes som bostad för brukets disponent. Arkitekturen är enkel men gedigen med flera fina tegeldetaljer såsom mönstermurning i gavlarna. Byggnaden uppfördes 1885. Den har samhällshistoriska värden som en viktig del av bruksmiljön, liksom miljöskapande värden med ett framträdande läge vid Dalbyvägen.

10. Sockerbruksparken anlades samtidigt som bruket på 1880-talet. Den bevarar stora och gamla träd, däribland bokar. Parken har kulturhistoriska värden som en del av sockerbruket och har stor betydelse för möjligheten att läsa områdets historia. Den östra delen var ursprungligen en del av disponentvillans trädgård och har flera prydnadsträd såsom tulpanträd, svarttall och körsbär.

11. Jordkällaren uppfördes på 1940-talet. Byggnaden har kulturhistoriska värden och bidrar till en helhetsbild av Sockerbruksområdet och dess funktioner. Den har också miljöskapande värden genom sin särpräglade karaktär.

12. Brandstationen, som även innehöll garage, uppfördes på 1920-talet och tillbyggdes på 1930-talet. Byggnaden har en enkel och gedigen tegelarkitektur och är karaktärsskapande genom sin längd och många portar. Den har kulturhistoriska värden som en del av Sockerbruksområdets historia.

13. Kontoret uppfördes vid brukets etablering i Staffanstorp 1885 och har därefter byggts om i omgångar. Byggnaden är uppförd i tegel och bevarar fina detaljer såsom mönstermurningar i gavlarna. Den har kulturhistoriska värden som en viktig del av bruket. Till byggnaden hör en trädgård.

14. Sågtandshuset uppfördes på 1940-talet. Den lägre delen i en våning har sex parallella resliga sadeltak och den högre delen i två våningar har ett flackt sadeltak. Byggnaden tillbyggdes på 1950-talet och 1978. Den bevarar ursprungliga järnfönster och lastluckor från 1950-talet. Sågtandshuset har kulturhistoriska värden som en del av bruket och har en stark miljöskapande karaktär.

15. Betförssilon tillkom på 1940-talet och är klädd med omålad korrugerad plåt. Liksom fabriken skorsten är den en vertikal accent i området. Den berättar om Sockerbruksområdets utveckling under 1900-talet och har kulturhistoriska värden och miljöskapande värden.

16. Sockermagasinet uppfördes 1885 i samband med brukets etablering i Staffanstorp. En lägre tillbyggnad tillkom 1971. Genom sin ursprungliga funktion är den viktig för områdets avläsbarhet. Den är också karaktärsskapande genom sin stora volym och sin enkla men gedigna tegelarkitektur.

17. Det lilla murade våghuset byggdes på 1940-talet. Våguset hade en viktig kontrollfunktion vid vägning av betor och uppfördes därför vid områdets infart i öster. Byggnaden är viktig för möjligheten att avläsa områdets historia och utveckling under 1900-talet.

Kronoslätts industriområde, vid Västanvägen, Kronoslätt 1:4

1970-tal

1971 stod Foodias stora fabrikskomplex färdigt på Kronoslätt strax väster om Staffanstorps tätort. Foodia ägdes av Kooperativa förbundet och producerade konserver och djupfrysta livsmedel för KF:s butiker ute i landet. Produkterna marknadsfördes bland annat under varumärkena Winner och Blåvitt. Som mest hade Foodia i Staffanstorp flera hundra anställda. Fabriken såldes i början av 1990-talet och gick kort därefter i konkurs. På 2000-talet har området renoverats och huserar nu flera olika typer av företag.

Området kännetecknas av utbredda gräsmattor och liggande skarpt modellerade tegelvolymmer med rena linjer och stora obrutna murytor. Den industriella karaktären är påtaglig. Vissa fasader har utanpåliggande ursprungliga glasvolymmer som har fungerat som entréer och möjligen som pausrum (se bild 4). Ljusinsläppet i byggnaderna begränsas annars till enstaka fönster och fönsterband. Panncentralen bryter dock mot detta mönster med sin stora uppglasade fasad mot Västanvägen. Skorstenen är i dag riven liksom den produktionstekniska förbindelsen som fanns mellan några av områdets byggnader.

Foodias f.d. fabrik på Kronoslätt har arkitekturhistoriska och arkitektoniska värden. Den har också samhällshistoriska värden, dels som en central del i KF:s livsmedelsproduktion, dels som en stor arbetsgivare i Staffanstorp under andra hälften av 1900-talet.

Kronoslättsområdet i sin helhet klassas som sockerkorn. Inom området har även några byggnader, som är särskilt viktiga för att bevara områdets karaktär, klassats som sockerkorn.

Byggnader med särskilda värden

Tänk på!

Kronoslättsområdet i sin helhet klassas som sockerkorn. Det innebär att området i sin helhet är värdefullt. För att områdets karaktär ska bevaras är det av vikt att tänka på följande:

Byggnadernas tidstypiska arkitektur är värdefull.

Var särskilt varsam med fasader och takfall mot väg/gatan som är en viktig del av stadsbilden. Eventuella tillkommande delar utförs mot den arkitektoniskt minst känsliga och mest dolda sidan och ges ett utförande som anpassas till befintlig byggnad. Ursprungsbyggnadens proportioner är vägledande.

Vid ombyggnad, byte av delar eller ommålning finns möjlighet att återgå till ett ursprungligt uttryck. Bibehåll omålade tegelfasader. Var återhållsam med plåtbeslag, som utförs nätta.

Bevara områdets avläsbarhet mot Västanvägen genom att undvika att dölja utpekade byggnadsvolymer (nr 1-6) med nya byggnader.

Bevara så långt möjligt de utpekade byggnadernas stora obrutna fasadytor, skarpt modulerade volymer, utanpåliggande glasvolymer och stora framföriggande gräsmattor mot Västanvägen.

Inom Kronoslättsområdet finns även byggnader som klassas som sockerkorn.

För sockerkorn gäller dessutom:

Vid förändringar finns det ett stort värde i att bibehålla tidstypisk karaktär (ex material och proportionering) på ursprungliga delar och detaljer som kan skyddas i detaljplan.

1. Byggnaden är karaktärsfull genom sin delvis uppglasade fasad mot Västanvägen och i övrigt slutna tegelfasader. Panncentralen hade ursprungligen en hög skorsten och en förbindelse på pelare över till hus 6, möjligen av energitekniska orsaker.

2. Byggnaden är placerad nära Västanvägen. Till sin arkitektur är den enkel och konsekvent med täta murpartier och långsgående fönsterband. Från början hade den en, antagligen produktionsteknisk, förbindelse på pelare över till hus 6.

3. Byggnaden är placerad nära områdets entré vid Västanvägen. Något klumpiga utanpåliggande volymer, varav två stycken över hörn, och fasadpartier klädda med korrugerad rödlackad plåt bryter upp en annars skarpt modellerad volym.

4. Byggnaden är en av områdets mest intressanta med sin konsekventa arkitektur, stora obrutna tegelytor och ursprunglig utanpåliggande glasad volym.

5. Detta är en av de mer säregna byggnaderna inom området genom volymernas uppbyggnad och obrutna tegelytor. Byggnaden har en mycket stark karaktär och miljöskapande värden.

6. Områdets största byggnad består av ett flertal sammanlänkade byggnadsvolymer. Den har en stark egen karaktär med de obrutna tegelfasaderna och de skarpt modellerade volymerna. Den östra fasaden har ett långsgående fönsterband och beslag efter ett tidigare skärmtak. Små och nätta utvändiga glasvolymer utgör entréer och troligen även pausrum.

INSTITUTIONER

Beskrivning

Historia

Inom denna kategori finns byggnader och områden knutna till offentlig verksamhet som utgör en samhällsfunktion av institutionell karaktär. Framst handlar det om skolor och förskolor, men även om fritids-/idrottsanläggningar och vårdlokaler. Majoriteten av institutionsbyggnaderna tillkom under ortens snabba tillväxtår, dvs. under 1960- och 70-talen. Inom orten finns även fåtalet institutionsbyggnader från senare årtionden.

Läge

Skolorna ligger jämnt utspridda i orten. Lokaler för fritids- och idrottsverksamhet finns särskilt i de centrala, södra och västra delarna av orten, medan de nästan saknas helt i de östra och norra delarna. Ofta skiljer sig byggnaderna mycket från omgivande bebyggelse, vilket gör att de blir lite likt öar i ortens landskap. Byggnaderna är oftast lokaliserade intill bostadsområden med samma ålder, t.ex. finns skolor byggda under 1960-tal inom eller intill bostadsbebyggelse utbyggd under samma period.

Struktur

Utemiljöerna kring byggnaderna skiljer sig mycket

från tomt till tomt och är anpassad till byggnadernas funktion och målgrupp. Till de flesta byggnaderna hör en parkeringsplats. Kring skolor och förskolor finns ofta relativt mycket hårdgjorda ytor för att miljön ska tåla slitage. Där finns dock alltid även någon form av planteringar samt olika typer av lekredskap och aktiverande strukturer. Kring vårdlokaler finns mindre uteplatser med bl.a. sittplatser och växtlighet. Intill lokaler för idrottsverksamhet finns större ytor för de specifika idrottsgrenarna, t.ex. tennis- och fotbollsplaner, men även ytor för bl.a. parkering.

Gatustrukturen går ofta endast fram till tomten som i övrigt omges av större eller mindre grönytor. Ibland finns dock fler gator kring tomten. De flesta byggnader är väl kopplade till omgivande bebyggelse med gång- och cykelvägar.

Bebyggelse

Byggnaderna är vanligtvis friliggande och relativt stora samt främst i ett plan. Utformning och planlösning varierar från byggnad till byggnad, men vanligtvis har de ett flertal flyglar samt en eller fler mindre sidobyggnader. Fasadmaterialet domineras av tegel, ofta med detaljer i trä. Taken är främst platta eller sadeltak med låg takvinkel, ofta täckta med takpapp eller metall. Enstaka

byggnader med putsade fasader och/eller tak av tegel förekommer. På grund av byggnadernas storlek, höjd och taktyper har de ofta en relativt horisontal karaktär. Tillkomstperioden syns ofta tydligt i byggnadernas utformning, material- och färgval.

Värden

Bebyggelsen står för betydelsefulla funktioner i orten. Skolgårdarna är viktiga som aktivitetsplatser. Inom kategorin finns dock inte några byggnader eller områden med speciellt höga arkitektoniska eller estetiska värden. Insatser för att öka dessa värden skulle, tack vare det höga bruksvärdet och ofta intensiva användningen, kunna få stor inverkan på många människors vardag. Tack vare att skolor och förskolor är utspridda överallt inom orten har man alltid nära till dessa oavsett var man bor. Detta bidrar inte bara till bruks- och trygghetsvärden, utan även till hållbarhetsvärden eftersom transportsträckor med bil kan minimeras. Flera av skolorna ligger intill grönytor vilket ger dessa rekreativa och gröna värden.

Tänk på !

Institutionsbyggnader har ofta goda förutsättningar att fungera som mötesplatser och kan fylla såväl sociala som stadsmässiga kvaliteter.

Samutnyttjande mellan olika funktioner uppmuntras.

Entréer markeras tydligt och vänder sig utåt.

De delar av byggnaden som används för flera olika ändamål/ publika ändamål placeras gärna väl synliga mot omgivningen.

En hög arkitektonisk kvalitet i byggnader och miljöer eftersträvas.

Stanstorpsskolan

Baldersskolan

Biblioteket

Vårdcentralen

Staffansvallen

Bråhögssbadet

ÖFFENTLIGA MILJÖER

Vägmiljöer, gator och torg

Förbifarter

Beskrivning

Förbifarter är de stora vägar som utgör stråk till Lund och Trelleborg samt Malmö och Simrishamn. Att Staffanstorp en gång uppstod som ort kan troligen i grunden förklaras med att här fanns en korsningspunkt mellan stråken Lund-Trelleborg respektive Malmö-Simrishamn. Dessa stråk leds numera utanför ortens centrum på Riksväg 11 samt Väg 108. Riksväg 11 är en motortrafikled med tre körfält som idag har en hastighetsgräns på 90 km/h där den går förbi Staffanstorp. Mestadels är vägen omgiven av planteringar eller gränsslänter/diken med jordbruksmark utanför. Väg 108 är en primär länsväg med två filer och en hastighetsgräns på 70 km/h där den går igenom Staffanstorps östra kant. Vägen omges av ortens största verksamhetsområde på båda sidor.

Värden

Via förbifarterna leds stora trafikmängder utanför tätorten istället för genom den och på så sätt minskas avgaser och olycksrisker inom tätbebyggt område. Samtidigt genererar de höga hastigheterna på

förbifarterna buller som påverkar tätorten. Förbifarterna utgör också förflytnings- och upplevelsemässiga barriärer i förhållande till kringliggande landskap, dessutom kan de utgöra fysiska hinder för framtida tätortsutveckling. Ytterligare en aspekt av förbifarterna är att förbipasserande snabbt slussas förbi och inte ges möjlighet att få ett intryck av orten. Potential finns att genom utveckling av vägnas estetiska värden och kontakt med orten lyfta fram Staffanstorp för förbipasserande.

Ringvägar

Beskrivning

Ringvägar är de relativt stora vägar som omger orten samt fungerar som transportleder mellan genomfartsleder och säckgator in i ortens olika delar. Staffanstorp har en struktur med säckgator med utifrånmatning. Via ringvägarna nås den inre strukturen. Till ringvägarna kan räknas Västanvägen, Gullåkravägen och Kronoslättsvägen. Dessa vägar är breda, 9-15 m, och har en hastighet om 50-70 km/h. Oftast finns en barriär av träd- och buskvegetation mellan ringväg och bebyggelsen innanför. Kontakten

från ringvägarna mot orten är därför på många håll liten. Däremot finns på de flesta håll fria vyer mot det öppna landskapet.

Värden

Liksom förbifarterna bidrar ringvägarna å ena sidan till att minska olycksrisker och avgaser inom tätbebyggt område medan de å andra sidan genererar buller samt fungerar som barriärer mot kringliggande landskap. Ringvägarna har ofta en låg omsorg i gestaltningen, trots att hastigheten inte är högre än att man skulle kunna addera alléplanteringar och andra element som bidrar till en mer attraktiv och karaktärsfull vägmiljö.

Genomfartsgator

Beskrivning

Genomfartsgator är de relativt stora vägar/gator som leder trafik genom orten och mellan ortens olika delar. Till denna typ av gator räknas Malmövägen/Dalbyvägen, Norra Lundavägen/Valhallavägen, Genvägen/Lagerlöfs väg, Järnvägsgatan, Klågerupsvägen och Industrivägen.

Dessa gator har en varierande storlek och karaktär.

Vägbredden är ofta kring 10 m och kantas av något olika miljöer. Vissa, t.ex. Lagerlöfs väg och Valhallavägen, är tätt omgivna av villatomter, medan andra, t.ex. Genvägen, kantas av grönytor och Industrivägen av industriområden.

Av de två ursprungliga genomfartsgatorna genom Staffanstorp är det endast Malmövägen/Dalbyvägen som har kvar både sin äldre sträckning och sin karaktär av genomfartsväg. Det gamla stråket Lund-Trelleborg (Norra resp. Södra Lundavägen) är däremot på flera ställen brutet. Södra Lundavägen, som ursprungligen varit en genomfartsgata, kategoriseras nu som en centrumgata.

Längs Malmövägen finns trädplanteringar av olika typer, kantande planteringar av prydnadsbuskar/perenner samt ambitiösa utformningar av rondeller. Övriga vägmiljöer inom denna kategori har en tämligen enkel utformning.

Värden

Att Staffanstorp har utvecklats som det gjort tros till stor del ha berott på ortens position i korsningen mellan två större vägar. Utifrån den aspekten skulle Malmövägen och Norra/Södra Lundavägen båda kunna anses ha ett bevarande- och kulturhistoriskt värde. Det är i detta sammanhang positivt att Malmövägen fortfarande fungerar som genomfartsgata (även om det givetvis också kan vara problem med de höga trafikflöden genom tätorten som vägen genererar). På samma sätt är det beklagligt att Lundavägens kontinuitet har brutits så kraftigt, särskilt eftersom vägen har affektionsvärden för ortens innevånare. Malmövägen är ett positivt exempel på att gaturum kan ges en medveten och omsorgsfull gestaltning. Det ligger en stor potential i att ägna motsvarande höga omsorg åt övriga genomfartsgator.

Centrumgator

Beskrivning

Centrumgator är de gator som löper genom tätortens

centrum.

Till denna kategori hör Storgatan. Vissa av övriga gator inom Stanstad-området, såsom Mårtensgatan, Biblioteksgatan och Apoteksgatan skulle dock även kunna räknas hit. Körbanebredden ligger generellt på 8 m, men den totala bredden på gatorna varierar. Storgatans totala bredd, inklusive G/C-banor och trädplanteringar, är ca 20 m. Även denna varierar dock påtagligt på flera håll genom att G/C-banornas bredd förändras och ibland smälter samman med ytor som vidgats till små platser eller torg. Utanför Bråhögssbadet vidgas vägmiljön till att inkludera bl.a. både torg och parkeringsplatser. Storgatan böjer av på ett par ställen, både för att sänka trafikens hastighet och för att skapa variation i gaturummet. Längs samtliga gator i Stanstad-området finns många gatuträd, och även gatumöbler.

Värden

Gatustrukturen i centrum/Stanstadsområdet är, i kontrast till säckgatusystemet, mer stadsmässigt med genomfartstrafik – om än med anpassningar till fotgängarnas villkor. I Stanstad finns gatumiljöer som inte enbart uppfyller behovet av förflyttning, utan även bidrar till att tillgodose behovet av offentliga mötesplatser i en mer urbant präglad miljö. Gaturummens karaktär påverkas givetvis i hög grad av omkringliggande hus, men trädplanteringar, möblering och andra gatuinslag - allt gjort med omsorg - bidrar också i hög grad till att ge rummet upplevelse- och trivselvärden.

Säckgator

Beskrivning

Säckgator är lokalgator som leder in i ortens olika områden samt slutar med återvändsgränd eller utgörs av rundslinga.

Till denna kategori hör alla de gator som inte nämnts under någon av de ovanstående vägkategorierna.

Kategorin rymmer på ett strukturellt plan två deltyper:

”matargator”, varifrån gatunätet förgrenar sig ytterligare ett steg, samt de slutliga ”säckgatorna” eller återvändsgatorna.

Ibland har matargator och säckgator en identisk utformning (samma gatubredd, kantas av hus på samma sätt, etc.), men ibland är matargatorna lite bredare och kan då också vara allékantade. Ofta kantas matargatorna av gemensamhetsparkeringar eller garagelängor.

Förutom vissa matargator med alléplantering är gatorna sällan mer bearbetade i detalj. Upplevelsevärden och trivselvärden är därför oftast helt beroende av vad som finns på de tomter som kantar gatan.

Denna typ av gatustruktur härstammar från 1960- och 70-talens stadsbyggnadsideal, men har fortsatt att användas även i områden som byggts under 80-, 90- och 2000-tal.

Värden

Systemet med matargator/säckgator dominerar Staffanstorp på ett mycket tydligt sätt. Systemet ger förvisso ofta trygga gator som t.o.m. medger viss lek i gatumiljön, men å andra sidan medför det att det kan vara svårt att orientera sig och många extrakilometrar för fordonstrafiken. Matargatorna skulle kunna ges en högre bearbetning, t.ex. genom alléplanteringar. När det gäller säckgatorna är det svårare att berika gaturummen genom tillägg på den kommunala gatumarken, eftersom det här finns en mycket begränsad yta. Trädplanteringar kan därför vara svåra att få till här och man är därför längs dessa gator mer hänvisad till åtgärder inom den privata tomtmarken.

Torg

Beskrivning

Torg utgörs av hårdgjorda ytor bland bebyggelse innehållande t.ex. sittmöbler, vegetation och/eller konstverk.

De ytor i Staffanstorp som kan klassas som torg ligger

alla inom Stanstad-området. Några av dessa är torg i den bemärkelsen att de är livliga samlingsplatser, medan andra har en utformning som signalerar torg, men där något riktigt levande torgliv inte utvecklats. Till de ”riktiga torgen” kan räknas Torget, framför rådhusets entré, samt ytan mitt emot Bråhögssbadet. Mellan dessa två torg finns flera ytterligare platsbildningar som har en viss torgkaraktär. Vidare finns sådana torgliknande ytor vid korsningen av Norregatan/Biblioteksgatan, ytan framför biblioteket samt mindre delar av Bråhögssplatsen.

Värden

Kvaliteterna hos Torget ligger främst i dess tydliga, täta och stadsmässiga byggnadsinramning, flera betydelsefulla stråk korsas här, betydelsefulla byggnader och samhällsfunktioner finns i husen runtom torget, och här finns ett visst utbud av handel. Offentliga mötesplatser av torgkaraktär saknas utanför de mest centrala delarna. Ett exempel på en potentiell plats att utveckla i denna riktning är hörnan Malmövägen/Södra Lundavägen, i anslutning till Gästis. Torgen nämnda ovan bidrar med flera värden till orten, bl.a. sociala värden och brukarvärden. Torget framför rådhuset och dess omgivningar anges av invånarna som en viktig social mötesplats.

Gång- och cykelvägar

Beskrivning

Gång- och cykelvägar som endast är till för gång- och cykeltrafik och utgör transportnät i orten för fotgängare och cyklister.

G/C-vägarna i Staffanstorp är asfalterade, har en bredd på 2-3 m samt hänger ihop i ett väl utvecklat nät genom hela orten. De löper oftast genom grönområden, men i vissa fall även parallellt med bilvägar och gator. Vid Gullåkra mosse finns G/C-vägar som går genom naturmarksområde.

Värden

De flesta G/C-vägar har en likartad utformning och hierarkisk och/eller karaktärsässig uppdelning mellan genomgående huvudstråk och sekundära sidostråk saknas. För att lättare hitta i gc-systemet skulle stråken kunna ges inbördes olika karaktärer och dignitet och status skulle kunna höjas på de stråk som utgör mer betydande huvudstråk.

Ett gång- och cykelstråk, kallat ”Heta linjen” anges av ortens invånare ha särskilda affektionsvärden. Detta stråk är också ett av de miljömässigt trevligaste G/C-stråken då det kantas av mycket stora träd och andra planteringar.

Tänk på!

Förstärk befintliga värden. Tillför gärna nya värden i form av planteringar och andra karaktärsskapande element. Orienterbarheten kan ökas genom att olika typer av vägar/gator ges olika utformning.

För sockerkorn gäller dessutom:

Både Södra Lundavägen och Storgatan är representanter för sin tid. Vid förändringar finns det ett stort värde att bibehålla och förstärka gatornas karaktär, exempelvis då det gäller markbeläggningar och planteringar.

Lundavägen är en del av den historiska vägsträckningen mellan Lund och Trelleborg. Idag är vägen avbruten och uppdelad i Norra respektive Södra Lundavägen. Det är önskvärt att tydliggöra den historiska kopplingen.

Storgatan är en sentida tillkommen struktur som representerar omvandlingen av centrum.

Centrumgata - Storgatan

1990-tal

Gaturum med genomfartstarfik i lägre hastighet. Gatan ändrar på flera ställen riktning, och är kantad av mer eller mindre breda trottoarer som på flera ställen vidgar sig till mindre platsbildningar och även till mer utpräglade torgytor. I gaturummet finns alléträdsplanteringar, utsmyckningar i form av betongklot, samt bänkar och annan gatumöblering.

Gatutrummet är omsorgsfullt utformat, dels avseende gatans sträckning men framför allt avseende den rumsliga artikuleringen av torgytor och ytor för fotgängare. Gaturummet bidrar starkt till att forma den stadsmässiga bild av Staffanstorps centrum som i hög grad står som symbol för det moderna Staffanstorp. Gaturummet har landskapsarkitektoniska kvaliteter, trivselvärden, sociala värden (social mötesplats) och, trots sin ringa ålder, vissa affektionsvärden.

Centrumgata - Södra Lundavägen

Gammal väg, finns med på karta från 1815

Gammal vägsträckning som utgjort en del av den äldsta bykärnan i Staffanstorp. Gatan kantas av mestadels äldre hus, många från 1800-talet eller tidigt 1900-tal. Flera av byggnaderna längs gatan innehåller butiker eller andra verksamheter. Gatstensbeläggning som troligtvis inte är original.

Denna miljö har särskilda värden som helhet betraktat, d.v.s. som gatumiljö med äldre prägel. Även om de enskilda byggnaderna längs vägen har skiftande ålder, skiftande bevarandegrad och skiftande arkitektoniska kvaliteter i sina enskildheter, skapar de tillsammans en miljö som upplevs som trivsamt. Trivselvärdena uppstår bl.a. på grund av den måttliga, mänskliga skalan samt balansen mellan enhetlighet och variation i byggnadsbeståndet. Området har en relativt hög grad av historisk läsbarhet; vägen berättar t.ex. genom sitt läge om Staffanstorps äldsta historia och dessutom ger såväl husens placering nära gatan som många av byggnaderna i sig en äldre byprägel. Stora affektionsvärden finns knutna till miljön.

Parker, grönområden och idrottsanläggningar

Parker

Beskrivning

Parker utgörs av offentliga grönytor med parkkaraktär, d.v.s. med en mer tillrättalagd och detaljerad utformning, som kan tillgodose olika typer av behov och aktiviteter. Till parker i Staffanstorp kan räknas Balders hage, Sockerbruksparken, Borggårdsparken, Prästgårdsparken, Roos damm, Sinnenas trädgård samt två parkområden i nordvästra Nevishög respektive intill Bo97-området.

Balders hage är stadsparkliknande med en grusad samlingsplats, scen, planteringar, damm och gräsytor. Sockerbruksparken är en äldre uppvuxen skogspark med rester av en äldre parkanläggning. Borggårdsparken och Prästgårdsparken (parken öst om församlingsgården) ligger på platsen för tidigare gårdar/trädgårdar och har äldre uppvuxen vegetation. Roos damm är en äldre damm som omges av uppvuxen vegetation, promenadstråk och sittplatser. Sinnenas trädgård anlades under 2010-talet och är en mindre park/trädgård med bl.a. sittplatser och perennplanteringar. De båda parkområdena i Nevishög och vid Bo97-området innehåller dammar för dagvatten, sittplatser och planteringar med främst träd och buskar.

Värden

Socketbruksparken och Balders hage har sådana värden att de pekats ut som sockerbit respektive sockerkorn och beskrivs separat.

Övriga nämnda parker har ett påtagligt trivselvärde och rekreativt värde, två av dem inte minst tack vare vattenanläggningarna.

Samtliga av de nämnda parkerna har under dialogen tagits upp som antingen estetiska platser, aktivitetsplatser eller sociala mötesplatser.

Samtliga parker har en stor potential att utvecklas vad gäller både innehåll, funktioner och biologisk mångfald.

Enklare grönytor samt naturområden

Beskrivning

Enklare grönytor utgörs av offentliga grönytor med enkel utformning och generellt låg detaljering. Även naturområdet Gullåkra mosse ingår.

Staffanstorps grönytor består främst av stora öppna gräsytor med inslag av dungar av träd och/eller buskage. I vissa fall består planteringarna av enartsbestånd, men oftast handlar det om enklare former av s.k. naturlika planteringar med en blandning av inhemska busk- och trädarter. Utformningen av grönytorerna är överlag mycket enkel och med en låg grad av detaljering.

Aktiviteter som grönytorerna uppmuntrar till är framför allt yrkrävande bollsporter. Här och var finns dock anlagda lekplatser.

Till grönområdena hör även ett utpräglat naturområde, Gullåkra mosse, vilken består av våtmarker som till stor del är betade.

Det gamla spårområdet och Sockerbruksområdet bidrar även med ruderat mark, en typ av miljö som ofta kan bidra till ökad biologisk mångfald genom att hysa värdefulla/ovanliga växt- och djurarter.

Värdering

Den stora mängden grönområden inom orten gör att samtliga invånare har nära till ytor för rekreation, samt till att orten upplevs grön vid rörelse genom den till fots eller på cykel. Trots sin låga detaljering fungerar grönytorerna som ett sammanbindande element mellan olika områden. Miljöerna är lättillgängliga och med sin allmängiltiga utformning öppna för många olika användningsområden.

Med ytterligare detaljering och eftertanke i utformningen finns potential att skapa mervärden för invånarna i form av estetiskt och upplevelsemässigt tilltalande gröna områden. Ett antal ytor som här klassas som grönytor skulle då istället kunna klassas som park. En del grönytorer är väldigt täta och kan

kvällstid upplevas otrygga.

Med små medel skulle även den biologiska mångfalden i de befintliga grönområdena kunna ökas, både genom nyanläggning och genom förändrad grönyteskötsel samt genom att inom grönytorna hantera dagvatten från tak och hårdgjorda ytor i öppna dammar/våtmarker/bäckar/kanaler.

Vissa av grönytorna har enligt kommuninvånarna själva särskilda värden kopplade till sig. Ett exempel är grönområdet som sträcker sig rakt västerut från centrum, vilket dels har affektionsvärden kopplade till gångvägen kallad "Heta linjen" och dels har aktivitetsvärden knutna till den nya Båtlekplatsen. Även ute-miljöerna kopplade till kyrkan utgör affektionsvärde/historiskt värde.

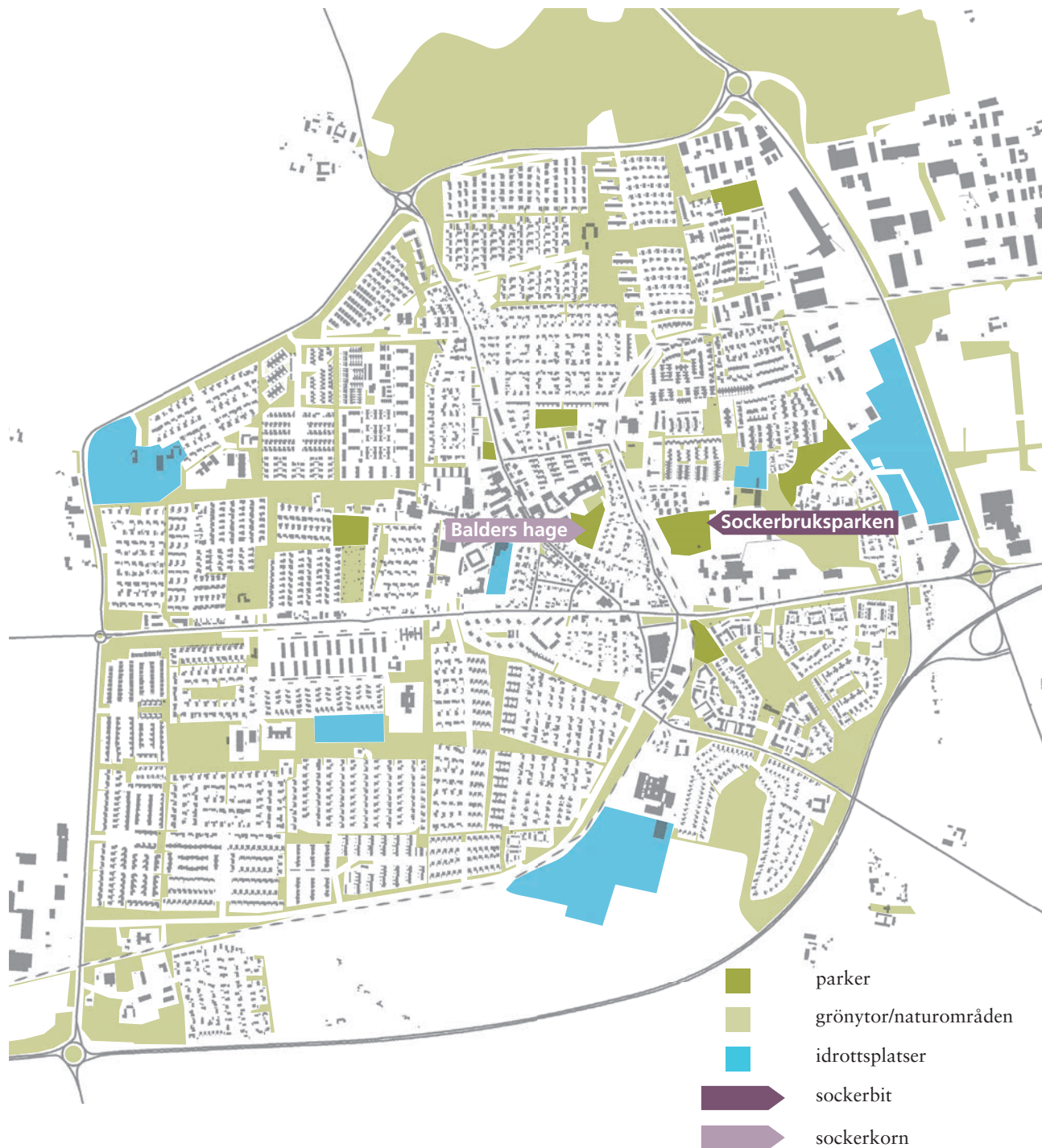
Idrottsanläggningar

Beskrivning

Idrottsanläggningar utgörs av områden och platser specifikt utformade för olika typer av idrott. I Staffanstorp finns tre större idrottsområden; Åttans idrottsplats, Södra idrottsplatsen och Staffansvallen. I anslutning till den förstnämnda idrottsplatsen finns ett ridhus med tillhörande hagar och paddockar. Mitt i centrum finns Bråhögsbadet med dess 50 m långa utomhusbassäng. Utöver detta finns också mindre idrottsplatser i anslutning till de olika skolorna.

Värdering

Staffanstorp är för sin storlek ganska väl försedd med idrottsplatser. De finns spridda på flera ställen inom orten och är lättillgängliga för de flesta, vilket är positivt. Här finns dock en stor potential att öka trivselvärden och estetiska värden, tex genom mer planteringar.

Tänk på!

Förstärk befintliga värden. Öka kvaliteten på grönområden när det gäller såväl upplevelsevärden som biologisk mångfald. Förstärk stråken till och mellan grönområden.

För sockerbiten Sockerbruksparken gäller dessutom:

Det finns ett stort värde i att bevara parkens karaktär, större träd och rika busk- och fåltskikt. Parken bör skyddas i detaljplan.

För sockerkornet Balders hage gäller dessutom:

Vid förändringar finns det ett stort värde att bibehålla och förstärka parkens stadsparksliknande karaktär.

parker

grönytor/naturområden

idrottsplatser

sockerbit

sockerkorn

Park - Sockerbruksparken

1885

Sockerbruksparken anlades 1885 som en del av Sockerbruksmiljön och utgör en äldre, uppvuxen skogspark. Parken kan delas upp i två områden. Den östra delen har tidigare varit en del av Disponentvillans trädgård och är mer öppen. Här finns en stor gräsmatta och en del prydnadsträd, såsom tulpanträd, svarttall och körsbär. Den västra delen av parken är lummigare och domineras av stora bokar och andra skogsträd samt har ett rikt busk- och fåltskikt. I parken återfinns även Brågarps mölla.

Det är unikt för orten med så stora och gamla träd i sammanhängande bestånd. Parken representerar därför en för Staffanstorp unik kombination av ekologiska, rekreativa, upplevelsemässiga och affektionsmässiga värden. Att parken har vissa kulturhistoriska värden ökar dess attraktivitet ytterligare.

Park - Balders hage

Balders hage utgör en stadsparksliknande grönyta. En entréportal finns mot Valhallavägen, närmast vilken parken har en mer urban samlingsplatskaraktär med finplanteringar. I övrigt är parken mer informell med gräs- och buskytor. Här finns även bl.a. damm, lekplats och scentak.

Parken har ett relativt rikt innehåll, vilket gör att den fungerar som social mötesplats, plats för lek och andra fysiska aktiviteter, samt som en kontemplativ grön lunga. Balders hage har följaktligen både prydnads- och trivselvärden, vissa landskapsarkitektoniska kvaliteter, rekreativa värden, sociala värden och affektionsvärden.

SLUTSATSER - VIKTIGA KVALITETER I STAFFANSTORP

Inledning

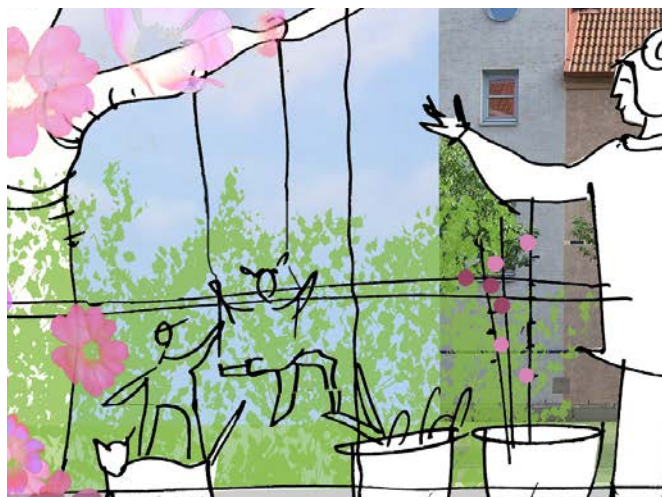
Medborgarnas uppfattning om Staffanstorp har undersökts genom dialog- och workshopsarbete, bl.a. genom verktyget Urblove, ett platsbaserat berättelsedrivet spel som kan spelas via mobiltelefon, se vidare bilaga På jakt efter Staffanstorps själ. Workshopar genomfördes med Ungdomscaféet, Hembygdsföreningen, Öppna förskolan och Daglig verksamhet. Syftet med dialog- och workshopsarbetet har varit ta reda på hur invånarna själva upplever sin stad och försöka fånga dess själ. Vilka kvaliteter är viktigast? Vad är det som gör Staffanstorp till just Staffanstorp? Tillsammans med inventeringen och värderingen av bebyggelsen får vi på så vis en bredare bild av vad som är Staffanstorps karaktär och vilka som är de mest värdefulla kvaliteterna. Dessa värden är viktiga att ha med sig när vi planerar för den framtida utvecklingen av Staffanstorp. Nedan sammanfattas Staffanstorps kvaliteter, karaktär och utvecklingspotential.

Tryggt, grönt och småskaligt

Staffanstorp upplevs som lugnt, grönt och rekreativt med många grönytor att leka och vistas i och transportera sig genom. Systemet med säckgator och stora sammanhängande grönytor ger barn goda möjligheter till lek utan att behöva korsa bilvägar. Ungdomar upplever grönytor som "fristäder" där de kan vara ifred och av äldre framhålls de av estetiska värden och den rofylldhet som de ger. I Staffanstorp finns en småskalighet med nära till handel och service med en personlig och familjär atmosfär. Det är enkelt och tryggt att röra sig inom orten även om det ibland är svårt att orientera sig. Här finns det mesta och om det saknas något är det nära till Lund eller Malmö.

Karaktär och historia

Staffanstorp är en landsbygdsort. Landsbygden och åkerlandskapet är viktiga karaktärer liksom äldre miljöer, strukturer och objekt såsom järnvägen och järnvägsstationen, Södra Lundavägen, Valhallavägen (som också kallas kärleksstigen), Gästis, de gamla gårdarna och Sockerbruksområdet. Det verkar finnas ett behov av att knyta samman dagens Staffanstorp med det gamla, att skapa förståelse för och en stolthet över ortens historia. Kanske har denna önskan en koppling till att Staffanstorp snabbt förändrades och byggdes ut under 1960- och 70-talen.

Liv och rörelse

Att Staffanstorp är lugnt och tryggt är positivt, men det finns också en önskan om att intensifiera livet och sätta orten på kartan. Det finns få orienteringspunkter eller landmärken. Bilister är bundna till få stråk medan det finns många gång- och cykelvägar. Man orienterar sig främst genom gatu- och områdesnamn. Kanske kan landmärken som Sockerbrukets skorsten framhävas och tydligare orienteringspunkter och mötesplaster utvecklas kring Gästis eller biblioteket. Samtidigt behöver centrum förtydligas och annonseras bättre mot Malmövägen. Torget skulle må bra av fler aktiviteter som lockar fler personer att röra sig och vistas där. Den framåtanda och ambition som kommunen/orten historiskt sett har haft genom att exempelvis satsa på nyskapande stadsbyggnadsprojekt och nytänkande utvecklingsprojekt är något man är stolt över och vill se mer av!

Bra att bo

I Staffanstorp är det bra att bo! Orten domineras av villor och småhus och är känd för sina prisvärda villor med trädgård. Detta är en viktig del av ortens identitet, men det är också viktigt att det finns valmöjligheter med andra bostadstyper som lägenheter för ungdomar eller äldre som vill lämna villan. De privata trädgårdarna är viktiga och bidrar i hög grad till den gröna känslan och till mångfalden i växtlighet i synnerhet då det i stor utsträckning saknas naturområden i närheten. När nya bostäder planeras önskas höga ambitioner som fortsätter den stolta traditionen från BoiVilla, Bo97 eller Stanstad-området.

ORDLISTA

Anger ordets betydelse i det sammanhang det används i Kulturmiljöprogram Staffanstorps.

1920-talsklassicism – stilriktning inom vilken den klassiska byggnadskonstens ideal återkom, de olika elementen används dock återhållsamt. Inom villabygandet inspirerades man av 1700-talets svenska små herrgårdar och boställen.

1950-talsstil – Bebyggelsen präglas av enkelhet, frihet från klassicerande inslag, men med vissa traditionella drag såsom sadeltak täckt med lertegel o h fasader med tydlig materialitet.

A

Absid – Halvrunt eller mångsidigt rum. Avslutar koret i en kyrka.

Anfang – En båges eller ett valvs startpunkt. Ytan mellan ett valv eller en båge och dess vederlag.

Ankare – anordning för att fästa olika byggnadsdelar i varandra, vanligen bestående av plattjärn med tvärgående kortare stänger, s.k. ankarlut som i äldre byggnader i olika former ofta är synliga på fasaden.

Atriumhus- hus med ett kringbyggt centralt rum eller innergård som är öppet mot himlen.

Avfärga –Måla puts.

B

Betongglas – byggnadsmaterial i form av glasblock.

Betongplank – Betongelement i plankformat.

Betongtegel – Eller betongpannor, takpannor av betong (jmf lertegel).

Blindering - Dekorativ fördjupning i fasad.

Blindfönster - Dekorativ fördjupning i fasad i form av fönster.

Bröstning – Mur, balustrad eller liknande inhägnad av omkring en halv manshöjds storlek placerad som yttre avgränsning på t.ex. altan. Fönsterbröstning är väggdelen mellan en fönsteröppnings undersida och golvet.

Burspråk – Utskjutande fönsterförsatt fasadparti.

Bågfris – Sammanhängande rad av små runda eller spetsiga bågar (rundbågsfris, spetsbågsfris) förekommande som väggdekoration.

C

Corten – varumärke för ett stål som visserligen rostas, men som är tillräckligt motståndskraftigt för att inte rosta sönder.

D

Droppnäsa - byggnadsdetalj som sticker ut från en fasad för att avleda regnvatten från taket, ofta som en förlängning av takfoten.

E

Egnahem – Friliggande enfamiljshus uppförda med stöd av egnahemslån (1904-1948), ursprungligen främst på landsbygden.

Eklektisk stil – Blandning av stilar – används ofta om det sena 1800-talets stilblandningar av t.ex. barock, renässans och gotik.

Ekonomibyggnad –Byggnad inom lantbruket som används inom produktionen, t.ex. stall eller ladugård.

Eternit – Varumärke för asbestcement av vilket man tillverkade bl.a. fasad- och takplattor.

Enkupigt taktegel – Takpanna, som böjts i vågform; den har en lång våg nedåtgående och en kort vinge, som täcker över nästa pannas uppskjutande kant, se även tvåkupigt tegel.

F

Falsad plåt – Taktäckning av plåtskivor eller plåt på rulle (s.k. bandplåt) som ”viks” – falsas – i skarvarna.

Fasad – En byggnads framsida eller annan yttersida.

Flerbostadshus –Byggnader med flera bostäder under samma tak, finns i olika typer t.ex lamellhus och punkthus.

Flygel – Underordnad, arkitektoniskt avskild del av en byggnad som tillsammans med huvudbyggnad ofta bildar en gårdsplan.

Foder – Ofta profilerad list som täcker mellanrummet mellan vägg och dörr- eller fönsterkarm.

Fotränna – ränna för takavvattning som ligger på takfoten.

Fris – Horisontalt bandliknande väggfält, ofta med bilder eller ornament i relief.

Frontespis –Ett ovanför gavellisten förhöjt, vanligen gavelliknande, mer eller mindre starkt framskjutande (mitt) parti på en byggnads huvudfasad.

Fronton - Triangel eller segmentformat överstycke med fri placering ovanför en byggnads taklist, vanligen som krön på ett arkitektoniskt framhävt mittparti.

Funktionalistisk– Funkis, Arkitekturstil under 1930-talet som betonade den moderna livsstilen. Byggnader skulle utformas helt efter sin funktion. Karaktäristiskt var platta tak, fönsterband, vit färg, mycket ljus och strävan efter det enkla.

Förband– Förhållande mellan stenarna i en mur så att varje stötfog (fog mellan två stenar i samma skift) täcks av sten i nästa skift. På så sätt binder stenarna varandra. Förgård – område framför huset närmast gatan

Förstukvist – Öppen takförsedd utbyggnad framför ytterdörr.

G

Gathus – enklare småhus oftast lokaliserade i rad längs gata.

Gavel – En byggnads kortsida alternativt det vanligen triangelformade parti av en byggnads kortsida som begränsas av tafall och takfot.

Gavelröste – Den del av en byggnads gavel som befinner sig ovanför takfoten.

Gavelspets – Översta delen av gavelröset.

Gesims – Vanligen profilerat listverk med i regel horisontal placering ovanför eller längs en fasad eller annan väggyta.

Gjutjärn – Järn med förhållandevis hög kolhalt som lämpar sig väl för gjutning.

Gotisk stil - Arkitekturstil som uppstod i Frankrike på 1100-talet. Kännetecknande är bl.a. spetsbågar, stora glasytor, och skelettartade stenstrukturer.

Gruppbyggd – Typhus från samma årtal placerade i tydlig genomgående struktur.

H

Holmeja – Litet bågformat fönster i tak.

Hängränna – Horisontal plåtränna som är upphängd längs takfoten och sammankopplad med stuprör för att samla upp och leda bort regnvatten.

Hörnkedja – Lodrät rad av stenar i en byggnads hörn. Kan även vara imitation i puts (putsrustik).

J

Jugend – Arkitekturstil kring sekelskiftet 1900. Karaktäristiskt är asymmetri, mjuka rundade växtformer samt dekorativa växtmotiv i fasaderna.

K

Kapital – Dekorativt utformat krön på en kolonn, pelare eller pilaster.

Kedjehus- Småhustyp där huskropparna är länkande till varandra genom en mindre byggnadsdel som garage eller förråd.

Klassicistisk - Arkitekturstil som stilmässigt anknyter till antikens formspråk. Antika arkitekturelement (kolonner, frontoner och gesimser), geometri och proportionslära används.

Konsol –Från en vägg utskjutande byggnadsdel med bärande eller stödjande funktion.

Kor – Utrymmet i kyrka mellan altarrummet och långhuset.

Kopplade bågar - Två fönsterbågar som sammanfogats.

Korsvirke – Byggnadsteknik där den bärande stommen utgörs av timmer och där facken fylls med tegel eller lerklinat flätverk som kan putsas över.

Kryssförband – Egentligt murförband (genomgående för hela murens tjocklek). Omväxlande koppskift och löpskift med stötfogarna i koppskiften placerade lodrätt över varandra med löpskiften förskjutna en halv sten sinsemellan så att stötfog i ett löpskift ligger mittemellan stötfogarna i närmast föregående löpskift – härigenom bildas ett kryssliknande mönster.

Kryssvalv - Ett valv som i sin enklaste form består av två korsade tunnvalv. Kryssbågarna bildar då halva ellipser och valvets skärningslinjer med sköldmurarna bildar halvcirklar.

Krön – Dekorativt överstycke på byggnadsdel.

Kulturglas – Nyttillverkat glas som liknar äldre glas, en viss vågighet, dragränder och lite blåsor som ger förvrängningar när man ser ut genom glaset.

Kvader – Rätvinklig byggnadssten med släta eller grovhuggna sidor.

Kvartersstad - Stadsmiljö med flervåningshus anlagda i kvarter.

L

Lamellhus – långsträckta fritt liggande byggnader, vanligen placerade parallellt med varandra. Förekommer med 2-3 eller

4 våningar som smalhus (7-9 m) eller tjockhus (12-16 m).

Lanternin – Litet torn med fönster som kröner tak eller kupol.

Lertegel – Takpannor av tegel (jmf betongtegel), alternativt obränt tegel (kallas även råsten).

Lisen –Vertikalt slätt murband som skjuter ut framför en muryta utan kapital och bas.

List - mer eller mindre profilerad, avlång, oftast framskjutande del som används för att avgränsa eller rama in olika ytor.

Liv – Den lodräta begränsningsytan av en mur, putsyta eller separat byggnadsdel.

Lockpanel - En beklädnad av stående bräder bestående av ett bakre och ett främre (locket) lager. Locken sätts med jämna mellanrum så att även en del av de undre bräderna är synliga.

Locklistpanel - En beklädnad av två lager – ett undre av stående bräder och ett övre (locket) som utgörs av tunna lister som täcker skarvarna mellan de underliggande bräderna.

Luft - det eller de fack, som bildas av ett fönsters karm eller poster. I förening med ett tal anger det antal bågar, som finns i en fönsterkarm (nedanför den ev. tvärposten).

Lunettfönster – Halvcirkelformat fönster, vanligt som vindfönster.

Långhus- Församlingsrummet i en kyrka.

Löpförband – Murförband som i sin helhet består av löpskift, dvs. skift av tegelstenar som alla ligger längs med murlivet.

M

Mangårdsbyggnad – Huvudbyggnad och bostadsbyggnad på större gård.

Mansard – Sadeltak med brutet takfall.

Mexisten - eller mexitegel, är en kalksandsten eller ett kalkcementtegel som främst används till beklädnad av fasader och dekorativa detaljer.

Miljonprogrammet – Bostadsbyggandet mellan 1965-1974

som följde på ett riksdagsbeslut att en miljon lägenheter skulle byggas på tio år för att få bort bostadsbristen.

Modernism – Arkitekturstil under 1930-talet och framåt. Karakteriseras av en avskalad och geometriskt enkel arkitektur, fri från ornament då det är själva formerna och konstruktionen som står för det arkitektoniska och konstnärliga värdet.

Munkförband – Eg beklädnadsförband (till skillnad från egentliga murförband). Det karakteriseras av två löpstenar följda av en koppsten. Se även förband.

N

Nock – Den högsta delen av taket.

Nygotik – Arkitekturstil under 1800-talet där gotikens formspråk återupplivades och man svärmade för medeltiden.

Nymodernism - Arkitekturstil som är en reaktion på postmodernism och uppstod under 1990-talet. Karakteristiskt är ett avskalat och enkelt uttryck, i likhet med modernismens arkitektur.

Nyrenässans - Historiserande arkitektur som på 1800-talet tog upp former och motiv från renässansen - ornament och kompositionsprinciper från europeiskt 1400-, 1500- och 1600-tal.

O

Omfattning – Inramande list på fasader runt fönster och dörrar, ofta i avvikande färg.

Ornament – Dekorativa element avsedda att pryda föremål eller byggnader.

Panel - Väggbeklädnad som helt eller delvis täcker väggen och ramas in och indelas i fält av lister.

P

Panel – Beklädnad med trämaterial, antingen liggande eller stående och finns i flera olika utföranden, benämnda efter hur man skarvar brädorna (t.ex. lock, locklist).

Parhus – Ett småhus avsett för två hushåll, ofta med symmetrisk planlösning.

Pelare – Fristående vertikalt stöd.

Perspektivfönster – Enlufts-fönster utan spröjs, ofta bredare än högt och pivåhängt.

Pilaster– Flat väggpelare med bas och kapital, använd som artikulering och stöd av muryta.

Pivåhängd - Perspektivfönster som kan vridas kring två vågräta tappar på ungefär halva fönsterhöjden.

Plåtbeslag – Plåtdetaljer för t.ex. tak, fasad, fönster, dörrar och skorstenar formade efter behov för att täta tak, avleda vatten och skydda mot vind.

Post – Fasta horisontella eller vertikala delar av fönsterkarmen som delar in fönstret (mittpost, sidopost. T-post).

Postmodernism – Stilriktning vanligast under 1980- och 1990-talen. Karakteriseras av symboler och associationer till äldre stilar (före modernismen) ibland på ett lekfullt sätt.

Profil – kontur, tvärsnitt. I listverk åstadkoms konturering ofta genom sammansättning av olika profiler (profilering).

Pulpettak – Yttertak med endast ett takfall och en viss taklutning.

Punkthus- Fristående hus med flera våningar och vanligen ett trapphus. Markerad höjdverkan – utnyttjas normalt för höghusbyggande.

Puts-Tunt ytskikt av bruk på byggnader, invändigt och utvändigt. Putsen har olika namn beroende på ingående bindemedel (t.ex. cementputs) eller efterbehandling (slätputs). Spritputsen består av en yta med grövre korn.

R

Radhus – Sammanhängande länga av enbostadshus av enhetligt utseende, i regel i en eller två våningar.

Rakt valv – Övertäckning av en muröppning genom solfjäderformigt ställda tegelstenar som tillsammans bildar ett

valv med horisontal eller obetydligt förhöjd undersida.

Renässans – Stilriktning under främst 1500-talet som ville återuppliva den antika klassiska arkitekturen.

Risalit – Svagt framskjutande parti av en fasad, fört genom byggnadens hela höjd.

Romansk stil – Arkitekturstil från mitten av 900-talet som knyter an till antikens Rom. Karakteristiskt är rundbågiga valv och stilen kom främst till uttryck i kyrkor.

Rundbåge – Båge eller valv som har formen av en halv cirkel.

Rusticering – Fasadmurverk där murstenarnas (kvaderstenar) utsida lämnas råhugna och skjuter ut utanför murlivet.

S

Sadeltak – Yttertak bestående av två obrutna takfall som lutar mot varandra.

Sarg –Förhöjd kant.

Schweizerstil - Stilriktning under 1800-talets andra hälft som kännetecknas av lövsågeri (snickarglädje) på exempelvis verandor och takbrädor, vackert kontursågade fönster- och dörrromfattningar samt långt utkragande tak.

Sidoljus – Ljusinsläpp intill, vid sidan av dörr.

Sinusprofilerad plåt – Plåt som pressats så att vågformade veck uppstått.

Skift – Horisontal rad av stenar i murverk.

Skiftesverk - Träbyggnadskonstruktion med ett bärande ramverk av stående stolpar som är ställda på en syllram och upptill sammanhålls av hammarband. Facken mellan stolparna är traditionellt fyllda med liggande timmer.

Skärmtak – Litet tak som skydd för t.ex. ljus, stänk eller insyn.

Slutsten – Den ofta särskilt betonade mittstenen i ett valv.

Småhus – Sammanfattande term för alla typer av enfamiljshus.

Snickarglädje – lövsågeri, trädekorationer som ibland

förekommer på äldre byggnader, snirkliga former eller ett enkelt mönstrat.

Sockel – Den som bas markerade nederdelen av en byggnad framhåvd genom kraftigare material och/eller genom att skjuta ut framför byggnadens murliv.

Spetsbåge - En båge som består av två cirkelsegment som möts i båghjässan så att där bildas en spets.

Spröjs- List, ofta av trä som delar upp ett fönsters yta.

Stavkyrka –Kyrka byggd av trä i stavverk med en bärande konstruktion av stolpar som står på liggande syllar och bär upp väggband. De bärande elementen i väggarna utgör på detta sätt ramar för en fyllning av stående plankor s.k. stavar.

Stickbåge – Rundbåge vars bågform är ett cirkelsegment som är mindre än en halvcirkel.

Stickvalv – Valvtyp med tvärsektion av en stickbåge.

Storgårdskvarter - Byggnaden utformas som ett slutet kvarter kring en gemensam innergård, ibland med oregelbundna former anpassade till topografin för att skapa växlande gatuvyer och tilltalande platsbildningar.

Strävpelare - Ett utvändigt, ibland fristående, strukturellt element i framför allt den gotiska arkitekturen, avsett att uppta det horisontella trycket från t.ex. ett valv inuti en kyrka,

Stuprör - är ett lodrätt rör, hopkopplat med svagt lutande hängrännor takfoten på en byggnad. Stuprörets leder vatten till marken ur vägen för byggnadens vägg.

Suterräng –Helt eller delvis under marknivån belägen våning.

Säckgata – Återvändsgata.

T

Takavvattning – Det system (vanligen hängrännor och stuprör) som tar hand om regnvattnet på en byggnad.

Takfall – Lutande parti av yttertak

Takfot – Den nedre, horisontala avslutningen på ett takfall.

Takkupa – Utskjutande mindre parti av ett yttertak, utbyggt i samma riktning som takets fall och försett med fönster.

Taknock-den högsta delen av taket.

Taktass – den del av en takstol (bär taket i tvärriktningen) som syns under takfallet.

Takutsprång – Den del av taket som sticker ut utanför fasaden.

Tandsnitt – ornament i form av en rad kuber placerade under en list.

Terrass - en plan avsats utan tak anlagd mot en byggnad eller fristående

Trapetskorrugerad plåt – Plåt som pressats så att trapetsformade veck uppstått.

Trappande – trappstegsformat.

Trekantslist – List med tvärsnitt i form av triangel.

Turell – Miniaturtorn som är utkragat från en fasad.

Tvåkupigt taktegel – Takpanna, som böjts i vågform så att två vågor bildats och täcker över nästa takpannas uppskjutande kant, se även enkupigt tegel.

U

Utkastare – Ränna eller rör som skjuter ut från takfall eller avslutar stuprör och avleder regnvatten.

V

Valmat – Sadel- eller mansardtak som på kortsidorna avslutas med ett takfall istället för en vertikal gavel. Ibland är valmingen bara genomförd till hälften av avståndet från takfot till taknock – s.k. halvvalmat tak.

Valv – Bärande konstruktion av sten eller tegel (i utökad betydelse även konstruktioner av betong) som sammansatts till en buktig övertäckning av ett rum.

Vattbräda - bräda som täcker och skyddar vindskiva på tak.

Villa – Friliggande enfamiljshus med trädgård.

Vindskiva – Bräda på på takets gavelsprång d.v.s. den sida av ett hustak, som skjuter ut över husets gavel för att skydda denna och takbeläggningen mot väder och vind.

Veranda – Mindre tillbyggnad av ljus och luftig karaktär, ofta med halva väggar där överdelen är antingen öppen eller glasad.

LISTA UTVALDA OBJEKT

Äldre nyckelbyggnader

Sockerbitar

Anton Pers väg 1/Södra Lundavägen 5, Stanstorp 1:197

Betaniavägen 9, Stanstorp 1:88

Järnvägsgatan 16, Stanstorp 1:109

Kastanjevägen 4, Stanstorp 2:1

Kyrkvägen 11, Brågarp 6:693

Södra Lundavägen 2, Stanstorp 1:875

Sockerkorn

Bragevägen 4, Stanstorp 1:248

Järnvägsgatan 17, Stanstorp 1:86

Södra Lundavägen 20, Stanstorp 1:72

Gårdar

Sockerbitar

Åstradsgården, Brågarpsvägen 15, Brågarp 6:159

Sockerkorn

Hagalids gård, Bökmannavägen 1, Stanstorp 6:6

Nevisborgs gård, Klågarpsvägen 66/Granitvägen 1, Nevishög 7:5

Annero gård, Ponnyvägen 2, Stanstorp 1:536

Äpplegården, Rättsvägen 1, Stanstorp 1:177

Gård vid Travvägen, Travvägen 1, Stanstorp 8:27

Villor och småhus

Sockerbitar

Bragevägen 32, Brågarp 6:287

Brågarpsvägen 35, Brågarp 1:39

Brågarpsvägen 40, Brågarp 6:1

Brågarpsvägen 44, Brågarp 6:1

Hotellvägen 4, Stanstorp 1:81

Ingvarshem 1, Brågarp 5:44

Järnvägsgatan 23, Brågarp 13:1

Lindvägen 1, Stanstorp 12:5

Lindvägen 3, Stanstorp 12:4

Valhallavägen 3, Stanstorp 1:98

Valhallavägen 11, Stanstorp 1:105

Sockerkorn

Betaniavägen 13, Stanstorp 1:90

Hotellvägen 3, Stanstorp 1:73

Järnvägsgatan 13, Stanstorp 1:56

Järnvägsgatan 15, Stanstorp 1:77

Järnvägsgatan 21, Brågarp 12:1

Järnvägsgatan 27, Brågarp 14:1

Järnvägsgatan 29, Brågarp 15:1

Järnvägsgatan 33, Brågarp 17:2

Järnvägsgatan 39, Brågarp 22:2

Mårten Påls väg 4, Stanstorp 1:185

Mårten Påls väg 6, Stanstorp 1:258

Södra Lundavägen 25-27, Stanstorp 1:772

Södra Lundavägen 6, Stanstorp 1:104

Södra Lundavägen 10, Stanstorp 1:782

Södra Lundavägen 16, Stanstorp 1:167

Valhallavägen 7, Stanstorp 1:95

Valhallavägen 9, Stanstorp 1:94

Valhallavägen 13, Stanstorp 1:108

Wibergs väg 23, Brågarp 4:11

Sockerkorn - område

Farinvägen och Djurkretsens väg, Bo97-området

Molnvägen 9-13 och Ilvägen 10-14,

Radhus och kedjehus

Sockerkorn

Frödings väg

Fugavägen adress, nr, fastighetsnr?

Halvmånen och Månskaran

Söder om Kyrkvägen

Lindvägen 11-25, Stanstorp 12:7-14

Långdansvägen och Ringdansvägen

Norr och söder om Stråkplan

Åkerlyckan

Flerbostadshus

Sockerbitar

Kastanjevägen

Sockerkorn - område

Stanstad

Verksamheter

Sockerbitar - område

Sockerbruksområdet

Sockerkorn - område

Kronoslättsområdet

Sockerbitar

Betladan
Brågarps mölla
Disponentvillan
Fabriken
Kamrersvillan
Norra villan
Sockerbruksgården, stallet
Sockerbruksgården, logen
Södra villan
Sockerbruksparken

Sockerkorn

Betforssilon
Brandstationen
Jordkällaren
Kontoret
Sockermagasinet
Sågtandshusen
Våghuset

Byggnad 1-6, Kronoslättsområdet

Offentliga miljöer

Sockerbitar

Sockerbruksparken

Sockerkorn

Balders hage
Storgatan
Södra Lundavägen

